

**แผนการศึกษา ตามา ตีลป:
และวัฒนธรรมแห่งชาติ**

(พ.ด. 2545 - 2559)

**สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี**

สารบัญ

หน้า

บทสรุป

บทที่ 1 กรอบภาพรวม

1

    ความนำ

1

    ปรัชญาหลักและกรอบแนวคิด

3

    เจตนารมณ์ของแผน

6

    วัตถุประสงค์ของแผน

8

    หลักการแห่งแผน

11

    เงื่อนไขเพื่อนำสู่การปฏิบัติ

12

บทที่ 2 สภาพปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน

14

    ประชากร

14

    ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

17

    สภาพการณ์ในชุมชนนานาชาติ

18

    การวิจัยและพัฒนา

19

    วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

20

    การเมือง เศรษฐกิจและสังคม

21

    การศึกษา

23

    ศาสนา

28

    ศิลปะและวัฒนธรรม

32

บทที่ 3 ปัญหาวิกฤตเกี่ยวกับการศึกษา ศาสนา

35

    ศิลปะและวัฒนธรรม

	หน้า
แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 6:	74
การส่งเสริมการวิจัยและ พัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และการเรียนรู้ของคนและ สังคมไทย	
แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 7:	79
การสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ และ เผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้ เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้	
วัตถุประสงค์ 3 : พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐาน ในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้	83
แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 8:	83
การส่งเสริมและสร้างสรรค์ทุน ทางสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม บนฐานของ ศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ไทย	
แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 9 :	90
การจำกัด ลด ขจัดปัญหาทาง โครงสร้างที่ก่อให้เกิดและ/ หรือคงไว้ซึ่งความยากจน ขัดสน ด้อยทั้งโอกาสและ ศักดิ์ศรีของคนและสังคมไทย เพื่อสร้างความเป็นธรรมใน สังคม	
แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 10 :	96
การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษาและการพัฒนา ประเทศ	

	หน้า
แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 11:	
การจัดระบบทรัพยากรและ	100
การลงทุนทางการศึกษา	
ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม	
เพื่อพัฒนาคนและสังคมไทย	
บทที่ 5 การบริหารแผนสู่การปฏิบัติ	106
บรรณานุกรม	117
คณะอนุกรรมการอำนวยการจัดทำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและ	122
วัฒนธรรมแห่งชาติ	

บทสรุป

แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ

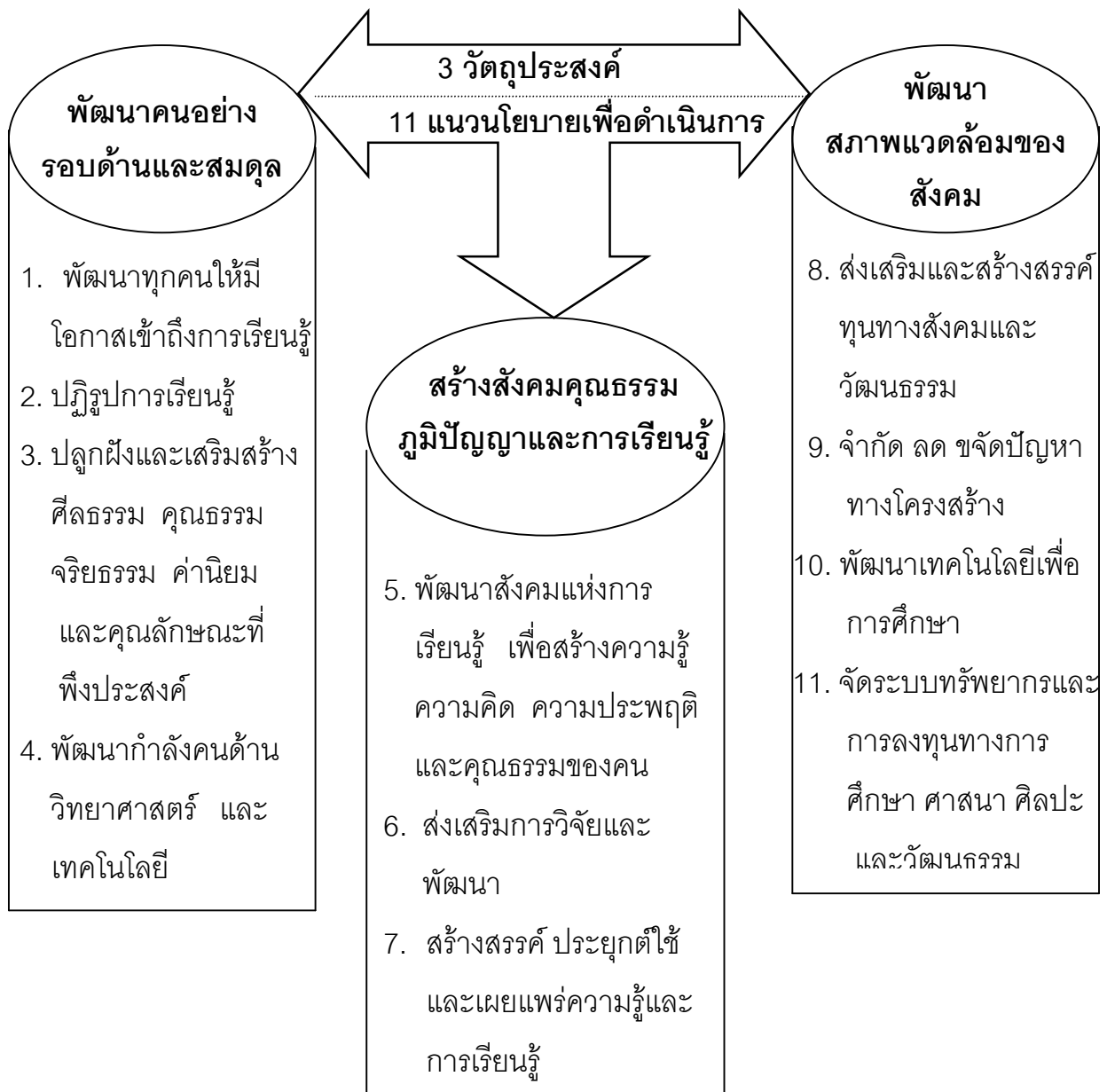
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 33 บัญญัติให้มีการจัดทำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่เน้นการนำสาระสำคัญดังกล่าวมาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นโยบายรัฐบาล วิสัยทัศน์การพัฒนาระยะยาว 20 ปีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 9 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติ กฎหมาย และระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นแผนปฏิรูปหลักด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง อันจะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อการสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน ตามหลักการแห่งนโยบายของรัฐบาลต่อไป

แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ มีลักษณะเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวที่จะเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการอุดมศึกษา และแผนพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เสร็จสมบูรณ์ทั้งกระบวนการเพื่อการปฏิรูปการศึกษา การดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ในช่วงระยะเวลา 15 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 จนถึงปี พ.ศ. 2559 ที่สอดคล้องต่อเนื่องกันทั่วประเทศ

แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาพื้นฐานในการกำหนดแผน โดยมีการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และธรรมชาติ บูรณาการเชื่อมโยงเป็นกระบวนการเดียวกัน ทั้งนี้มี “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน มีคุณภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม และมุ่งไปสู่การอยู่ดีมีสุขของคนไทยทั้งปวง

จากปรัชญาพื้นฐานและกรอบแนวคิดข้างต้น เจตนารมณ์ของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ นี้ จึงมุ่ง (1) พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และ (2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความ เข้มแข็งและมีดุลยภาพใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และ สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และ วัฒนธรรมแห่งชาติ จึงกำหนดวัตถุประสงค์และแนวนโยบายเพื่อดำเนินการไว้ดังนี้

เพื่อให้มีการดำเนินงานตามกรอบภาพรวมของแผนอย่างมีบูรณาการที่สัมพันธ์และเชื่อมโยงเป็นกรอบกระบวนการเดียวโดยรวมทั้งหมด ภายใต้แนวนโยบายเพื่อดำเนินการทั้ง 11 ประการ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน เพื่อเป็นกรอบแนวทางแก่องค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรประชาคม ภาคประชาชน ภาคเอกชน และสถาบันในสังคมต่างๆ ในการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการนำวัตถุประสงค์ แนวนโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานของแผนมากำหนดเป็นแผนพัฒนาฯ ระยะ 5 ปี และแผนปฏิบัติการของหน่วยงานในระดับพื้นที่ โดยให้มีแผนงานและโครงการรองรับเพื่อดำเนินการในชั้นปฏิบัติอย่างสอดคล้องประสานกับนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และนโยบายของรัฐบาลตามสถานการณ์แห่งความรับผิดชอบของตน

การบริหารแผนสู่การปฏิบัติ

เพื่อให้ยุทธศาสตร์การดำเนินงานซึ่งกำหนดไว้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานและองค์กรตามโครงสร้างการบริหารแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงได้กำหนดเป้าหมายโดยรวมให้มีการบริหารแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติตามช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยสามารถวัดและประเมินผลสำเร็จได้ชัดเจน ตามกรอบการดำเนินงานดังนี้

* เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานของแผน ให้กับทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องในการนำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติสู่การปฏิบัติ เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนและตรงกัน

* กำหนดภารกิจ เกณฑ์มาตรฐานงาน และการมอบหมายงานแก่องค์กรในเครือข่าย ความรับผิดชอบในโครงสร้างการบริหารแผนที่ชัดเจน

* ส่งเสริมและสนับสนุนสมรรถนะและศักยภาพขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการนำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติสู่การปฏิบัติ

* กำกับ ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการนำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติสู่การปฏิบัติ ด้วยกลไกและวิธีการที่ไม่ซับซ้อน ยุ่งยาก และมุ่งนำผลการกำกับ ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลมาปรับปรุงการปฏิบัติงาน และแก้ไขปัญหาในกระบวนการนำแผนสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการจูงใจและเสริมแรงผู้ปฏิบัติ

* องค์กรทั้งภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่นถือเป็นพันธกิจผูกพันอย่างต่อเนื่องที่จะต้องให้การสนับสนุนกระบวนการนำแผนสู่การปฏิบัติ

บทที่ 1

กรอบภาพรวม

ความนำ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา ในมาตรา 81 ไว้ว่า

“รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาศาสนา ศิลปะ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ”

จากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้น ได้มีการดำเนินการในกระบวนการทางนิติบัญญัติจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้น โดยให้เป็นกฎหมายแม่บทที่เชื่อมต่อกับบทบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อเป็นฐานหลักในนโยบายแห่งรัฐด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของประเทศ และเป็นฐานหลักเพื่อการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ การนำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปสู่การปฏิบัติอย่างได้ผลต่อการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ดังบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 33 ให้มีการจัดทำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ตามมาตรา 34 ที่กำหนดให้มีแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการอุดมศึกษา และแผนพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และในระดับสถานศึกษาเพื่อให้มีการพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมที่สอดคล้องกันทั้งประเทศต่อไป

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 10 (2) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงดำเนินการเพื่อจัดทำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ขึ้น เพื่อนำสาระบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมต่อไป

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และมติคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ 3/2543 เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2543 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการอำนวยการจัดทำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ขึ้น โดยได้ดำเนินการประชุมเพื่อกำหนดและจัดทำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ตั้งแต่วันที่ 14 มิถุนายน 2543 เพื่อประกาศใช้ต่อไป

การจัดทำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาตินี้ ดำเนินการโดยคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย อันมีผลกระทบมาจากการพัฒนาที่ก้าวเข้าสู่ยุคสมัย “โลกาภิวัตน์” ที่ทำให้ขอบข่ายของการสืบเสาะ ค้นคว้า แสวงหา และถ่ายทอดความรู้ และการเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว พร้อมกับการขยายอย่างกว้างขวางของความรู้ และการเรียนรู้แห่งศาสตร์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารรูปแบบต่างๆ นำไปสู่การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาโดยภาพรวมให้พัฒนาทันกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ที่เกิดขึ้น

ประกอบกับแนวโน้มการพัฒนาสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ของสังคมโลกที่เป็นเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge - Based Economy : KBE) มีการใช้ความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักในการผลิตและพัฒนา เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศ การพัฒนาความรู้และการเรียนรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาปัจเจกบุคคลให้เป็นทุนและกำลังคน เกื้อกูลต่อการยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น และเป็นกำลังสำคัญที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ

ในขณะเดียวกันการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม อย่างทัดเทียมกับทุนทางด้านเศรษฐกิจ ทุนทางสังคมเป็นระบบความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในสังคมไทย ซึ่งมีจุดเด่นหลายประการ อาทิ ความสัมพันธ์ของครอบครัว

และชุมชนที่เข้มแข็ง อบอุ่น เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีศาสนาเป็นหลักธรรมประจำใจ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สมานฉันท์ เอื้ออาทร และสัมพันธ์กลมกลืนพึ่งพิงซึ่งกันและกันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบวิถีชีวิตที่เป็นบูรณาการอย่างสมดุลและยั่งยืนเช่นนี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เป็นเอกลักษณ์ของไทย ซึ่งได้ช่วยผดุงคุณค่าทางสังคมและจิตใจของคนไทย อีกทั้งยังเป็นภูมิคุ้มกันของคนไทยและสังคมไทยในยามที่ประเทศชาติประสบภาวะวิกฤตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องธำรงไว้ให้เป็นมรดกและทรงคุณค่าทางสังคมต่อประเทศชาติและประชาชนไทยให้มั่นคง ยั่งยืนสืบไป

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศอย่างมีคุณภาพในระยะต่อไปนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างสภาพการณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของคนส่วนใหญ่ของประเทศโดยยึดถือ / เน้นหลักการ “พัฒนาโดยประชาชนด้วยระบบการบริหารและการจัดการที่ดี” ซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมมือ ร่วมใจ ในการกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับตนเองและชุมชนท้องถิ่น การสนับสนุนให้สังคมทุกส่วนและทุกระดับได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และการสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อความสำเร็จในการปฏิบัติเช่นนี้ทำให้เกิดพลังชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งอันจะเป็นฐานรากที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืนตลอดไป

ปรัชญาหลักและกรอบแนวคิด

◆ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสไว้ในโอกาสและสถานที่ต่างๆ มาเป็นปรัชญาพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการด้านต่างๆ ของแผนฯ ที่จะดำเนินการต่อไป

ปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ยึดทางสายกลางที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย เพื่อมุ่งให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย”

ปรัชญาตามแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดังกล่าวข้างต้นมุ่งเน้นให้เกิดบูรณาการแบบองค์รวมที่ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และการพัฒนาอย่างมี “ดุลยภาพ” ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนไทยในสังคมมีความสุขถ้วนหน้า พึ่งตนเอง และก้าวทันโลก โดยยังรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย มีค่านิยมร่วมต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนความคิด เจตคติ และกระบวนการทำงานให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารและการจัดการประเทศที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพ รู้เท่าทันและก้าวทันโลก สามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี และมีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต

◆ กรอบแนวคิด : การเรียนรู้ การศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

หลักการแห่งกรอบแนวคิดของแผนนี้ จะเป็นแผนบูรณาการ ซึ่งมีการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม สัมพันธ์และเชื่อมโยงเป็นกระบวนกรเดียวโดยรวมทั้งหมด มีความพอเหมาะพอดีและมีดุลยภาพ

กรอบแนวคิดด้านบูรณาการที่วางนี้ยังคำนึงถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตั้งแต่การวางรากฐานการพัฒนา โดยครอบคลุมเป็นสถาบันหลักที่สำคัญที่สุด ต่อมาเป็นการพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐานที่เด็กและเยาวชนไทยทุกคนต้องเข้าถึงบริการการศึกษาพื้นฐานที่มีคุณภาพ รวมทั้งต้องเป็นการศึกษาที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ใหม่ได้จากแหล่งความรู้ต่างๆ การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลให้มีทักษะอาชีพ พัฒนาสมรรถนะเพื่อการแข่งขันและรู้เท่าทันโลกเป็นสิ่งสำคัญในลำดับต่อมา รวมทั้งการศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้คนสามารถปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

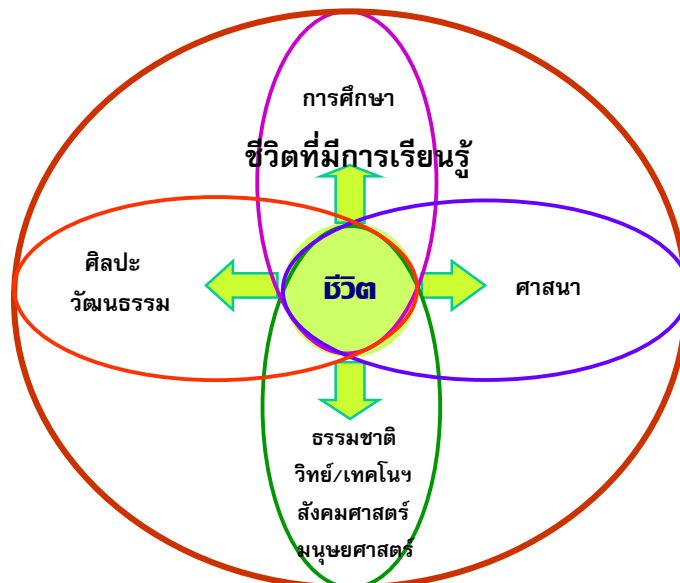
พัฒนาการที่เป็นบูรณาการจะต้องมุ่งพัฒนาจิตใจให้ยึดมั่นในสันติสุข อยู่ในกรอบของศีลธรรมของแต่ละศาสนา ขจัดอวิชชา ตัณหา และอุปาทาน อันเป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์ ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของทั้งมนุษย์และธรรมชาติ และความรู้นั้นได้พัฒนาไปโดย

การฝึกจนรู้แจ้ง ชัดเจนเป็นสัมมาทิฐิ มีอิสรภาพ เข้าใจในแก่นแท้ที่เป็นหัวใจแห่งศาสนธรรมของพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่นที่ผดุงความดีงามของจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น

เพื่อให้บูรณาการแห่งกรอบแนวคิดนี้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นจริงในการอยู่ร่วมในสังคม ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน จึงต้อง**เรียนรู้วิถีชีวิตของระบบ**ที่ตนประสงค์ เรียนรู้ความคิด ความเชื่อ และคุณค่าของสังคมที่เป็นวัฒนธรรมร่วมกัน สร้างคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน

บูรณาการแห่งชีวิตต้องเป็นไปอย่างยั่งยืน สอดคล้องกลมกลืนและอยู่ได้กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา **ชีวิตจึงต้องเรียนรู้ความจริงของธรรมชาติ** เรียนรู้ความสัมพันธ์ที่กลมกลืนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันทำให้เกิดจินตนาการเห็นความงาม และสุนทรีย์ภาพของชีวิต คำว่าศาสตร์ จึงหมายถึงธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์

กระบวนการในการบูรณาการของชีวิต จึงเป็นองค์รวมแห่งการเรียนรู้ที่มีวงจรสนองตอบและสอดคล้องซึ่งกันและกัน เป็นองค์รวมของการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และธรรมชาติ อย่างมีสมดุล พึ่งพาอาศัย ส่งเสริม สนับสนุนซึ่งกันและกัน ดังภาพข้างล่างนี้

เจตนารมณ์ของแผน

จากปรัชญาพื้นฐานและกรอบแนวคิดดังกล่าวข้างต้น **เจตนารมณ์**ของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ นี้ จึงมุ่ง (1) พัฒนาชีวิตให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และ (2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ และสังคมमानฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

ชีวิตที่ **ดี เก่ง และมีความสุข** เป็นวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทย **คนดี** คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย ประหยัด มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รักประเทศ รักชาติ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข

คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่ง หรือรอบด้าน หรือความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นต้น เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี สามารถใช้สติและปัญญาในการเผชิญและพิชิตปัญหา พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตน สังคม และประเทศชาติได้

คนมีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพปลอดพ้นจากการตกเป็นทาสของอบายมุข ได้ทำในสิ่งที่ตนสนใจตามความต้องการ สามารถเรียนรู้ ความจริง บรรลุความดี ความงาม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถดำรงชีวิตอย่างพอเพียงร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

สังคมคุณภาพ มุ่งมั่นที่จะสร้างและพัฒนาให้คนไทยทุกคนมีโอกาส มีความเสมอภาค และสามารถพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพเพื่อเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข เป็นสังคมที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจเข้มแข็งและแข่งขันได้ และมีเสถียรภาพ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการพัฒนาอย่างสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถเชื่อมโยงเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างเหมาะสม รักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุล มีชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืนและเกื้อกูล สังคมคุณภาพต้องเป็นสังคมซึ่งส่งเสริม “ธรรมรัฐ” และ “สังคมประชาธิปไตย” ซึ่งทุกคนสามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีระบบการเมืองการปกครองที่เปิดกว้าง โปร่งใสและอำนวยความสะดวกให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมทางการเมืองและกิจกรรมสาธารณะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและชุมชนท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง

สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ จะสร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ให้ก้าวทันกับโลกยุคข้อมูลข่าวสารและวิทยาการสมัยใหม่ มีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ทุกองค์กรและทุกส่วนในสังคมมีความใฝ่รู้และพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ มุ่งให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ยิ่งขึ้นต่อไป

สังคมแห่งความสามัคคีและเอื้ออาทรต่อกัน เป็นสังคมซึ่งมุ่งฟื้นฟูสืบสาน และธำรงไว้ซึ่ง คุณค่า เอกลักษณ์ ศิลปะ และวัฒนธรรมของไทย ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลและพึ่งพากันไว้ให้มั่นคง รักษาไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว มีการพัฒนาเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง สร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นไทยให้มากยิ่งขึ้น มีเจตคติ และค่านิยมของสังคมที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นแกนหลักของสังคม และให้ความสำคัญกับการดูแลผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและคนยากจน คำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีความยุติธรรมและความเสมอภาคทั่วหน้ากัน

วัตถุประสงค์ของแผน

เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม แห่งชาติ **วัตถุประสงค์ของแผน** จึงมุ่งมั่นพัฒนาคนและสังคมไทยโดยรวม ดังนี้

พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา โดย มุ่งหมายให้ทุกคนได้เข้าถึงบริการทางการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มความสามารถและโอกาสในการเรียนรู้ด้วยการจัดการศึกษาทุกระดับและประเภท ทั้งการศึกษา ในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยอาศัยการเรียนรู้จากบุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาถึง ขั้นพื้นฐานอย่างกว้างไกล ครอบคลุมสถานการณ์ของสังคมไทยและสังคมโลก เพื่อให้การศึกษา เป็นยุทธศาสตร์การขจัดความยากจนและยุทธศาสตร์ทางปัญญาเพื่อพัฒนาคนได้อย่างเต็มตาม ศักยภาพตลอดชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นสังคมคุณภาพ

เร่งปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ด้วยการปฏิรูปปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตรให้มีสาระ สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ และการแข่งขันในสังคมโลก ปรับเปลี่ยน กระบวนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนในสิ่งที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด สามารถแสวงหาความรู้และฝึกการปฏิบัติในสภาพที่เป็นจริง รู้จักคิดวิเคราะห์และ แก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยส่งเสริมและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้ สามารถทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำ สนับสนุน อำนวยความสะดวก มีการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ หลากหลายเพื่อสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งมีการประเมินผล การศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้สามารถสร้างคนที่พร้อมด้วยความรู้ คู่คุณธรรม

เร่งปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตไทยที่ดั่งงามโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนไทยให้ถึงพร้อมด้วยภูมิรู้และภูมิธรรม ทั้งที่เป็นการเรียนรู้ ในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย รวมทั้งการส่งเสริมและพัฒนาครู คณาจารย์ และ

บุคลากรทางศาสนา ทั้งพระภิกษุ นักบวช และผู้นำทางศาสนา ให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มีความสามารถในการถ่ายทอดศาสนธรรมและศีลธรรมแก่ผู้เรียนและศาสนิกชนอย่างแท้จริง รวมทั้งเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อให้คนไทยสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสมานฉันท์ เชื้ออาทรซึ่งกันและกัน และกลมกลืนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข และยั่งยืน

เร่งพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันในระดับนานาชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาที่เน้นการวางรากฐานกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ ส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ได้รับการฝึกฝนและพัฒนาเฉพาะทางอย่างเต็มตามศักยภาพตั้งแต่เยาว์วัยและต่อเนื่องตลอดไป สนับสนุนและส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และบุคลากรที่ทำงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งพัฒนาผู้ที่จะเป็นนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มีปริมาณที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และสามารถทำงานวิจัยและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างความรู้และการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมีคุณภาพ เป็นเครือข่ายให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง สร้างและพัฒนาเทคโนโลยีอื่นจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต รวมไปถึงการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ หรือวิธีการใหม่ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ประเทศ โดยพึ่งพาต่างประเทศให้น้อยที่สุด

สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของคน ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของคนและสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับฐานความรู้ของประเทศ เพื่อการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ รวมถึงตลอดถึงการสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้ เพื่อให้เหมาะสมกับการเป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้โดยผสมผสานกับภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิม อันจะทำให้เกิดความรู้ การเรียนรู้ และนวัตกรรมของภาคเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ จะเน้นการส่งเสริมและสร้างสรรค์ทุนทาง

สังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานของศาสนา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น / ไทย เพื่อดำรงไว้ซึ่งสังคมคุณธรรมและคุณค่าที่ดีงามเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน ให้เป็นภูมิคุ้มกันประชาชนไทยและสังคมไทยให้พ้นจากผลกระทบเชิงลบจากความเปลี่ยนแปลง และการรุกราน ครอบงำของศิลปะ วัฒนธรรมต่างชาติ รวมทั้งการส่งเสริมเพื่อดำรงไว้ซึ่งคุณธรรม ที่เป็นหลักยึดประจำใจในการช่วยเหลือ เกื้อกูล พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อให้ประชาชนไทย หลอมรวมนำไปสู่ความเป็นสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

เน้นการจำกัด ลด ขจัดปัญหาความยากจน ความขัดสน ความด้อยทั้งโอกาส และศักดิ์ศรีของประชาชนไทยและสังคมไทย ด้วยการเน้นการเข้าถึงบริการการศึกษาสำหรับทุกคน และการปฏิรูปโครงสร้างที่เป็นอยู่ให้เอื้อต่อการสร้างระบบบริหารและการจัดการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มุ่งเน้นให้เกิดการกระจายอำนาจจาก ส่วนกลางสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา จากภาครัฐสู่ภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน และภาคธุรกิจเอกชน เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและมีคุณภาพใน การบริหารและการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในส่วนแห่งความรับผิดชอบ ของตน เพื่อให้ทุกส่วนในสังคม โดยเฉพาะบุคคลกลุ่มด้อยโอกาส ซึ่งครอบคลุมถึงกลุ่ม ผู้ยากไร้ ผู้อยู่ห่างไกลที่เสียเปรียบ ผู้อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ผู้พิการและทุพพลภาพได้เข้าถึงบริการ และการจัดบริการอย่างทั่วถึง เป็นธรรม มีความรู้ พึ่งตนเองได้ สามารถประกอบอาชีพหา เลี้ยงตนเองและครอบครัว ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ทุกส่วนของสังคมอย่างมี คุณภาพ อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน ความทุกข์ยาก และปัญหาด้านเศรษฐกิจ และสังคมอื่นๆ ได้อย่างยั่งยืน

เน้นการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ด้วยการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีการกระจายครอบคลุมในทุกเขตพื้นที่การศึกษา พัฒนาผู้ผลิต ผู้รับ และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม เพื่อให้ทุกคนสามารถ แสวงหาและใช้ความรู้ ข่าวสารข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ราคายุติ และเป็นไปได้ง่ายขึ้น จะต้องลด ช่องว่างของโอกาสทางการศึกษาเพื่อช่วยให้เกิดการสร้างความรู้ใหม่ ควบคู่ไปกับการเพิ่ม คุณภาพทางการศึกษาและคุณภาพชีวิตไปพร้อมกัน

เน้นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดและสนับสนุนการจัดการศึกษา รวมทั้ง การระดมทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษาด้วยการให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการ

จัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้หลากหลายอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ต่อไป

หลักการแห่งแผน

เพื่อดำเนินการให้บรรลุเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงได้จัดทำแผนนี้ขึ้นตามกรอบที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นโยบายรัฐบาล วิสัยทัศน์การพัฒนาระยะยาว 20 ปี ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

โดยกำหนดให้แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ นี้ เป็น **แผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 15 ปี** เพื่อเป็นกรอบสำหรับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเสร็จ สมบูรณ์ทั้งกระบวนการในแต่ละแผนงานและโครงการเพื่อการปฏิรูปการศึกษา การดำเนินการด้าน ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ที่จะนำไปดำเนินงานตามระยะเวลาที่กำหนดอย่างเหมาะสม **เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นไป จนสิ้นสุดในปี พ.ศ. 2559**

ด้วยการนำ**สาระสำคัญ**ดังกล่าวที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นโยบายรัฐบาล วิสัยทัศน์ การพัฒนาระยะยาว 20 ปี ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และกฎหมาย พระราชบัญญัติ ระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มากำหนด เป็นแผนปฏิรูปหลักด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ขึ้น เพื่อนำไปสู่การ ดำเนินการอย่างจริงจัง

เพื่อให้หลักการแห่งกรอบภาพรวมของแผนนี้เป็นบูรณาการที่สัมพันธ์และเชื่อมโยง เป็นกระบวนการเดียวโดยรวมทั้งหมด ในการวางมาตรการต่างๆ เพื่อนำไปดำเนินการอย่าง มีประสิทธิภาพ จึงมีหลักการกำหนด**โครงสร้างโดยรวมทั้งในยุทธศาสตร์การดำเนินงาน**

ภาครัฐ ส่วนท้องถิ่น ประชาชน องค์กรประชาคม และภาคเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของประเทศ รวมถึงการสร้างกระบวนการศึกษาและเรียนรู้ให้เป็นกระบวนการเดียวกันอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตั้งเจตนารมณ์สำคัญของการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ให้เกิดบูรณาการแห่งสังคมและคนในสังคมไทยที่มีความรู้คู่คุณธรรมอย่างแท้จริง

เงื่อนไขเพื่อนำสู่การปฏิบัติ

แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นแผนยุทธศาสตร์หลักระยะยาว 15 ปี (พ.ศ.2545-2559) ซึ่งกำหนดกรอบของการดำเนินงานให้บรรลุเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของแผน การดำเนินงานตามแนวทางของแผนฯ จึงมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยรวม

หน่วยงานในภาครัฐ ทั้งส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา จึงต้องนำเจตนารมณ์ วัตถุประสงค์ และแนวนโยบายเพื่อดำเนินการ ดังแถลงไว้ในแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ นี้ มากำหนดเป็นแผนพัฒนาฯ ระยะ 5 ปี และแผนปฏิบัติการของหน่วยงานระดับนโยบายและระดับพื้นที่โดยให้มีแผนงานและโครงการรองรับเพื่อดำเนินการในชั้นปฏิบัติที่มีการกำหนดเป้าหมาย เกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานและผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และนำไปดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จในสมรรถนะและสถานภาพแห่งความรับผิดชอบของหน่วยงานของตน

องค์กรในภาคประชาชน ชุมชน และเอกชน เป็นส่วนสำคัญที่จะร่วมวางรากฐานการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสังคมให้เข้มแข็งบนฐานแห่งเอกลักษณ์ของศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงต้องนำเจตนารมณ์ วัตถุประสงค์ และแนวนโยบายเพื่อดำเนินการ ดังแถลงไว้ในแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ นี้ มากำหนดเป็นแผนงานและโครงการ และนำไปดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จในทางที่เพิ่ม เสริม และขยายให้สอดคล้องกับนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และนโยบายรัฐบาล

ในแต่ละหน่วยงานที่บริหารแผนงานและโครงการตามแผนฯ นี้ จึงต้องเตรียมและพัฒนากลไกในการนำแผนสู่การปฏิบัติโดยกำหนดกลไกการประสานงาน ประสานแผน

ปรับปรุงกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบปฏิบัติ การงบประมาณและมาตรการเสริมความรู้ในแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการจัดทำกรอบและแนวปฏิบัติของแผนโดยการระดมสรรพกำลังจากผู้นำและผู้ปฏิบัติทุกระดับและองค์กรที่เกี่ยวข้องจนเกิดเป็นเครือข่าย เพื่อให้การดำเนินงานตามแผนฯ นี้บรรลุผลสำเร็จสมบูรณ์ขึ้น

หน่วยงานที่บริหารแผนงานและโครงการตามแนวทางแห่งแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ นี้ จึงต้องสร้างกลไกการติดตามและการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนนี้ เพื่อแก้ไข ปรับปรุง ซึ่เนะการดำเนินการในแต่ละแผนงาน และแต่ละโครงการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ วัตถุประสงค์ และแนวนโยบายเพื่อดำเนินการ โดยการพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดการดำเนินงานที่เน้นผลสัมฤทธิ์ของงานในแต่ละช่วงเวลาอย่างชัดเจน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มสร้างเกณฑ์ชี้วัด การติดตาม ตรวจสอบ เพื่อทบทวนแผนเป็นระยะๆ และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนฯ รวมทั้งปรับปรุง แก้ไขหรือการกำหนดแผนใหม่ หากพบว่ามาตรการที่กำหนดไว้ในแผนยังไม่บรรลุเจตนารมณ์ของแผนอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

สภาพปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน

โดยที่เจตนารมณ์และวัตถุประสงค์แห่งแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ นี้ มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข และมุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่พึงประสงค์ มีความเข้มแข็ง และมีคุณภาพ แต่การที่จะบรรลุเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ดังกล่าว นั้น มีปัจจัยอิทธิพลที่เป็นพลังของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องนำมาประกอบการพิจารณาอยู่มาก พลังของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีส่วนกำหนดนโยบาย แผน แผนงาน และโครงการต่างๆ ตามสภาพความเป็นจริง และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะต้องให้สอดคล้องประสานเท่าทันกับการปรับเปลี่ยนในยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ที่เกิดขึ้นด้วย

ประชากร

ปัจจัยอิทธิพลที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเปลี่ยนไปของโครงสร้างประชากรของประเทศไทย กล่าวคือ จากจำนวนประชากรซึ่งจะมีแนวโน้มสูงขึ้นเป็นประมาณ 70 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2560 ประชากรไทยในวัยสูงอายุจะมีจำนวนมากขึ้น ขณะที่แนวโน้มของประชากรวัยเรียนอายุ 3-24 ปีอยู่ในภาวะคงที่หรือลดลง ทำให้สังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุในอีก 15 ปีข้างหน้า สำหรับการกระจายตัวของประชากรจะมีลักษณะที่เพิ่ม ทำให้มีลักษณะเป็นเมืองใหญ่มากขึ้น การหลั่งไหลถ่ายเทของประชากรจะมีมากขึ้น อย่างไรก็ตามในภาวะเศรษฐกิจถดถอยจะมีปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายของประชากรในประเทศไทยกลับสู่ชนบทมากขึ้น ลักษณะดังกล่าวนี้เองที่แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ นี้ จะต้องกำหนดแนวทางทั้งด้านนโยบายและการปฏิบัติสนองต่อการเปลี่ยนไปของโครงสร้างประชากรดังกล่าว

ความไม่พร้อมของเด็กปฐมวัยส่วนหนึ่ง มีสาเหตุสำคัญจากสภาพทุพโภชนาการ มีงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นถึงผลจากการขาดอาหารต่อพัฒนาการทางสมอง พัฒนาการทางร่างกายจนถึงขั้นพิการ เช่น งานวิจัยของ รศ.พญ.นิตยา คชภักดี จากการศึกษาสภาพ

โภชนาการเด็กใน 14 หมู่บ้าน 5 จังหวัดทางภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่าง พ.ศ.2533-2539 พบว่า ผลกระทบของภาวะทุพโภชนาการและขาดแคลนอาหารทำให้เด็กอายุ 3-6 ปีในหมู่บ้านดังกล่าวมีการเติบโตไม่สมวัยและมีปัญหาด้านพัฒนาการทางสมองถึงร้อยละ 25 ระดับเซารนปีญญามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ การขาดแคลนอาหารในวัยเด็กมิได้มีผลกระทบต่อการพัฒนาทางร่างกายเท่านั้น ยังมีผลกระทบต่อสมองของเด็ก แพทย์ยืนยันว่า สมองของเด็กจะเติบโตเร็วที่สุดในช่วงวัย 0-6 ปี แต่ถ้าไม่ได้รับสารอาหารเพียงพอจะทำให้ สมองไม่เติบโตและพัฒนาตามวัยได้ โดยมีข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปี 2541 ระบุว่า จากจำนวนนักเรียน 6.3 ล้านคน มีเด็กอยู่ในเกณฑ์ขาดอาหาร และอยู่ในภาวะขาดแคลนต้องการความช่วยเหลือเพิ่มรวมกันถึงร้อยละ 60 และยังพบว่าสภาพ ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอาจจะเนื่องด้วยภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ โดยในปี 2543 มีการ คาดการณ์ว่าเด็กอายุ 6-15 ปีจะมีอัตราเสี่ยงในการเกิดภาวะทุพโภชนาการและขาดแคลน อาหารถึง 3.8 ล้านคน และถ้ารวมเด็กอายุ 3-5 ปีด้วยจะมีถึงประมาณ 5.3 ล้านคน หรือร้อยละ 64.5 จากจำนวนทั้งหมดประมาณ 8 ล้านคน

ภาวะทุพโภชนาการและการขาดแคลนอาหารมีผลต่อพัฒนาการทางสมองและ ร่างกายของเด็กไทยจนถึงขั้นพิการได้ งานวิจัยของ รศ.พญ.นิตยา คชภักดี ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการ ขาดแคลนอาหารและทุพโภชนาการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กไทยประมาณร้อยละ 40 หรือ 4 คนใน 10 คน มีสติปัญญาต่ำกว่าวัย สภาพปัญหาดังกล่าวแม้รัฐจะพยายามแก้ไขมาโดย ตลอด แต่ก็ยังไม่มีประสิทธิภาพดีพอ จำเป็นจะต้องให้สถาบันการศึกษาและสถาบันทางสังคม ในส่วนต่างๆ เข้ามาช่วยพัฒนาเด็กกลุ่มนี้ ช่วยปฏิรูปการเรียนรู้ และให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาสุขภาพอนามัย รวมถึงภาวะ ทุพโภชนาการของกลุ่มเด็กอันน่าห่วงใยอย่างยิ่งนี้ด้วย

ในกลุ่ม **ประชากรวัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน** ซึ่งแม้ประเทศไทยจะสามารถจัดการ ศึกษาได้ก้าวหน้าเป็นที่น่าพอใจ โดยมีอัตราเด็กในวัยการศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าสู่การศึกษาใน ระบบได้อย่างน่าพอใจในระดับหนึ่ง และมีอัตราผู้เข้าเรียนการศึกษนอกระบบในอัตราก้าวหน้า แต่ก็ยังพบว่ามีปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อกลุ่มเด็กวัยดังกล่าวนี้ ทำให้ผลของการจัดการ ศึกษาไม่ทั่วถึง ด้อยคุณภาพและประสิทธิภาพ ส่วนหนึ่งเนื่องมาแต่ปัญหาการวางแผนและการ จัดการด้านการศึกษาไม่เหมาะสมทั้งในเรื่องหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนที่ไม่สามารถ สนองต่อวิถีชีวิตและความต้องการของกลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่ขาดรูปแบบการจัดการศึกษาที่

หลากหลาย ซึ่งจะเป็นทางเลือกให้แก่กลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบโรงเรียนปกติได้ ปัญหาการจัดให้บริการทางการศึกษายังไม่เสมอภาคและทั่วถึงโดยเฉพาะกลุ่มบุคคลต่างๆ ได้แก่ บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส รวมทั้งบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษที่ยังไม่ได้รับการศึกษาที่มีรูปแบบที่เหมาะสมกับความสามารถหรือศักยภาพของแต่ละบุคคล รวมถึงปัญหาด้านการลงทุนทางการศึกษาที่ยังมีข้อจำกัดกับความสูญเปล่าทางการศึกษา นอกจากนี้ปัจจัยภายนอกซึ่งมีผลกระทบต่อกลุ่มเด็กในปัจจุบัน เช่น ยาเสพติด ความยากจน ทุพโภชนาการ ความเจ็บป่วย ยังเป็นมูลเหตุสำคัญอีกด้วย ผลแห่งปัจจัยกระทบเช่นนี้ทำให้ผลิตผลของการศึกษาย่อหย่อนและกระทบถึงสังคมโดยส่วนรวม ทำให้สมรรถนะของประเทศไร้ประสิทธิภาพในการแข่งขันกับนานาชาติ และไม่อาจเทียบได้กับมาตรฐานการศึกษาของนานาชาติที่ดีกว่า

ความยากจนที่ยังมีอยู่ในครอบครัวของเด็กกลุ่มวัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งของเด็กกลุ่มนี้ ที่ทำให้เด็กขาดความสามารถในการเข้าถึงบริการการศึกษาและสถานศึกษาที่รัฐจัดดำเนินการให้ อีกทั้งยังปรากฏว่าการจัดให้บริการทางการศึกษาของรัฐเท่าที่เป็นมาได้เป็นการให้เปล่าในทุกระดับชั้น ปรากฏว่ายังมีช่องว่างของความเสมอภาคและความทั่วถึงทางด้านบริการการศึกษาอยู่ โดยแนวทางแห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเน้นแก้ไขปัญหาดังกล่าวและปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ของกลุ่มเด็กในวัยนี้ โดยให้เป็นการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี ที่รัฐไม่เก็บค่าใช้จ่าย ปฏิรูปให้เป็นการศึกษาและการเรียนรู้ที่กลุ่มเด็กวัยนี้จะต้องได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีความรู้คู่คุณธรรม มีโลกทัศน์ที่กว้างขวาง รอบรู้ และใฝ่หาความรู้ในความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสังคมสื่อข่าวสารในยุคโลกาภิวัตน์

จากผลของการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างประชากรของประเทศไทย ประชากรในกลุ่มวัยกำลังแรงงานของประเทศไทยซึ่งมีอยู่ร้อยละ 54 จะเป็นประชากรวัยแรงงานที่ไม่มีงานทำอยู่ถึงร้อยละ 4 และนับแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในกลางปี พ.ศ. 2540 ส่งผลกระทบต่อชีวิตและการดำรงชีพของประชาชนไทยโดยทั่วไป ยังทำให้เกิดภาวะการว่างงานอย่างรุนแรงขึ้นอีกด้วย มีผู้ตกงานเพิ่มมากขึ้น เกิดการอพยพแรงงานกลับไปสู่ชนบทเป็นจำนวนมาก สภาพดังกล่าวมีส่วนทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างน่าเป็นห่วงยิ่ง

มีรายงานที่พบว่า แรงงานไทยมีการศึกษาค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ แรงงานไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.4 มีการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษา และขาดทักษะหลายด้านเพื่อความสามารถทำงานได้หลายอย่าง จึงไม่สามารถสนองตอบต่อตลาดแรงงานที่ต้องการทักษะพิเศษเพิ่มขึ้นทั้งตลาดแรงงานในประเทศและในต่างประเทศ กลายเป็นข้อจำกัดของประชากรไทยในกลุ่มแรงงานนี้ที่จะมีงานทำและมีรายได้ในการปรับปรุงการดำรงชีพและคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการเพิ่มสมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม สภาพดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริงที่ทำให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการศึกษาและทักษะของกำลังแรงงานประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จะต้องส่งเสริมกำลังแรงงานให้แสวงหาความรู้ และได้รับการถ่ายทอดทักษะและเทคโนโลยีสูงขึ้น พร้อมทันกับระบบเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนและใช้ทักษะกับเทคโนโลยีที่สูงขึ้น การพัฒนาคุณภาพของประชากรกลุ่มวัยแรงงานดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม อันจะส่งผลต่อการเพิ่มรายได้และยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มวัยแรงงานให้ดีขึ้น รวมทั้งจะช่วยยกระดับรายได้ประชาชาติโดยรวมให้สูงขึ้น ประกอบเป็นความเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคงยั่งยืนในระดับที่น่าพอใจต่อไป

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากความพยายามในการพัฒนาประเทศให้ก้าวเข้าสู่สังคมกึ่งอุตสาหกรรม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทยถูกทำลายลงมากและเริ่มขาดแคลนยิ่งขึ้น ทั้งทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรที่ดินทางการเกษตร ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรพลังงาน ถูกใช้ไปอย่างไร้ประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความสูญเสียดังกล่าวและสร้างปัญหามลพิษต่อภาวะแวดล้อมทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ก่อให้เกิดความไม่สมดุลของระบบนิเวศน์และความหลากหลายทางชีวภาพ ความสูญเสียดังกล่าวของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่ดีมีส่วนอย่างสำคัญนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมมากขึ้น และเป็นการชี้ให้เห็นถึงลักษณะของความไร้ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาไว้ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่ดี ทำให้ลักษณะของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาไม่เป็นไปในทิศทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน

สภาพการณ์ในชุมชนนานาชาติ

สภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัยของโลกาภิวัตน์ ที่ชุมชนนานาชาติจะต้องปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อจัดการกับโลกาภิวัตน์ที่มีความซับซ้อนและมีโยงใยเกี่ยวพันกันอย่างลึกซึ้งในอนาคต มีระเบียบใหม่ของโลกทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ มีองค์กรระหว่างประเทศเกิดใหม่ที่กลายเป็นส่วนหนึ่งแห่งพลังของการเปลี่ยนแปลง และมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย แนวทางและโครงการของแต่ละรัฐ/องค์กรดังกล่าว เช่น ประชาคมยุโรป (EU) สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) องค์กรการค้าโลก (WTO) และองค์กรสถาบันใหม่อื่นๆ ที่เกิดขึ้น องค์กรดังกล่าวมีการประสานความร่วมมือในทุกสาขาที่จะต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เช่น เขตการค้าเสรีของสมาคมนานาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (AFTA) เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) และกลุ่มการค้าของสหภาพยุโรป รวมถึงกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียและแปซิฟิก (APEC) เป็นต้น ประเทศไทยในฐานะสมาชิกของชุมชนนานาชาติ จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับผูกพันกับระเบียบใหม่ขององค์กรและสถาบันระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นเหล่านี้ มีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนกลไกของประเทศให้สอดคล้องและสอดคล้องกับระเบียบใหม่ที่เกิดขึ้น จะต้องแสดงบทบาทในความสัมพันธ์กับสถาบันเหล่านี้มากขึ้น และจะต้องอยู่ร่วมในการแข่งขันบนเวทีระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น

การก้าวเข้าสู่ระบบสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของกระบวนทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาความรู้หรือที่เรียกว่าทุนทางปัญญาของมนุษย์ ทั้งนี้เนื่องจากระบบสังคมเศรษฐกิจแบบใหม่นี้ให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ทำให้ต้องใช้การวิจัยและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับฐานความรู้ของประเทศ รวมทั้งองค์กรต่างๆ ก็จำเป็นต้องปรับตัวไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ในระบบที่เป็นอยู่นี้ บุคลากรและแรงงานต้องมีความรู้และทักษะหลายด้าน (Knowledge Worker) ต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ รู้จักเพิ่มเติมความรู้ และทักษะใหม่ๆ ให้แก่ตนเอง สามารถปรับตัวและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ในสภาพดังกล่าว จึงเห็นได้ถึงความจำเป็นของประเทศไทยต่อการเตรียมตัวและการแสดงบทบาทในประชาคมโลกอย่างน่าเชื่อถือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเตรียมกำลังคนของประเทศไทยให้สอดคล้องและสอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคโลกาภิวัตน์และระบบสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ แต่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก ทั้งในส่วนที่ประเทศได้เปรียบและเสียเปรียบ จึงมีความจำเป็นที่ต้องมุ่งเน้นพัฒนาคน ด้วยการพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมให้พร้อมอยู่เสมอ เพื่อเป็นเครื่องมือและกระบวนการพัฒนาคนไทยให้ยืนหยัดและก้าวไปข้างหน้าในประชาคมโลกได้อย่างรู้เท่าทัน

การวิจัยและพัฒนา

การพัฒนาประเทศดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเน้นให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาในทุกสาขาวิชา เพื่อให้ผู้วิจัยได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดและจินตนาการ สามารถนำผลงานวิจัยมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศ และรวมถึงความสามารถของประเทศในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับนานาชาติ

การวิจัยและพัฒนาต้องเป็นสิ่งริเริ่มสร้างสรรค์จากสิ่งใกล้ตัว จากวิถีชีวิตสภาพแวดล้อมที่ได้เปรียบทั้งจากภายในประเทศและภายนอกประเทศ รวมทั้งนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เสริมสร้างศักยภาพอันเป็นประโยชน์แก่อนาคต การพัฒนาประเทศแบบพึ่งพาตนเองจะต้องมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนในภาครัฐ ให้ความสนับสนุนเงินทุนสำหรับการวิจัยมากขึ้น นอกจากนี้จะต้องส่งเสริม สนับสนุนภาคเอกชนให้เพิ่มการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาให้มากขึ้น จะต้องเร่งผลิตนักวิจัยและพัฒนาให้มากขึ้น

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เหตุจากการวิจัยและพัฒนาที่มีอยู่ไม่มากทั้งในภาครัฐและเอกชน ทำให้ประเทศไทยต้องพึ่งพาการซื้อหาเทคโนโลยีจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งการวิจัยและพัฒนาที่ดำเนินการโดยภาครัฐมีจุดอ่อนเรื่องความเชื่อมโยงกับปัญหา และไม่สนองตอบความต้องการของผู้ใช้ในภาคเอกชน กับยังมีความขาดแคลนนักวิจัยที่มีคุณภาพและการบริหารและการจัดการที่ดี ทำให้ไม่สามารถพัฒนานวัตกรรมของตนเองได้ เป็นมูลเหตุหนึ่งที่ไม่ได้ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน อันเนื่องมาจากความอ่อนด้อยในฐานความรู้และการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

หากปล่อยให้สภาพเช่นนี้ดำรงอยู่ในอนาคต ประเทศไทยจะต้องประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เนื่องจากไม่สามารถพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต รวมไปถึงไม่สามารถคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ หรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ประเทศและจะต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศอยู่เสมอ เป็นเหตุให้เกิดข้อเสียเปรียบกับประเทศในอื่นๆ ด้าน จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องวางรากฐานการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อสร้างความรู้และการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ให้ทุกคนในชาติตั้งแต่เริ่มแรก โดยดำเนินการให้ประชาชนโดยทั่วไปได้รับการศึกษา มีความรู้ ใฝ่เรียนรู้ และพร้อมรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นและสนับสนุนส่งเสริมเป็นการเฉพาะสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ได้รับการฝึกฝน และพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เยาว์วัย

การศึกษาในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะต้องเป็นหลักสูตรสำคัญในการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ต้องมีการผลิตครู คณาจารย์ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เพียงพอจะต้องพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะด้านภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ความรู้และการใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างจริงจัง รวมทั้งต้องมีการผลิตกำลังคนและผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีโลก และการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไป

การเมือง เศรษฐกิจและสังคม

สภาพความเป็นจริงทางการเมืองของประเทศไทยมีพัฒนาการก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ควบคู่กับประชาธิปไตยแบบมีตัวแทนที่มีคุณภาพและคุณธรรมมากขึ้น ระบบการเมืองที่มีลักษณะของอำนาจนิยมแต่เดิมเริ่มคลี่คลายเรื่อยมาโดยที่ยังคงระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุขของประเทศ มีอุดมการณ์หลักของประชาชนไทยที่ยังยึดมั่นในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อย่างไม่เสื่อมคลาย และแม้จะผ่านการมีรัฐธรรมนูญมาแล้วหลายฉบับ แต่ก็มีพัฒนาการที่ชี้ให้เห็นระบบที่เปิดกว้างทางการเมืองมากขึ้น ให้โอกาสแก่ประชาชนมากขึ้น ให้โอกาสของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น การกระจายอำนาจ การตัดสินใจ และการบริหารและการจัดการกิจการของท้องถิ่นและชุมชนของตนเองเป็นไปอย่างกว้างขวางมากขึ้น ทำให้ระบบการเมืองและสังคมไทยก้าวเข้าสู่ความเป็นสังคมประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

กล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีกระบวนการร่างที่กลั่นกรองมาจากความเรียกร้องต้องการของประชาชน เป็นรัฐธรรมนูญที่มีแนวทางหลักสำคัญนำไปสู่การปฏิรูปการเมือง และการบริหารและการจัดการในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น รวมถึงการปฏิรูปด้านการศึกษาของชาติ อันเป็นที่มาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับสังคมยุคสื่อข่าวสาร ซึ่งจะต้องมีพื้นฐานของการศึกษาเป็นแกนหลักสำคัญ

ลักษณะของการพัฒนาทางการเมืองดังกล่าว ชี้นำถึงความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความรู้ และปลูกจิตสำนึกในเรื่องความเป็นประชาธิปไตยและการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ นี้ จึงมีเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ชัดเจนที่จะสร้างสังคมไทยอันพึงประสงค์คือเป็นสังคมคุณภาพ เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีความเป็นไทยด้วยภูมิปัญญาไทย และเป็นสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

พัฒนาการของรูปแบบการเมืองที่ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมเปิดกว้างมากขึ้น จึงทำให้ได้รับผลจากอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจโลกที่มีความเปลี่ยนแปลง

สลับซับซ้อน และเชื่อมโยงกันมากขึ้น ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและภัยคุกคามต่อการพัฒนาประเทศไทย จะเห็นได้ว่าวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทยอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับความยากจนที่สูงขึ้น กล่าวคือ ในปี 2539 สัดส่วนคนจนของประชากรทั้งประเทศเท่ากับร้อยละ 11.4 หรือ 6.8 ล้านคน ได้เพิ่มเป็นร้อยละ 15.9 หรือ 9.9 ล้านคนในปี 2542 โดยคนจนส่วนใหญ่ร้อยละ 69 ประกอบอาชีพในภาคเกษตร ในทำนองเดียวกันช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนก็ห่างกันมากขึ้น กลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำสุด ร้อยละ 20 ซึ่งเป็นกลุ่มคนจนที่สุดมีสัดส่วนรายได้ลดลงจากร้อยละ 4.2 ในปี 2539 เหลือร้อยละ 3.8 ของรายได้ระดับครัวเรือนทั้งหมดในปี 2542 ขณะที่กลุ่มคนที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 20 ซึ่งเป็นกลุ่มคนรวยที่สุด มีสัดส่วนรายได้สูงขึ้นจากร้อยละ 56.5 เป็นร้อยละ 58.5 ปัญหาความยากจนดังกล่าวนำมาสู่ “ความไม่รู้ ความยากไร้” ประกอบกับความไม่เป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรการพัฒนาและบริการของรัฐสู่ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ ทำให้กลุ่มคนที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาและการดูแลจากรัฐอย่างทั่วถึง เกิดกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ขาดคุณภาพที่ดี และไม่อาจปรับตัวได้ทันกับระบบเศรษฐกิจใหม่ในอนาคต

กระแสอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่ผ่านเข้ามาทางสื่อมวลชนรูปแบบต่างๆ และเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ มีส่วนทำให้ค่านิยมและความเชื่อของคนไทยและสังคมไทย เบี่ยงเบนออกจากเอกลักษณ์ วัฒนธรรมที่ดั้งเดิม และคุณค่าชีวิตแบบไทยดั้งเดิม มาติดยึดกับกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง แข่งแย่ง เอารอดเอาเปรียบกันเพื่อแสวงหาอำนาจทั้งทางการเมืองและอำนาจเงินมากขึ้น เริ่มออกห่างจากศาสนา มีความหย่อนยานในศีลธรรมและจริยธรรม

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ ได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมด้านต่างๆ ตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหายาเสพติด ครอบครัวแตกแยก อาชญากรรม การทารุณกรรม ต่อเด็กมีแนวโน้มที่ทวีความรุนแรงขึ้น และจากการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคของรัฐทำให้สังคมชนบทเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชนในอดีตซึ่งมีความเข้มแข็งมากเริ่มมีช่องว่างห่างกันออกไปทุกที การศึกษาเริ่มถูกแยกออกจากบ้าน วัด และชุมชน ขาดความสัมพันธ์ที่เชื่อมต่อกันอย่างดี ดังในอดีตของสังคมไทย

การศึกษา

การศึกษาของประเทศไทย ยังคงเป็นประเด็นที่น่าห่วงใยยิ่ง เพราะแม้หน่วยงานของรัฐจะเป็นหน่วยงานหลักในการจัดให้**บริการด้านการศึกษา** ใน พ.ศ. 2543 มีจำนวนโรงเรียนและสถานศึกษารวมทั้งสิ้นถึง 58,891 แห่ง แต่ยังไม่สามารถให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนในวัยเรียน อายุ 3-21 ปีได้อย่างทั่วถึง ในจำนวนประชากรวัยเรียน อายุ 3-21 ปี จำนวน 19.2 ล้านคนนั้น ยังมีอีกถึง 5.2 ล้านคน ที่ยังไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระบบ มีเพียงบางส่วนที่เข้ารับบริการการศึกษานอกระบบกับการศึกษาเฉพาะทางและการศึกษาตามอัธยาศัย และยังมีผู้ด้อยโอกาสขาดโอกาสที่จะได้รับบริการทางการศึกษาอีกจำนวนมาก สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ อายุ 3-17 ปี พบว่า ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 140,856 คน จากจำนวนคนพิการ 165,000 คน ซึ่งมีอยู่เท่ากับร้อยละ 1 ของประชากรวัยเรียน อายุ 3-17 ปี ส่วนจำนวนเด็กด้อยโอกาสกลุ่มอื่นๆ นั้น ประเมินการว่าเด็กและเยาวชน อายุ 0-12 ปี ที่อยู่ในข่ายได้รับบริการสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ในปี 2543 มีจำนวนถึง 4,251,485 คน ส่วนเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษที่กำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายคาดว่าจะมีประมาณ 600,000 คน ในปี 2544

เมื่อคำนึงถึงเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ใน**การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี** และ**การศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี** ให้แก่เด็กอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดได้เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ ปรากฏว่าในปี 2543 มีเด็กและเยาวชนกลุ่มอายุ 6-14 ปี จำนวน 0.3 ล้านคน ยังไม่ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เด็กและเยาวชน กลุ่มอายุ 6-17 ปี จำนวน 1.6 ล้านคน ยังไม่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มาจากครอบครัวยากจน เป็นเด็กเร่ร่อน หรืออาศัยอยู่ในท้องถิ่นห่างไกล

เหตุทั้งนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงการจัดการศึกษาในระบบยังไม่พอเพียงแก่จำนวนประชากรวัยเรียน นอกจากนั้นความเชื่อมโยงและการเทียบโอนผลการศึกษาระหว่างการศึกษาในระบบกับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยยังทำได้น้อย อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมจากภาคอื่นๆ เข้ามาเสริมบริการการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ของระบบการศึกษาของประเทศ

ผลอันเกิดจากการศึกษาในระบบที่ยังไม่เป็นไปในระดับที่น่าพอใจจนต้องเปิดโอกาสที่สอง คือ การศึกษาในรูปแบบของการศึกษานอกระบบ เพื่อรองรับประชากรที่พลาดโอกาสและพ้นการศึกษาในระบบหรือไม่ต้องการศึกษาในระบบให้ได้รับการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายอย่างทั่วถึง เพิ่มพูนความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่องตามความต้องการเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและอยู่ร่วมในสังคมอย่างพึ่งตนเองได้ อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษานอกระบบที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันยังไม่หลากหลายและไม่เพียงพอ ดังนั้น จึงต้องเพิ่มขยายให้ทันกับความต้องการของสังคมและประชากรผู้ใฝ่รู้ในการศึกษาเพิ่มเติมทักษะและอาชีพของตน ซึ่งคาดว่าจะมีถึงประมาณ 2.7 ล้านคนในปี 2550

โดยเจตนารมณ์และแนวแห่งอุดมการณ์ในการจัดการศึกษา ซึ่งมุ่งให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิต ทำให้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจำเป็นต้องสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้มีเครือข่ายและคลังความรู้สำหรับเป็นแหล่งทรัพยากรทางการศึกษาแก่ประชาชนให้เป็นที่ไปอย่างกว้างขวาง ทั่วถึง และมีคุณภาพด้วยค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมกับสถานภาพของแต่ละบุคคล เพื่อให้การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ความจำเป็นที่จะต้องสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาในทุกรูปแบบจึงมีความสำคัญที่จะต้องจัดสร้างขึ้น สำหรับประเทศไทยนั้น ทั้งปัญหาในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาในแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาตลอดชีวิตยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจนัก เนื่องจากยังไม่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนอย่างจริงจังในรูปแบบที่เหมาะสม และมีปัญหาทั้งการขาดแคลนกำลังคน และการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาด้านนี้อย่างหลากหลายจากทุกส่วนในสังคม

การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดการดำเนินการอย่างกว้างขวางทั้งภาครัฐและเอกชน แต่ยังคงขาดศักยภาพในการดำเนินงาน มีความซ้ำซ้อนในการให้บริการส่วนใหญ่เป็นการจัดการศึกษาตามความพร้อมของผู้จัดดำเนินการ ยังไม่สามารถจัดการศึกษาและอบรมความรู้และทักษะหลายด้านให้แก่ผู้เรียน เพื่อสร้างความสามารถในการทำงานได้หลายอย่าง หรือปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของตลาดแรงงานและเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยขึ้นอยู่ตลอด นอกจากนั้นการจัดฝึกอบรมทักษะแรงงานให้กับแรงงานระดับต่าง ๆ ก็ยังดำเนินการได้ไม่มากนัก

นอกเหนือจากการให้บริการแก่เด็กและเยาวชนวัยการศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าวแล้ว ยังมีความจำเป็นในการเตรียมจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้แก่เยาวชนที่เข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีอัตราเพิ่มค่อนข้างสูงมากขึ้นทุกปี โอกาสทางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับอุดมศึกษายังมีไม่มากทันกับความต้องการของตลาดแรงงานและความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งความต้องการอันหลากหลายของผู้เรียน ระบบการสอบคัดเลือกยังเป็นระบบแพ็คตัดออก และทำให้โอกาสของเด็กยากจนที่จะเพิ่มสัดส่วนในการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาให้มากขึ้นเป็นไปได้ยาก

โลกพัฒนาและก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีสมัยใหม่เกิดขึ้นและเติบโตไปมาก มีพัฒนาการรูปแบบที่หลากหลาย การพัฒนาการเรียนรู้ของคนไทย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความเสมอภาคและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการกระจายความรู้สู่สถานศึกษา ชุมชน และสังคมไทย ให้คนไทยสามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างสะดวก ง่าย และรวดเร็วในราคาที่ไม่แพงจนเกินไป ปัจจุบันการสร้างเนื้อหาหรือความรู้เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสมัยใหม่เพื่อการแพร่กระจายได้อย่างทั่วถึงยังทำได้ไม่มากนักเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐาน และความรู้ความสามารถพร้อมความเข้าใจของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

สถานการณ์ดังกล่าว ทำให้เห็นความจำเป็นยิ่งขึ้นในอนาคตที่จะต้องเร่งเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับคนไทยให้ได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และต้องส่งเสริมขยายการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างกว้างขวางให้เป็นการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่พึ่งตนเองได้ สนับสนุนเอกชนในการจัดการอุดมศึกษา และจัดสรรโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ยากจนให้มากขึ้น

การพัฒนาการทางสังคมซึ่งก้าวเข้าสู่ยุคสมัยที่เรียกว่า “สังคมฐานความรู้” ทำให้เห็นกระแสหลักของการพัฒนาที่ก้าวเข้าสู่ยุคสังคมข่าวสารข้อมูล เห็นได้ชัดถึงบทบาทที่สำคัญยิ่งขึ้นของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการแพร่กระจายข่าวสารความรู้ และเรื่องทั่วไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็วยิ่งกว่าที่เคยเป็นมา ข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายไป

อย่างกว้างขวางรวดเร็วนี้หลอมรวมเรื่องซึ่งเป็นประโยชน์และสิ่งอันไม่พึงประสงค์ที่อาจครอบงำความคิด ความเชื่อ และการประพฤติปฏิบัติผิดแปลกไปจากวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมได้ ในปัจจุบัน สื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นเครื่องมือสำคัญที่สื่อข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเหล่านี้ก็ยังมีได้ถูกนำมาใช้อย่างสมประโยชน์แก่การจัดการศึกษา เนื้อหาสาระของสื่อส่วนใหญ่ออกมาในรูปแบบการให้ข้อมูลข่าวสารและมุ่งเน้นความบันเทิงเป็นหลัก มุ่งผลทางธุรกิจ และขึ้นอยู่กับกลไกตลาดเป็นสำคัญ การให้ความสำคัญกับการใช้สื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ยังมีอยู่น้อย นอกจากนั้นราคาการผลิตที่สูงขึ้นอันเกิดจากอัตราภาษีที่รัฐกำหนดต่อการทำสื่อแพงเกินไป เช่น กระดาษสำหรับสิ่งพิมพ์ เป็นอุปสรรคประการหนึ่งในการใช้สื่อเหล่านี้เพื่อการศึกษา

ยังมีสถานการณ์อันน่าเป็นห่วงยิ่งด้าน**คุณภาพทางการศึกษา** เพราะปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ไม่ว่าจะเป็นวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์ แม้ในการศึกษาอาชีวศึกษาทั้งที่อยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและในระดับอุดมศึกษาก็ยังพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาจำนวนมาก ด้อยคุณภาพและไม่มีมาตรฐานดีพอที่จะทำงานในสถานประกอบการ มาตรฐานการศึกษาของไทยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียด้วยกันเองก็ยังมีคุณภาพที่ต่ำกว่าอยู่มาก ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยการผลิตที่ด้อยคุณภาพและมีข้อบกพร่อง รวมถึงการวัดผลประเมินผลที่ไม่ได้มาตรฐาน

ระดับคุณภาพและประสิทธิภาพด้านการศึกษาของไทยยังขาด**มาตรฐาน**และขาดระบบการ**ประกันคุณภาพการศึกษา** สถานศึกษาเมื่อผ่านการรับรองวิทยฐานะไปแล้ว ขาดการติดตามตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง ขาดเอกภาพด้านนโยบาย ขาดเกณฑ์มาตรฐานในการรับรองคุณภาพของสถานศึกษา และขาดมาตรฐานด้านคุณภาพของการศึกษา

ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา แต่กลับมีข้อเท็จจริงว่าครูมีปัญหาด้านคุณภาพการสอนและมีข้อจำกัดอยู่มาก ปัญหาอันเนื่องมาจากการผลิต การใช้ และการพัฒนาครูที่ขาดประสิทธิภาพ ปัญหาเรื่องหนี้สินของครู ปัญหาของครูบางคนไร้ศีลธรรม จริยธรรม เล่นการพนัน และค้ายาเสพติด

เป็นปัญหาเกี่ยวกับตัวครูที่มีผลต่อการศึกษามาก อย่างไรก็ตาม ยังมีครูที่ดี และเก่งอยู่อีกมากที่ยังไม่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเพื่อสร้างเสริมกำลังใจและความภาคภูมิใจในอาชีพครูเท่าที่ควร อีกทั้งปัญหาความเอาใจใส่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้การสนับสนุนครูในการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังมีไม่เพียงพอ ปัญหาเหล่านี้ทำให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงกระบวนการผลิต พัฒนาและเสริมสร้างแรงจูงใจให้แก่ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับเพื่อให้อาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง

ในการพัฒนาอาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงนี้ จะต้องทบทวนกระบวนการที่เกี่ยวกับครูทั้งหมดที่เป็นปัญหาน่าห่วงใย ไม่ว่าจะเป็นเรื่ององค์ความรู้วิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ระบบเงินเดือนครู ค่าตอบแทน สวัสดิการและสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับครู และระบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจ รวมทั้งส่งเสริมการผลิตและพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การพัฒนามาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ กับแนวทางวิธีการให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มูลเหตุพื้นฐานประการสำคัญอย่างหนึ่งของสถานการณ์อันน่าห่วงใยยิ่งด้านการศึกษาดังกล่าวมาจากการบริหารและการจัดการด้านการศึกษาขาดเอกภาพด้านนโยบาย ไม่มีความหลากหลายในทางปฏิบัติ ขาดการกระจายอำนาจบริหารไปยังท้องถิ่น และการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งของภาคธุรกิจเอกชนและชุมชนยังมีอยู่อย่างจำกัด ขาดสำนึกในการผนึกกำลังร่วมคิด ร่วมทำอย่างจริงจัง

สิ่งสำคัญที่เป็นปัญหาน่าห่วงใยอย่างยิ่งต่อสถานการณ์ด้านการศึกษาอีกประการหนึ่งก็คือ เรื่อง**ทรัพยากรด้านการศึกษา**ซึ่งขาดแคลน เนื่องจากรัฐจะเป็นผู้ลงทุนทางการศึกษาเป็นส่วนใหญ่จึงขาดการระดมทรัพยากรเพื่อร่วมลงทุนทางการศึกษาอีกมากจากส่วนต่างๆ ของสังคม การจัดสรรงบประมาณของรัฐมีลักษณะของการรวมศูนย์จึงขาดการมีส่วนร่วมจากภาคอื่นๆ ที่ไม่ใช่รัฐ กับการติดตาม ตรวจสอบการใช้งบประมาณด้านการศึกษาไม่ได้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพดีพอ ล้วนมีผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาและเป็นสถานการณ์อันน่าห่วงใยทั้งสิ้น

ศาสนา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่เปิดกว้างในลักษณะของรัฐประชาคม และมีรัฐธรรมนูญกำหนดให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือและปฏิบัติตามศาสนบัญญัติตามความเชื่อของแต่ละบุคคล ดังนั้นจึงมีสถาบันทางศาสนาเป็นสถาบันหลักที่ประชาชนนับถือ ได้แก่ ศาสนาพุทธและศาสนาที่ราชการรับรอง ได้แก่ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ ด้วยความเชื่อมั่นว่าศาสนธรรมหรือศาสนบัญญัติของทุกศาสนาล้วนมีขึ้นเพื่อมุ่งที่จะผดุงไว้ซึ่งศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมอันดีงามของบุคคล รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งระเบียบแห่งสังคมอันดีงามและการมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมไทย

แม้กระนั้นสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีลักษณะของความนิยมในวัตถุ มีวัฒนธรรมของการบริโภคมากขึ้นได้มีผลกระทบอย่างสำคัญต่อระดับคุณธรรม จริยธรรมในประเทศไทย มีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์เกิดขึ้นบ่อยครั้งที่สั่นสะเทือนมโนธรรมสำนึกต่อแก่นหลักของศาสนาจนหวั่นไหว รู้สึกถึงการเสื่อมถอยในศีลธรรมของประชาชนโดยทั่วไป ผู้นำทางศาสนายังมิสามารถแสดงบทบาทที่นำความถูกต้องและตัดสินใจปัญหาทางศีลธรรมเพื่อสร้างบรรทัดฐานทางคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดขึ้นได้ในสังคมไทย สังคมไทยจึงเริ่มมีลักษณะของการเป็นสังคมที่มีระดับของศีลธรรมถดถอยลดน้อยลงเรื่อยๆ และถูกกระแสอื่นบิดเบือนไปจากหลักการพื้นฐานแท้จริงของศาสนาจนเป็นสถานการณ์ที่น่าห่วงใยยิ่ง ขณะเดียวกันศาสนบุคคลบางส่วนก็ไม่ยึดมั่นในศีลจริยวัตร ประพฤติปฏิบัติในทางตรงกันข้ามกับหลักธรรมทางศาสนา อีกทั้งครู คณาจารย์ในสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน มีการประพฤติปฏิบัติผิดจรรยาบรรณของความเป็นครู คณาจารย์ ที่มีต่อศิษย์และสังคม นอกจากนั้นบุคคลและสถาบันทางสังคมอีกหลายส่วน ก็ล้วนประพฤติผิดทำนองคลองธรรม ทั้งการเอาวัดเอาเปรียบ ฉ้อราษฎร์บังหลวง แก่งแย่งแข่งขัน ชิงดีชิงเด่น ลักลอบค้าขายสิ่งผิดกฎหมาย และสารเสพติดทำลายผู้คน มีการฉกชิง วิ่งราว ฆ่า ปล้น ไม่เว้นแต่ละวัน โดยปราศจากมโนสำนึกทางศีลธรรม นักเรียนนักศึกษา บางส่วนก็ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน เกิดการมั่วสุมตามสถานเริงรมย์ เสพสิ่งเสพติด ยกพวกตีกัน ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาคุณธรรม จริยธรรมทางสังคม ที่เกิดจากการไม่มีการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง และไม่ยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนาทั้งสิ้น

สาเหตุหนึ่งเกิดจากการที่รัฐนำเอาการศึกษา มาจัดเสียเอง แยกการศึกษาออกมา จากวัดโดยแทบสิ้นเชิงจากที่เคยเป็นมาแต่ดั้งเดิมในสังคมไทย วัดซึ่งเคยเป็นสถาบันเบ็ดเสร็จ ในสังคมไทยรวมถึงเรื่องการศึกษาด้วยจึงถูกตัดออกจากบทบาทด้านการศึกษาที่เคยมีอยู่ใน สมัยก่อน พระภิกษุและผู้นำทางศาสนาซึ่งเคยทำหน้าที่ครู คุณจารย์ ในการศึกษาอบรม สั่งสอนบุตรธิดาของศาสนิกชนไทยจึงพลอยหมดบทบาทในการอบรมสั่งสอน และบทบาทที่ได้ รับการยอมรับในฐานะที่พึ่งทางจิตใจก็ลดน้อยลง กลายเป็นปัญหาส่วนหนึ่งอันน่าห่วงใยยิ่ง ทั้ๆ ที่สถาบันและบุคลากรทางศาสนาเหล่านี้น่าจะมีศักยภาพ ก่อประโยชน์ทางการ ศึกษา แต่กลับถูกลดบทบาทลงอย่างสิ้นเชิง และเป็นเพียงพลังเงียบที่ไม่อาจสร้างคุณประโยชน์ ได้เท่าที่ควร

สถาบันทางศาสนา ส่วนใหญ่ยังมีสามารถแสดงพลังและบทบาทอย่างชัดเจนใน ด้านการส่งเสริมการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมให้เข้าถึงจิตวิญญาณและวิถีชีวิตจิตใจของ ประชาชนได้อย่างแท้จริง มีการเน้นศาสนวัตถุมากกว่าศาสนาธรรม เน้นการท่องจำมากกว่า การคิด วิเคราะห์ด้วยปัญญา และแม้ว่าสถาบันศาสนาบางแห่งจะให้ความสำคัญกับการศึกษา และการเผยแผ่ศาสนาธรรม แต่ก็ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากรัฐเท่าที่ควร ทั้งด้านนโยบาย และการปฏิบัติ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่รัฐแยกเอาการศึกษาออกจากสถาบันศาสนา มาแต่อดีต บทบาทการสั่งสอนอบรมเยาวชนลดน้อยลง เป็นผลให้ความรู้อยู่ห่างกับคุณธรรม นอกจากนั้น งบประมาณของรัฐที่จัดเพื่อการศาสนาก็มีเป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับงบประมาณ ด้านอื่น ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา งบประมาณเพื่อการศาสนาของประเทศมีเพียง 215-2,235 ล้าน บาทต่อปี ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่น้อยกว่างบก่อสร้างของหน่วยงานบางแห่ง แสดงให้เห็นถึงการให้ ความสำคัญต่อการศาสนาที่จะให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ก่ออมเกล้า และพัฒนาจิตใจของ ประชาชนมีค่อนข้างน้อย

ในด้านการศึกษาพุทธศาสนา ในปี 2542 มีวัดทั้งหมดทั่วประเทศ จำนวน 31,071 วัด พระภิกษุ จำนวน 267,300 รูป และสามเณร จำนวน 97,840 รูป แต่พระภิกษุ สามเณร จำนวนดังกล่าว ทำหน้าที่สอนในสำนักเรียนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - บาลี และ โรงเรียนปริยัติธรรมสายสามัญศึกษาเพียง 33,255 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.44 เท่านั้น สำหรับ พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาธรรมตามรูปแบบของการศึกษาตามอหยาศัยก็มีไม่มากนัก จึงทำให้สำนักเรียนของวัดขาดพระผู้สอน และขาดครูผู้รู้ด้านศาสนาทั้งทางโลกและทางธรรม ที่ จะมีความเข้าใจลึกซึ้งในแก่นธรรมของศาสนาได้อย่างถ่องแท้ นอกจากนั้น การจัดการ

ศึกษาดังกล่าวยังมีได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน หลักสูตรยังคงเป็น เรื่องของเนื้อหาสาระ ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการสอน และการถ่ายทอด ความรู้ค่อนข้างมาก ยังคงเน้นครูผู้สอนเป็นสำคัญและวิธีการสอนยังคงใช้รูปแบบท่องจำมากกว่าความเข้าใจ การประเมินผลและการอนุมัติผลการเรียนยังคงอยู่ในอำนาจของส่วนกลาง และรูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ก็มีได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม ยังคงอยู่ในลักษณะเป็นไปตามศักยภาพที่พึงมีของวัดที่จัดสอน การเรียนการสอนจึงดำรงอยู่ได้ด้วยศรัทธาของศาสนิกชนที่สนับสนุน และด้วยความสามารถของเจ้าอาวาสเป็นสำคัญ มิได้เกิดจากระบบเกื้อหนุนจากรัฐ วัดจึงเป็นเพียงแหล่งสร้างบุญกุศล และถาวรวัตถุมากกว่าแหล่ง เรียนรู้ศาสนธรรมและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ศาสนิกชนเกิดปัญญา สามารถแก้ปัญหาชีวิต และนำไปสู่สันติสุขได้ ในด้านการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนาอื่นๆ ได้แก่ ศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์-ฮินดู และซิกข์ ก็เช่นเดียวกัน แม้จะมีความพยายามจัดการศึกษา เพื่อให้กระบวนการ ศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเผยแผ่ศาสนธรรม แต่ก็ยังทำได้ใน วงจำกัด ขาดกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนในการสนับสนุน ส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติศาสนกิจและจัดการศึกษาของศาสนาได้อย่างคล่องตัว จึงยังมีอาจ สร้างสรรค์พลังปัญญาที่เกิดจากความเข้าใจอันต่อเนื่องแท้จากระบบการเรียนรู้ทางศาสนาได้เท่าที่ควร

สำหรับการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาในสถานศึกษา แม้กระทรวงศึกษาธิการจะจัด ให้มีการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาในทุกชั้น และทุกระดับการศึกษาตลอดระยะเวลาเรียน 12 ปีก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มาก กล่าวคือ การบริหารและการจัดการศึกษา วิชาพุทธศาสนายังขาดประสิทธิภาพ ผู้บริหารการศึกษาให้ความสนใจวิชาพุทธศาสนาค่อนข้าง น้อย ขาดความเอาใจใส่และมีมาตรการเสริมอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาหลายแห่งจึงไม่ได้ จัดให้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง รวมทั้งขาดการบูรณาการการเรียนการสอนด้านศีลธรรม เข้ากับวิชาสามัญโดยทั่วไป ขาดครูเฉพาะทางที่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระและทักษะใน การประยุกต์หลักธรรมเข้ากับชีวิตประจำวัน อีกทั้งไม่ให้ความสำคัญต่อพระภิกษุที่มีความรู้ความ เข้าใจในศาสนาอย่างถ่องแท้ เข้ามาเป็นครูหรือวิทยากรในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและ ครบวงจร ทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ ขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาใน ระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีเป็นบางสถาบันและเป็นเพียงวิชาเอกหรือวิชาเลือกตามความถนัดและ ความสนใจของผู้เรียนเท่านั้น ทำให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทำได้เฉพาะเป็นบาง ระดับ และจริงจังในบางสถานศึกษาเท่านั้น ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความซาบซึ้ง ขาดการปฏิบัติ

และขาดการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตอย่างทั่วถึง จึงไม่สามารถใช้วิชาพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณธรรมและแก้ปัญหาชีวิตของเยาวชนและประชาชนในสังคมได้อย่างเด่นชัด และเป็นรูปธรรม

สำหรับการเรียนการสอนวิชาศาสนาอิสลาม คริสต์ พราหมณ์-ฮินดู และซิกข์ ก็ตกอยู่ในภาวะทำนองเดียวกันกับวิชาพระพุทธศาสนา ที่ขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความเชื่อถือ ศรัทธาของตนอย่างเสรี ยังคงมีข้อจำกัดด้านหลักสูตร บุคลากร ครูผู้สอน และการเปิดกว้างอย่างแจ่มชัด

บุคลากรทางศาสนา ได้แก่ พระภิกษุ นักบวช และผู้นำทางศาสนาต่างๆ รวมทั้งครู คณาจารย์ ผู้ทำหน้าที่สอนด้านศาสนา ยังมีได้รับการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาให้สามารถเป็นผู้สอนและผู้เผยแผ่ศาสนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและกลมกลืนกับวิถีชีวิตของศาสนิกชนของแต่ละศาสนา ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมทางด้านศาสนา ยังคงเน้นศาสนวัตถุและพิธีกรรมมากกว่าการเน้นด้านหลักธรรมเพื่อให้ศาสนิกชนได้เข้าใจและเข้าถึงแก่นแท้ของศาสนาได้อย่างแท้จริง

นอกจากนั้นกระบวนการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ในระบบโรงเรียน ยังขาดการบูรณาการระหว่างวิชาสามัญ ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และค่านิยมอันดีงามเข้าด้วยกัน การเรียนการสอนจึงอยู่ในลักษณะชอยเป็นแท่ง แบ่งเป็นท่อน ตัดตอนจากวิถีชีวิตที่แท้จริง ที่มนุษย์พึงเรียนรู้ด้วยระบบของความรู้คู่คุณธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนขาดปัญญาที่จะสามารถพัฒนาและแก้ปัญหาชีวิตได้อย่างรู้เท่าทัน

ในฐานะที่สถาบันศาสนา ทั้งวัด มัสยิด โบสถ์ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตขนาดใหญ่ที่สามารถให้การศึกษาได้ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เป็นแหล่งหล่อหลอมคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาจิตใจของศาสนิกชนคนไทยอย่างไม่มีวันจบสิ้น ต่างแห่งต่างพัฒนาตนเองตามศักยภาพแบบไร้ทิศทาง ยังคงขาดการสนับสนุนส่งเสริมให้ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ จึงอยู่ในลักษณะต่างคนต่างทำตามศักยภาพที่พึงมี พึ่งรู้ตามความสามารถของเจ้าอาวาสและผู้นำศาสนา สถาบันศาสนาจำนวนมากจึงไม่สามารถพัฒนาให้ถึงจุดสูงสุดแห่งการเป็นสถาบันที่เป็นแหล่งยึดเหนี่ยวและพัฒนาจิตใจของคนไทยได้อย่างทั่วถึงเท่าที่ควรจะเป็น

ศิลปะและวัฒนธรรม

วัฒนธรรมต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ รวมทั้งการนำวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตและดำรงชีวิต ในขณะที่ยังไม่สามารถสร้างเทคโนโลยีเหล่านี้ได้ และขาดการกลั่นกรองและเลือกใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมเหล่านี้อย่างมีเหตุผล ทำให้คนไทยส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมตกอยู่ภายใต้การครอบงำของวัฒนธรรมบริโภคนิยม ประกอบกับการที่ระบบข่าวสารและการติดต่อเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก ทำให้เกิดความขัดแย้งและสับสนทั้งในเรื่องความคิด ความเชื่อ ค่านิยม บทบาทหน้าที่ มีการเอาวัดเอาเปรียบผู้อื่นเพื่อการเป็นผู้ชนะ แข่งขันชิงดีชิงเด่นอย่างขาดการประนีประนอมและเกื้อกูลต่อกัน จนทำให้ระเบียบวินัยและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในชาติถูกละเลย คุณค่าของภูมิปัญญาไทย และลักษณะความเป็นไทยถูกกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่รุกราน ครอบงำ จนวัฒนธรรมไทยถูกลดคุณค่าและมีสภาพอ่อนแอลง

ทั้งนี้มีส่วนจากกระบวนการของการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการเน้นอยู่กับการสร้างเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ให้ความสำคัญกับความสมดุลในระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยลง ลักษณะเช่นนี้มีส่วนก่อให้เกิดวิกฤตในสังคมไทย เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างส่วนต่างๆ ของสังคม นอกจากนี้ยังเกิดจากปัญหาอื่นที่ซ้ำเติมสภาพที่ขาดความสมดุลดังกล่าวนี้มากขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด อบายมุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ล้วนมีส่วนต่อการล่มสลายของระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวไทย กระทั่งการผลิตภาคเกษตรกรรมและนำไปสู่ครอบครัวแตกแยก ชุมชนล่มสลาย มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ และการอพยพย้ายถิ่นฐานมากขึ้น

ภูมิปัญญาของท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยถูกละเลยไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการพึ่งพิงจากภายนอกสูง ชุมชนจึงตกอยู่ในสภาพขาดรากฐานของวัฒนธรรมและการพัฒนาตนเอง รวมทั้งการขาดแคลนบุคลากรทางศิลปะและวัฒนธรรม อาทิ การขาดแคลนผู้สืบสานงานด้านวัฒนธรรม ด้านทัศนศิลป์ ด้านศิลปะการแสดงและวรรณศิลป์ ในขณะเดียวกัน ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยยังไม่ได้รับการยกย่องจากสังคมให้อยู่อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี

สังคมไทยยังขาดความสมบูรณ์ในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยซึ่งเป็นกระแสหลักประการหนึ่งของสังคมโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต วัฒนธรรมการเมืองไทยค่อนไปทางอำนาจนิยมและประเพณีนิยม สังคมไทยเน้นการพึ่งพิงอาศัยกันและกันในลักษณะของการอุปถัมภ์ ซึ่งนำมาสู่ปัญหาอื่น ๆ เช่น การใช้อิทธิพล ระบบเส้นสาย การคอร์รัปชันและการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในกิจกรรมต่างๆ นอกจากนั้นการขาดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกระบวนการประชาธิปไตยนำมาซึ่งความขัดแย้งและความรุนแรงในการแก้ปัญหา นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดสำนึกแห่งการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในทางการเมืองด้วย

การนำการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการพัฒนาคนและสังคมยังไม่สามารถทำได้กว้างขวาง ขาดความเข้มแข็ง ขาดการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานเอกชน ชุมชน และประชาชน ก่อให้เกิดความสับสนในเรื่องมโนทัศน์และค่านิยม มีความขัดแย้งระหว่างบทบาทและหน้าที่ของบุคคลและสถาบันต่างๆ ทางสังคมมากขึ้น ส่งผลให้โครงสร้างและแบบประเพณีดั้งเดิมของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจิตใจคนไทยถอยห่างจากศรัทธาความเชื่อในศาสนาธรรม ซึ่งเคยใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตทำให้เกิดภาวะความเสื่อมทรามทางวัฒนธรรมและสังคม ศีลธรรม จริยธรรม เกิดอาชญากรรมสูง มีสัญญาณชี้ให้เห็นแนวโน้มการล่มสลายในครอบครัว วัฒนธรรมและสังคม

การทำนุบำรุง การบริหารและการจัดการ การประสานความคิดในเชิงบทบาทของหน่วยงานไม่ชัดเจน ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน ทำให้การแก้ปัญหาไม่เป็นระบบ และมีความเหลื่อมล้ำซ้ำซ้อนกัน นอกจากนั้นการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมมีจำนวนค่อนข้างน้อย การศึกษาค้นคว้าวิจัยไม่ทั่วถึงทำให้ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่เห็นคุณค่าของมรดกศิลปะและวัฒนธรรม

มาตรการการปรับแก้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการของสถาบันส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมให้ทันสมัย ทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะด้านโบราณสถาน การพิพิธภัณฑสถาน และมาตรการรณรงค์ให้ภาครัฐและเอกชนทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดตั้งและสนับสนุนกองทุนศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ได้รับการตอบสนองค่อนข้างน้อยและยังไม่เคยมีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

การมีระบบเฝ้าระวังมิให้มีการนำภูมิปัญญา ศิลปะ และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไปแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบ รวมทั้งเรื่องการสร้างสรรคและพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมไทยยังไม่ได้รับการพัฒนาและประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

การกีฬาและการพลศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในวิถีชีวิตไทยยังมีได้เป็นไปอย่างกว้างขวางและทั่วถึง สถานที่เล่นกีฬา ศูนย์สันทนาการ และแหล่งรวมเพื่อการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาความรู้และการเรียนรู้ยังคงมีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งการศึกษาในเรื่องเหล่านี้ก็ยังมีปัญหาทั้งในด้านของโครงสร้าง เนื้อหาของหลักสูตร การบริหารและการจัดการ รวมทั้งงบประมาณสนับสนุนยังมีไม่พอเพียง

บทที่ 3

ปัญหาวิกฤตเกี่ยวกับการศึกษา ศาสนา ศิลปะ: และวัฒนธรรม

สภาพของสถานการณ์ปัจจุบันในสังคมไทยชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว แต่ประการเดียว ทำให้บุคคลและสังคมรวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่างๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ จะเห็นได้ว่าโครงสร้างการผลิตที่เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงจนขาดแคลน ขาดความสมดุลของระบบนิเวศ ซึ่งจะเกื้อหนุนต่อการดำรงชีวิตของคนไทยทุกคน และทำให้ความสำเร็จทางเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่เฉพาะเมืองใหญ่เท่านั้น จนเป็นมูลเหตุหนึ่งของความยากจน ความไม่รู้ และความเจ็บป่วยของคนในท้องถิ่นห่างไกลเป็นส่วนใหญ่ ทั้งยังนำไปสู่สภาพการขาดโอกาสและคุณภาพในการเข้ารับบริการสาธารณสุขทุกด้าน สร้างประเด็นปัญหาของช่องว่างรายได้ระหว่างเมืองกับชนบทให้ห่างกันมากยิ่งขึ้น

เมื่อเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ที่มาพร้อมกับวัฒนธรรมต่างชาติ กระบวนทัศน์ใหม่เปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นการแข่งขันแบบระบบเศรษฐกิจเสรีที่ใช้ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ ลักษณะของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ว่่านี้อาจให้เกิดความได้เปรียบแก่ประเทศที่พัฒนาแล้ว และเกิดความเสียเปรียบกับประเทศที่ยังขาดการเตรียมพร้อมที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นส่วนซึ่งสร้างปัญหาทั้งระบบให้กับสังคมไทย ซึ่งถูกกระทบอย่างรุนแรงจากกระแสวัตถุนิยมและวัฒนธรรมการบริโภค กระเทือนถึงคุณธรรม จริยธรรมของประชาชน จนเป็นปัญหาทางจิตวิทยาสังคมอย่างน่าเป็นห่วงยิ่ง

บริบทสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน ฯลฯ ขาดการทำหน้าที่พัฒนาคนอย่างสมบูรณ์ มีความไม่พร้อมในการจัดให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนในกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งกลุ่มผู้พิการ ผู้ยากจน และผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล เป็นปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาอย่างเสมอภาค ทั่วถึง และมีคุณภาพ เพราะเหตุอันเกิด

จากข้อจำกัดในการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา จึงมีผลอย่างสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ และการเรียนรู้ในสาขาต่างๆ อันจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และการปรับเปลี่ยนให้ทันกับกระแสหลักของระบบเศรษฐกิจสังคมฐานความรู้ การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งเป็นปัญหาของการบริหารและการจัดการการศึกษา ที่จะต้องเปิดกว้างให้ชุมชนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างกว้างขวางด้วย

ปัญหาทั้งหมดเหล่านี้เป็นประเด็นปัญหาวิกฤตที่จะต้องนำมาพิจารณากำหนด เป็นยุทธศาสตร์ในการแก้ไขอย่างจริงจังต่อไป ดังนี้

1) สัดส่วนของประชากรวัยทำงานและสูงอายุในอนาคตจะเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่ปัจจุบันพบว่า คุณภาพการศึกษาของประชากรไทยโดยเฉลี่ยต่ำลงซึ่งไม่อาจตอบสนองการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศได้อย่างเต็มที่

2) ภาวะทุพโภชนาการและการขาดแคลนอาหาร มีผลทำให้เด็กปฐมวัยและวัย การศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในอัตราเสี่ยงต่อการเกิดภาวะทุพโภชนาการถึง 5.3 ล้านคน จาก จำนวน 8 ล้านคน หรือร้อยละ 64.5 ภาวะดังกล่าวมีผลทางลบต่อพัฒนาการทางสมองและ การเรียนรู้ของเด็กไทย

3) ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจทำให้อัตราการว่างงานสูงขึ้น คนตกงานมากขึ้น การปรับเปลี่ยนอาชีพเพื่อให้มีงานทำเป็นไปได้ยาก เนื่องจากแรงงานไทยมีการศึกษาค่อนข้างต่ำ และขาดทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

4) ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุของปัญหา ความขัดแย้งในสังคมและการพัฒนาประเทศไม่ยั่งยืน

5) กฎ กติกา และระเบียบใหม่ๆ ที่มาพร้อมกับโลกาภิวัตน์ และการรวมกลุ่ม ของชุมชนนานาชาติ ส่วนหนึ่งนำมาซึ่งความเสียเปรียบและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

6) ความขาดแคลนการวิจัยและพัฒนาที่จะสร้างและพัฒนาฐาน “ความรู้และการเรียนรู้” ของประเทศ ก่อให้เกิดการพึ่งพิงจากภายนอกในระดับสูง รวมทั้งความอ่อนแอ ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเหตุของความด้อยศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลก

7) การเสริมความรู้และสร้างจิตสำนึกในเรื่องความเป็นประชาธิปไตย ความรักชาติและค่านิยมไทย ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศของประชาชนตามกระบวนการพัฒนาทางการเมืองยังทำได้ไม่เต็มที่

8) ความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามระบบวิถีชีวิตที่ดีงามของคนไทย

9) การละเลยไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย และการถูกรวบงำโดยวัฒนธรรมต่างชาติ

10) ปัญหาสังคม ได้แก่ ความยากจน ยาเสพติด ครอบครัวแตกแยก อาชญากรรม และการทารุณกรรมต่อเด็กและเยาวชนที่ความรุนแรงขึ้น อันเนื่องมาจากการมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบมหภาค ละเลยการพัฒนาแบบสมดุลด้านสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมนำไปสู่ความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมในสังคม

11) การให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่สามารถสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการเข้ารับบริการการศึกษาได้อย่างทั่วถึง อันเนื่องมาจากการขาดรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ทั้งในเรื่องหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนซึ่งไม่สามารถสนองต่อวิถีชีวิตและความต้องการของเด็กด้วยโอกาสกลุ่มต่างๆ สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของสถานศึกษา ที่อยู่ห่างไกลของผู้เรียน ภาวะความยากจน ยาเสพติด ความเจ็บป่วยของกลุ่มเด็กวัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน

12) การจัดการอาชีวศึกษาและการศึกษาอบรมวิชาชีพยังขาดศักยภาพและความคล่องตัวในการดำเนินงาน มีความซ้ำซ้อนในการให้บริการ คำนึงถึงความพร้อมของผู้จัดมากกว่าความต้องการของตลาดแรงงานและผู้เรียน

13) การศึกษาระดับอุดมศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังจัดได้ไม่มากขาดความหลากหลาย ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการขาดแคลนกำลังคนทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในบางสาขาวิชา เช่น ปรัชญา ภาษาศาสตร์ การอนุรักษ์งานด้านศิลปะและวัฒนธรรม การเพิ่มโอกาสให้กับเยาวชนที่ยากจนได้เข้าเรียนระดับอุดมศึกษาในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นเป็นไปได้ยาก เนื่องจากระบบการสอบคัดเลือกยังเป็นระบบแพ้คัดออก

14) การศึกษานอกระบบยังจัดได้ไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรและสภาพความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การเชื่อมโยงและเทียบโอนผลการเรียนระหว่างการศึกษาระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยยังทำได้น้อย ขาดการส่งเสริม สนับสนุนให้ภาคเอกชน ชุมชน ประชาชน และสถาบันทางสังคมในการจัดการศึกษานอกระบบเท่าที่ควร

15) การศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบันยังไม่สามารถสร้างสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ได้ เนื่องจากแหล่งการเรียนรู้ยังมีไม่มากพอและไม่กระจายอย่างทั่วถึง กิจกรรมด้านโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศส่วนใหญ่ยังเป็นบริการเชิงพาณิชย์ ให้ข่าวสารข้อมูลและความรู้เพื่อบันเทิงและธุรกิจมากกว่าการพัฒนาการเรียนรู้ของคนและสังคม

16) การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและกระจายความรู้สู่สถานศึกษา ชุมชนและสังคมไทยยังทำได้ไม่มากเท่าที่ควร อันเนื่องด้วยปัญหาด้านงบประมาณ ข้อจำกัดทางด้านความรู้ความสามารถของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญอย่างยิ่งคือปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

17) มีปัญหาการขยายโครงสร้างพื้นฐานด้านสื่อทุกประเภทไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่และกลุ่มประชากรทั่วประเทศ การนำเสนอเนื้อหาสาระส่วนใหญ่เป็นการให้ข่าวสารข้อมูลเรื่องต่างๆ ไป และมุ่งเน้นความบันเทิงเป็นหลัก ขาดความรู้ด้านวิชาการที่เป็นพื้นฐานสำคัญทั้งทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมศาสตร์ ที่เอื้อต่อการเสริมสร้างปัญญา แนวคิด และการพัฒนาศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมของประชาชน

18) คุณภาพการศึกษาของไทยมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของอีกหลายประเทศในระดับเดียวกัน เด็กและเยาวชนไทยยังไม่ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ความสามารถทางวิชาการโดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา และคอมพิวเตอร์ ยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การใฝ่รู้ใฝ่เรียน การคิด วิเคราะห์ และใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา ความมีระเบียบวินัย และความซื่อสัตย์ เป็นต้น นอกจากนี้วิธีการสอนของครูยังใช้วิธีการบอกความรู้โดยยึดวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเผชิญและแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

19) ความดี้อยู่คุณภาพมีเหตุปัจจัยมาจากความบกพร่องและความดี้อยู่คุณภาพของปัจจัยการผลิตด้านครู หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ขาดระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้ปกครองของผู้เรียน

20) แม้ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จะเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา แต่วิชาชีพครูไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร สถานภาพและภาพลักษณ์ของครูตกต่ำในสายตาของสังคม อันเนื่องจากขาดการส่งเสริมและพัฒนางานวิชาชีพครูที่มีคุณภาพทั้งด้านการผลิต การพัฒนา การบริหารงานบุคคล ครู เงินเดือน ค่าตอบแทน การยกย่องเชิดชูเกียรติ และการดูแลครูให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ

21) ขาดการสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตครู และการพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจพฤติกรรมกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพื่อช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

22) พระภิกษุ สามเณร นักบวช และผู้นำทางศาสนา ยังไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาให้สามารถเป็นผู้สอนและผู้เผยแผ่ศาสนาธรรมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และกลมกลืนกับวิถีชีวิตของแต่ละศาสนา ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมทางด้านศาสนายังคงเน้นพิธีกรรมมากกว่าการเน้นด้านหลักธรรม ที่มุ่งให้ศาสนิกชนได้เข้าใจและเข้าถึงแก่นแท้ของศาสนาได้อย่างแท้จริง

23) กระบวนการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ยังขาดการบูรณาการระหว่างความรู้ความเข้าใจวิชาสามัญกับด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม การเรียนการสอนจึงอยู่ในลักษณะแยกออกจากวิถีชีวิตที่แท้จริงที่มนุษย์พึงเรียนรู้ด้วยระบบของความรู้คู่คุณธรรม

24) ขาดเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษา มีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ สถานศึกษาขาดความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการอย่างอิสระ ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และองค์กรต่างๆ ในสังคม

25) ขาดการระดมทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษาจากส่วนต่างๆ ของสังคมเท่าที่ควร ขาดการติดตาม ตรวจสอบการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

26) บทบาทของสถาบันและบุคลากรทางศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนาถูกลดบทบาทด้านการศึกษาลง สถาบันศาสนาซึ่งเคยเป็นพลังสำคัญและแหล่งการเรียนรู้ ฝึกอบรมของกุลบุตรธิดาของศาสนิกชนได้รับการยอมรับในฐานะที่พึ่งทางใจลดน้อยลง

27) การเรียนการสอนวิชาศาสนาในสถานศึกษายังมีปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการคือ ขาดความเอาใจใส่จากผู้บริหารการศึกษา ขาดครูเฉพาะทาง ครู คณาจารย์ พระภิกษุและบุคลากรศาสนาซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สอนยังคงขาดความรู้ความเข้าใจและวิธีการถ่ายทอดศาสนธรรมและการเรียนการสอนด้านศาสนา การเรียนการสอนศาสนาจึงเป็นเรื่องที่เข้าใจยากสำหรับผู้เรียน ตลอดจนขาดสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียน นอกจากนี้ยังขาดความต่อเนื่องการเรียนการสอนวิชาศาสนาจากระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษา

28) แม้ทรัพยากรของสถาบันศาสนามีเป็นจำนวนมากแต่นำมาใช้เพื่อการพัฒนาคนและสังคมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมน้อยเกินไป ยังคงเน้นถาวรวัตถุมากกว่าประโยชน์เพื่อการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม จริยธรรมของประชาชนอย่างแท้จริง

29) สังคมไทยตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ค่านิยมถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ประกอบกับคนไทยจำนวนมากยังขาดความสามารถในการกลั่นกรองและเลือกใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมต่างชาติที่หลากหลายซึ่งเข้ามาพร้อมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อบันเทิงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน และมีเหตุผล นำไปสู่การครอบงำทางวัฒนธรรมและเร่งให้เกิดพฤติกรรมบริโภคนิยม ส่งผลให้วิถีชีวิตในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เกิดปัญหาศีลธรรมเสื่อม และปัญหาทางสังคมต่างๆ ตามมา

30) ศิลปะและประเพณีอันแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติยังไม่ได้รับการสืบสานอย่างพอเพียงเพื่อความยั่งยืน ให้ทรงคุณค่าเป็นความภาคภูมิใจของคนไทยทุกคน

31) ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยรวมทั้งศิลปะไทยที่ทรงคุณค่าถูกละเลย ผู้ทรงภูมิปัญญาไม่ได้รับการดูแลและการยกย่องจากสังคมให้อยู่อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

32) การบริหารและการจัดการด้านศิลปะและวัฒนธรรมขาดประสิทธิภาพ ยังไม่สามารถดูแลรักษาศิลปะและวัฒนธรรมไทยให้ทรงคุณค่าอย่างที่เป็นมาในอดีต ในขณะเดียวกัน การสร้างสรรค์และการพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมไทยยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เกิดผล

สำเร็จเท่าที่ควร รวมทั้งศิลปินก็ยังไม่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนอย่างเหมาะสมเพื่อให้กำลังใจ ในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าต่อไป

33) การจัดการพลศึกษาและการกีฬาที่ผ่านมา ยังมีปัญหาทั้งในด้านของ โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร การบริหารและการจัดการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมทั้งงบประมาณสนับสนุน

บทที่ 4

วัตถุประสงค์และแนวนโยบายเพื่อดำเนินการ

ในแต่ละประเด็นปัญหาวิกฤตดังกล่าวมาแล้วนั้นจะต้องสร้างมาตรการแก้ไขให้หมดไปหรือเบาบางลงให้ได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดวัตถุประสงค์ แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การดำเนินงาน โดยหน่วยงานและ/หรือองค์กรต่างๆ ในสังคมที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการต่อไป แต่หน่วยงานและ/หรือองค์กรต่างๆ ในสังคมเหล่านี้จะต้องนำแนวทางดังกล่าวมาดำเนินการเป็นแผนปฏิบัติการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตน โดยจะต้องคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านการศึกษา หลักการด้านคุณภาพ คุณธรรม ความเสมอภาค พร้อมทั้งสร้างมาตรการอันมีประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการด้านการศึกษาในทุกระดับ โดยแผนปฏิบัติการและมาตรการทั้งหลายนั้นจะต้องคำนึงถึงบทบัญญัติทั้งหมดที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นโยบายรัฐบาล วิสัยทัศน์การพัฒนาระยะยาว 20 ปี ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 รวมถึงกฎหมาย พระราชบัญญัติ และระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้โดยมุ่งและเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกส่วนในสังคม รวมถึงส่งเสริมการระดมทุนเพื่อการจัดการศึกษาจากภาคเอกชนให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ เป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ดังกำหนดไว้ในแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ จะเป็นแนวทางการพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมให้สอดคล้องกันทั้งประเทศ โดยกำหนดระยะเวลาดำเนินการให้แล้วเสร็จในช่วงระยะเวลา 15 ปี ตั้งแต่การเริ่มดำเนินงานในปี พ.ศ. 2545 จนถึงสิ้นสุดในปี พ.ศ. 2559 และให้มีการทบทวนติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแผนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประเมินเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดังกล่าวเพื่อกำหนดแผนใหม่ หากพบว่ามาตรการดังกล่าวในแผนนี้ยังไม่บรรลุตามเจตนารมณ์ของแผนอย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์ 1 :

พัฒนาคนอย่างรอบด้าน และสมดุล
เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 1 : การพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มี โอกาสเข้าถึงการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นครรลองของทุกชีวิตที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ที่ต้องให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ที่ทุกส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ครอบครัวยุวมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นจัดและมีส่วนร่วมในการจัดจากแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ซึ่งหากจะให้เกิดขึ้นได้จริงต้องกำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ดังนี้

เป้าหมาย

- 1) เด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปีทุกคน ได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา
- 2) เด็กทุกคนจบการศึกษาภาคบังคับเก้าปี
- 3) คนไทยทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปี
- 4) มีกำลังคนด้านอาชีพศึกษาระดับต่างๆ ที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ
- 5) มีการพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย
- 6) ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปีมีโอกาสได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จัดในหลากหลายรูปแบบ

7) มีการจัดบริการการศึกษาในรูปแบบและวิธีการต่างๆ ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เพื่อเพิ่มโอกาสและทางเลือกในการศึกษาของประชาชนทุกคน

กรอบการดำเนินงาน

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนารากฐานพัฒนาการของทุกชีวิตอย่างเหมาะสม
- 3) จัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อให้บุคคลสามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาที่หลากหลายเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองได้ตามความต้องการและความสนใจอย่างต่อเนื่อง
- 4) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อพัฒนากำลังคนทุกระดับในภาคการผลิตต่างๆ และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ยกระดับความรู้ความสามารถในทางวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง
- 5) ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีความหลากหลาย และให้เพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ และตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น
- 6) จัดบริการการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ
- 7) ส่งเสริมการจัดการศึกษาเฉพาะทางเพื่อสนองความต้องการเฉพาะโดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ
- 8) ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นที่ทางการรับรองและการเผยแผ่ศาสนาธรรมทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ในทุกระดับและประเภทการศึกษา

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

◆ รัฐบาล

1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ มีความรู้ มีความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่วัยทารกและแรกเกิดได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้เด็กมีวุฒิภาวะและสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2) ส่งเสริมบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ให้สามารถจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีคุณภาพในรูปแบบที่หลากหลาย และได้ตามมาตรฐานการศึกษาของประเทศที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เป็นไปตามกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในระดับนี้

3) กำหนดมาตรการเพื่อเพิ่มโอกาสและความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้จบการศึกษาภาคบังคับหรือผู้จบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ประสงค์จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป ให้ได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพอย่างน้อย 1 อาชีพเพื่อเพิ่มทักษะก่อนเข้าสู่การทำงาน

4) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรระดับช่างฝีมือ ช่างฝีมือ ช่างเทคนิค นักเทคโนโลยีและนักวิชาชีพ ในภาคการผลิตต่างๆ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนถึงระดับปริญญาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในภาคการผลิตต่างๆ ตามระบบเศรษฐกิจใหม่ และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน รวมทั้งกำหนดแนวทางและทำฐานข้อมูลด้านอัตรากำลังและการจ้างงานที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5) จัดทำระบบการเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์การทำงาน โดยมีระบบคุณวุฒิวิชาชีพเป็นมาตรฐานกลางในการพัฒนาระบบการเทียบโอน ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนคุณวุฒิและพัฒนาอาชีพได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

6) กำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ซึ่งครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ยากไร้ ผู้อยู่ห่างไกลที่เสียเปรียบ ผู้อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ผู้พิการและทุพพลภาพ รวมทั้งผู้ว่างงาน โดย

- สนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการต่อเนื่องในลักษณะการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาวเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ
- ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ บริการให้คำแนะนำ และการฝึกอาชีพ
- สนับสนุนให้นำกองทุนหมุนเวียน โดยเฉพาะที่มีอยู่ในระดับตำบล มาเป็นเงินกู้ยืมเพื่อการลงทุนในผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพ ทั้งในด้านวัตถุดิบ และภูมิปัญญาความรู้
- เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโอกาสและช่องทางประกอบอาชีพอิสระแก่ประชาชน

7) จัดทำ ปรับปรุง หรือแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและ สถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพให้สอดคล้องกับ ความต้องการของประเทศ

8) ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีความเป็นเอกภาพในระดับ นโยบายเพื่อเป็นฐานรองรับเครือข่ายการทำงานระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่มีรูปแบบการจัดที่ หลากหลาย เพื่อความคล่องตัวในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ ระบบที่มีการแข่งขันและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามปรัชญาและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ของแต่ละสถาบัน

9) จัดให้มีการกำหนดจุดที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาโดยการวิเคราะห์ศักยภาพ ตามความเหมาะสม ความสามารถในการปฏิบัติการกิจ และสอดคล้องกับความต้องการของ ชุมชนและสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาค อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

10) จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนเพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนให้ได้รับ การศึกษาระดับอุดมศึกษาขั้นต่ำกว่าปริญญา และฝึกอบรมหลักสูตรและสาขาวิชาที่สอดคล้อง กับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยเฉพาะในจังหวัดที่ยังขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา

11) กำหนดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นที่ทางการรับรองในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะให้มีการจัดหลักสูตรการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับอุดมศึกษาและสถาบันผลิตและพัฒนาครูทุกระดับเพื่อรองรับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา

12) ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ด้านศาสนศึกษาให้มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพ เพื่อสืบทอดศาสนธรรมและศาสนทายาทของแต่ละศาสนาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นที่ทางการรับรองให้มีสาระที่สอดคล้องกับความรู้ทั่วไป และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยให้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันในทุกระดับชั้น

13) กำหนดให้มีตำแหน่งครูหรือบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรองในสถานศึกษาเป็นการเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่สอน สนับสนุน ส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่นที่ทางการรับรองให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสถานศึกษา

14) ส่งเสริมการจัดการศึกษาทุกระดับสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ ได้แก่ ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี และกีฬา ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

15) ส่งเสริมการจัดตั้งสถาบัน/ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาในระดับชาติ สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ เพื่อทำหน้าที่วิจัย เผยแพร่ และเสนอแนะความรู้เกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับนานาชาติในการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

16) กำหนดแนวทางที่ชัดเจนเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเป็นทางเลือกแก่ผู้เรียนทั้งในส่วนของ การอุดหนุนจากรัฐ การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน และการเทียบโอนผลการเรียนตามที่กำหนดในกฎกระทรวง รวมทั้งเผยแพร่เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไป

17) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของการจัดการศึกษาเฉพาะทางให้ชัดเจนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาเฉพาะทาง

18) ส่งเสริมกระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นของรัฐให้สามารถจัดการศึกษาเฉพาะทางได้ตามความต้องการและความชำนาญ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของประเทศ

◆ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1) สนับสนุนและดำเนินการให้สถานศึกษาในสังกัดมีความพร้อมในการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายได้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด โดยการประสาน ร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นและผู้เรียนเป็นสำคัญ

2) ดำเนินการให้มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดอย่างเพียงพอเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้ตามนโยบายการศึกษาแห่งรัฐและให้สอดคล้องตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตามกรอบการปฏิรูปการศึกษาและให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

◆ สถานศึกษา

1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีการจัดอบรมและให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องสำหรับเด็กปฐมวัย และมีการจัดเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย ทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

2) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องจัดการศึกษาในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยเพื่อเป็นทางเลือกของผู้เรียนซึ่งมีความต้องการและความจำเป็นในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

3) สถานศึกษาอาชีวศึกษาจะต้องจัดการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทางทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติโดยมีสมรรถนะทางเทคนิคและสมรรถนะทั่วไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เพื่อเตรียมบุคคลเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ ในการนี้สถานศึกษาอาชีวศึกษา จะต้องมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อจับกระแสความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับ

โลกของการทำงานในอนาคต และนำความรู้และการเรียนรู้ที่ได้มาปรับหลักสูตรและการเรียนการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนี้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจะต้องให้บริการด้านการฝึกอาชีพให้กับชุมชนโดยเปิดโอกาสให้กับผู้ที่สนใจการยกระดับความสามารถเพื่อการประกอบอาชีพ เข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มเติมได้อย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาและฝึกอบรมดังกล่าวจะต้องดำเนินการควบคู่ไปด้วยกันระหว่างความรู้และคุณธรรม โดยนำวิชาศาสนา คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามเข้ามาสู่กระบวนการเรียนการสอนหลักสูตรอาชีวศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อกลม่อมเกล้าจิตใจเยาวชน

4) สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ประกอบด้วย การศึกษาขั้นสูงเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการและวิชาชีพขั้นสูง การศึกษาเพื่อค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างความรู้และการเรียนรู้ทั้งที่เป็นความรู้สากลและความรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการศึกษาเพื่อชุมชนและท้องถิ่นเพื่อเพิ่มความเป็นธรรมและขยายโอกาสการเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยมีการจัดการศึกษาทั้งรูปแบบในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย นอกจากนี้ต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด เพื่อให้สามารถผลิตและพัฒนากำลังคนระดับสูงที่มีความรู้และความสามารถในระดับที่ทัดเทียมกับมาตรฐานโลก

5) สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนภาควิชาการฝึกหัดครู/ คณะศึกษาศาสตร์/ คณะครุศาสตร์ จัดให้มีหลักสูตรการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษ เป็นวิชาพื้นฐานในระดับปริญญาตรี และสาขาเฉพาะในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก รวมทั้งให้เป็นศูนย์วิชาการในท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้และทักษะในการจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการเป็นพิเศษของผู้เรียนแต่ละคน

6) สถานศึกษาทุกแห่งและทุกระดับจัดทำนโยบายและหลักสูตรการศึกษาและดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษ โดยคำนึงถึงศักยภาพและความเชี่ยวชาญของสถานศึกษานั้นๆ

7) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการศึกษาที่หลากหลายให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการยอมรับผู้เรียนจากการ

ศึกษารูปแบบต่างๆ ที่มีความประสงค์จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน และไม่รู้สึกรู้สึกรเป็นภาระที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ เพื่อสนับสนุนหรือส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น

8) สถานศึกษาทำหน้าที่ประสานกับแหล่งเรียนรู้หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่มีความรู้ ความสามารถในการอบรม เลี้ยงดู และให้การศึกษานุเคราะห์หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแล

9) สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรองและจัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนทุกระดับขั้นตามความเหมาะสม โดยสนับสนุนส่งเสริมครูให้มีความรู้ความสามารถในการสอนวิชาศาสนา และเปิดโอกาสให้พระภิกษุ สามเณร เป็นผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ศีลธรรมในสถานศึกษา และนักบวช ผู้นำทางศาสนาเป็นผู้สอนวิชาศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรองในสถานศึกษาที่มีการสอนศาสนานั้นๆ

◆ ประชาชน /องค์กรประชาคม /ภาคเอกชน

1) บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น สามารถจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ และความสามารถในการอบรม เลี้ยงดู และจัดการศึกษา ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านศาสนธรรม ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีงามให้แก่บุตรหรือผู้อยู่ในอุปการะเพื่อการปูพื้นฐานชีวิตที่ดีงามของเยาวชน ทั้งนี้ในการจัดการศึกษาดังกล่าวมีสิทธิได้รับเงินอุดหนุนและการลดหย่อน หรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด และได้รับการส่งเสริมให้มีความเข้มแข็งเพื่อให้สามารถร่วมกันจัดการศึกษาได้อย่างครบวงจร สอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของชุมชนนั้นๆ จนถึงการพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

2) สถานประกอบการร่วมกับสถานศึกษาเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกงานภาคปฏิบัติเพื่อเรียนรู้การทำงานในบริบทของสถานประกอบการ และขยายโอกาสในการประกอบอาชีพของนักศึกษาให้มากขึ้น รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความรู้และการใช้เทคโนโลยีซึ่งกันและกัน โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐในด้านวิชาการและอุปกรณ์การฝึก หรือได้รับการลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษีในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายในการฝึกงานภาคปฏิบัติ รวมทั้งให้นักศึกษาได้รับเบี้ยเลี้ยงในการฝึกปฏิบัติงานเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายของสถานประกอบการในการจ้างแรงงาน

3) สถานประกอบการโดยการสนับสนุนจากภาครัฐและสถานศึกษาในชุมชนท้องถิ่นจัดฝึกอบรมเพิ่มเติมให้ผู้ที่กำลังทำงานทั้งที่อยู่ในและนอกสถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มศักยภาพแรงงานให้มีผลิตภาพสูงขึ้น มีทักษะทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เพื่อนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตและการแข่งขันของประเทศ

4) จัดให้มีองค์กรซึ่งมีผู้แทนทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ดำเนินการศึกษาทางเลือกรูปแบบต่างๆ และผู้ทรงคุณวุฒิ ทำหน้าที่ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการศึกษาทางเลือกในรูปแบบที่หลากหลายอย่างต่อเนื่องตลอดไป

◆ องค์กรอิสระและองค์กรวิชาชีพ

1) จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่กับการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีงาม เพื่อเพิ่มโอกาสและเพิ่มทางเลือกในการเข้ารับการศึกษาของผู้เรียนตามความต้องการและความถนัด โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการศึกษาให้ได้รับเงินอุดหนุน และการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

2) จัดให้มีบริการฝึกอบรมและทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ กลุ่มผู้ยากจน หรือผู้ไม่มีงานทำ ให้มีโอกาสเข้ารับบริการอย่างทั่วถึง และมีการลดหย่อนหรือยกเว้นค่าใช้จ่ายในการเข้ารับบริการเป็นกรณีพิเศษเฉพาะกลุ่ม

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 2 : การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

โลกในอนาคตเป็นโลกของสังคมแห่งความรู้ที่เน้นคุณภาพของการบริการ ในปัจจุบันคุณภาพของผลผลิตจากระบบการศึกษาอยู่ในระดับที่ยังไม่เป็นที่พอใจ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะระบบการศึกษาของไทยยังไม่อยู่ในฐานะที่จะสร้างคนที่มีคุณภาพได้ หากประเทศไทยประสงค์จะพัฒนาคนให้มีปัญญา คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ให้กระบวนการเรียนรู้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตจริง เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและปัญหาอื่นๆ และอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลก

จำเป็นต้องสร้างพื้นฐานด้วยการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาซึ่งต้องกำหนดเป้าหมาย กรอบ การดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงานในแนวนโยบายข้างต้น ดังนี้

เป้าหมาย

- 1) ผู้เรียนเป็นคนเก่งที่พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ เป็นคนดี และมีความสุข
- 2) ครูทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้และความสามารถในการจัดกระบวนการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูทุกคนได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
- 4) สถานศึกษาทุกแห่งมีการประกันคุณภาพการศึกษา

กรอบการดำเนินงาน

- 1) การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2) การปฏิรูปครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
- 3) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

◆ รัฐบาล

- 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติและการประเมินคุณภาพทางการศึกษา ในแต่ละระดับการศึกษา เพื่อเป็นเป้าหมายและแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดย คำนึงถึงความหลากหลายในการปฏิบัติ
- 2) พัฒนาหลักสูตรแกนกลางให้ตอบสนองมาตรฐานการศึกษาของชาติ และ ของแต่ละระดับการศึกษา รวมทั้งมีสาระของความรู้ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ การ

เปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์กับเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคสังคมสื่อข่าวสาร สร้างความสามารถและทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารในระดับสากล เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ที่จำเป็นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ให้สามารถก้าวทันวิทยาการที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลกได้ รวมทั้งสาระของความรู้ด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา เพื่อพัฒนาคนอย่างสมดุลรอบด้าน

3) พัฒนาหลักสูตรให้สามารถเสริมสร้างบูรณาการของความรู้ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับโลก รวมทั้งการสร้างความรู้ ข่าวสาร และข้อมูลใหม่ๆ ถ่ายทอดไปยังสถานศึกษา เพื่อให้ครู คณาจารย์ได้รับความรู้ และสามารถนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพที่มุ่งพัฒนาให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม

4) พัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ สำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษซึ่งต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

5) กำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด โดยเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จนผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

6) กำหนดนโยบายและมาตรการการเข้าศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้จริง

7) กำหนดนโยบายพัฒนาวิชาชีพครูให้มีความชัดเจน และมีความเหมาะสมกับความเป็นวิชาชีพชั้นสูงของครู ทั้งในด้านการผลิตครูที่สอดคล้องกับความต้องการใช้ครูและเน้นการฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษามากขึ้น ในการใช้ครูจะต้องมีการจำแนกอัตรากำลังบุคลากรในสถานศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติการสอน และผู้ปฏิบัติงานสนับสนุนการสอน และมีการใช้ครูสอดคล้องตามอัตรากำลังที่กำหนดอย่างจริงจัง รวมทั้งมีการพัฒนาครูให้มีคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาวิชาการและมาตรฐานแห่งจรรยา

บรรณวิชาชีพครู หากยังมีครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่ได้รับการรับรองตามกรอบหรือเกณฑ์ของสถาบันวิชาชีพครูที่กำหนดไว้ ควรส่งเสริมให้มีการอบรมอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย และส่งเสริมให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรติครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้อาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่แท้จริง เป็นไปและสอดคล้องกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษา

8) จัดทำกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ ก่อตั้งสำหรับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอกับการปฏิบัติหน้าที่ตามลักษณะงานเท่าเทียมกับวิชาชีพชั้นสูงอื่น

9) กำหนดนโยบายและมาตรการในการจัดตั้ง การจัดสรร การบริหารและการจัดการกองทุนเพื่อการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนงานริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างพอเพียงและต่อเนื่อง

10) กำหนดนโยบายให้มีการนำผลจากการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นแนวทางในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนสถานศึกษา

◆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) จัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรในสังกัดอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ต่อหน้าที่ราชการและความก้าวหน้าในการทำงานอาชีพของตนเองรวมทั้งสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรในสังกัดได้เข้ารับการพัฒนาความรู้ความสามารถสำหรับการปฏิบัติงานในลักษณะที่เป็นวิชาชีพเฉพาะหรือต้องใช้เทคโนโลยีที่จะต้องมีการฝึกฝนเป็นพิเศษ โดยในระยะแรกอาจใช้งบประมาณของรัฐ หลังจากนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดงบประมาณเพื่อสนับสนุนการศึกษา อบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรของตนเองอย่างเพียงพอ

2) สนับสนุนสถานศึกษาให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพที่เน้นทั้งความรู้คู่คุณธรรม และสอดคล้องตามหลักการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพ

◆ สถานศึกษา

1) จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนในสิ่งที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด สามารถแสวงหาความรู้ และฝึกการปฏิบัติในสภาพที่เป็นจริง รู้จักคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องและสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำ จัดบรรยากาศ ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมความรู้และการเรียนรู้ของผู้เรียน

2) จัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการศึกษาต่อ โดยศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ทั้งนี้เพื่อให้สาระของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

3) สนับสนุนพ่อแม่ ผู้ปกครอง คนในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน พระภิกษุ นักบวช ผู้นำทางศาสนา และผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

4) จัดระบบประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลายทั้งในระดับบุคคล ห้องเรียน โรงเรียน ท้องถิ่น เขตพื้นที่ และระดับชาติ โดยมีการประเมินผลการเรียนรู้ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างได้สัดส่วนกับการประเมินผลด้านวิชาการ

5) จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งในด้านความถูกต้อง และความเหมาะสมของเนื้อหาสาระที่สอน วิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอนให้ทันสมัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

6) สถาบันผลิตครูต้องปรับปรุงหลักสูตร กระบวนการผลิต การบริหารและการจัดการ และการพัฒนา เพื่อให้สามารถผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพในปริมาณที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของหน่วยงานใช้ครู เช่น ครูและ

บุคลากรทางการศึกษาสำหรับการศึกษาพิเศษ ครูและบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งตามความต้องการของชุมชนและของประเทศโดยรวม

7) สถานศึกษาในฐานะหน่วยงานใช้ครู ดำเนินการให้มีการบริหารงานบุคคลที่สอดคล้องกับนโยบาย กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนด และจัดระบบการประเมินคุณภาพภายในของครูเพื่อประโยชน์ในเรียนรู้ของผู้เรียน และการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษา

8) สถานศึกษาในทุกระดับการศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และจัดทำรายงานประจำปีเปิดเผยต่อสาธารณชน รวมทั้งจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ เพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอก

◆ ประชาชน /องค์กรประชาคม /ภาคเอกชน

1) องค์กรประชาคมมีการดำเนินงานเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมสนับสนุน กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และสนับสนุนการดำเนินงานจัดการศึกษาของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เช่น การจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น

◆ องค์กรอิสระและองค์กรวิชาชีพ

1) องค์กรวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องจัดดำเนินการให้ผู้ที่อยู่ในวิชาชีพมีคุณลักษณะตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ ดำเนินการออกไปอนุญาตประกอบวิชาชีพแก่ผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเป็นการประกันคุณภาพการศึกษา และเพื่อความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการการศึกษา

2) จัดสรรเงินอุดหนุนงานริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานดีเด่น และรางวัลเชิดชูเกียรติครู รวมทั้งการสร้างระบบแรงจูงใจให้คนดีคนเก่งเข้าสู่วิชาชีพครู จัดให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาและกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มากขึ้น

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 3 : การปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม

กระบวนการเรียนรู้และการจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนและคนไทยทุกคน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข โดยมีการกำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ดังนี้

เป้าหมาย

- 1) มีการบูรณาการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมทั้งในเนื้อหา กระบวนการ และกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
- 2) บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นทุกแห่ง ร่วมคิดและร่วมดำเนินงานเพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็นผู้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม รวมทั้งค่านิยมเชิงสุนทรียภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม
- 3) คนไทยส่วนใหญ่มีค่านิยม และพฤติกรรมที่เหมาะสมตามระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม

กรอบการดำเนินงาน

- 1) ปฏิรูปโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรในทุกระดับการศึกษาให้มีสาระของ ความรู้เกี่ยวกับความจริงของชีวิตและธรรมชาติ หลักธรรมของศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมอันดีงามของระบบวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ไทย เพื่อให้บรรลุถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ต่างๆ ทั้งด้านจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออก

2) ส่งเสริมบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา สถาบันวัฒนธรรม และสถาบันสังคมอื่น ให้มีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมอันดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้และ ศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ

3) บูรณาการการศึกษาและศาสนาเข้าด้วยกันโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น ทั้งความรู้และคุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในแก่นธรรมของแต่ละศาสนาที่ตน นับถือ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน

4) ส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังด้วย กระบวนการทางการศึกษาและฝึกอบรม

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

◆ รัฐบาล

1) กำหนดลำดับความสำคัญของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะต้องเร่งสร้างเสริม ให้เกิดขึ้นกับคนไทยทุกคนในช่วงแรกและช่วงเวลาต่อไป อาทิ มีความเพียร รู้จักเก็บออม มี คุณธรรม มีวินัย ซื่อสัตย์ มีความสามัคคี ชื่นชมคนดี/คนสุจริต มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อ สังคมส่วนรวม รักชาติ รักแผ่นดิน เป็นต้น และกำหนดให้เป็นนโยบายแห่งชาติที่จะต้องดำเนินการ อย่างจริงจังและต่อเนื่องตลอดไป

2) ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องให้มีสาระของความรู้เกี่ยวกับความจริงของชีวิตและธรรมชาติ หลักธรรมของศาสนา คุณธรรมและจริยธรรม ค่านิยมอันดีงามของระบบวิถีชีวิตเอกลักษณ์ไทย และคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ต่างๆ ตามลำดับความสำคัญที่กำหนดไว้โดยบูรณาการอย่างเหมาะสมตามวัย ของผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

3) ส่งเสริมให้สถานศึกษา สถาบันศาสนา และองค์กรต่างๆ ที่จัดและร่วมจัดการศึกษา จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ทางศาสนาและวิชาสามัญเข้าด้วยกันอย่างสมดุล มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามแก่ผู้เรียนที่เหมาะสมกับวัยอย่างต่อเนื่องทุกระดับ รวมทั้งส่งเสริมให้ครู คณาจารย์ พระภิกษุ นักบวช และผู้นำทางศาสนาที่มีความรู้ ความเข้าใจศาสนาอย่างถ่องแท้เป็นผู้สอนวิชาศาสนา และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4) ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถาบันศาสนาจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศาสนาและพัฒนาจิตใจที่สำคัญของเยาวชน ศาสนิกชน และประชาชนคนไทยทุกคน เพื่อให้คนไทยเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

5) กำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการเพื่อสนับสนุนและพัฒนาให้ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุ นักบวช ผู้นำทางศาสนา และผู้ทรงความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น/ไทย มีความรู้ ความสามารถในการสอน ฝึกอบรม และถ่ายทอดความรู้หลักศาสนธรรม ศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้เป็นผู้สอนหรือเป็นวิทยากรในสถานศึกษา

6) สนับสนุนให้มีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนในหลักธรรมแห่งศาสนาที่นับถือ สามารถปฏิบัติศาสนกิจในฐานะศาสนิกชนที่ดีได้ตามบทบาทปฏิบัติของแต่ละศาสนา

7) ส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคลากรทางศาสนา และสถาบันศาสนา ได้ใช้ประโยชน์จากสื่อเทคโนโลยีและการสื่อสาร ทั้งทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่นของรัฐและเอกชน เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา การเผยแพร่และการทำนุบำรุงศาสนา

8) สนับสนุนให้องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนจัดกิจกรรมเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติศาสนบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจหลักศาสนธรรมอย่างแท้จริง มีจรรยาวัตรที่ถูกต้องงดงาม รวมทั้งผู้ที่มีความประพฤติดีงาม ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เพื่อสร้างศรัทธาและเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสังคม รวมทั้งบุคคลทั่วไป

◆ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1) ดำเนินการให้มีแผนงานและโครงการในการปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมในวิถีชีวิตที่ดีงาม โดยให้สถาบันสังคมในท้องถิ่นที่รับผิดชอบได้ เข้ามามีส่วนร่วมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้คนไทยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความสุข และเป็นสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน

2) ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการศึกษา อบรม และถ่ายทอดศาสนธรรมใน สถานศึกษา ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าถึงศาสนธรรม อย่างแท้จริง

3) ส่งเสริมและสนับสนุนสถาบันศาสนาให้มีส่วนร่วมดำเนินการและจัดสรร งบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนธรรม เพื่อการเสริมสร้างความรู้และ ศีลธรรมอันดี ยังความสงบสุขให้เกิดแก่ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น

4) จัดให้มีกิจกรรมยกย่อง เชิดชูเกียรติ และส่งเสริมศาสนบุคคล ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำศาสนา นักบวช ครู คณาจารย์ ผู้นำชุมชนและสถาบันสังคมอื่นๆ

◆ สถานศึกษา

1) พัฒนาหลักสูตรให้มีสาระในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและหลักธรรมของ ทุกศาสนา สภาพชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น /ไทย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อ ปลูกฝังและส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

2) จัดกระบวนการเรียนการสอนด้านศาสนาและหลักธรรมของศาสนาในทุก ระดับการศึกษาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศาสนาที่ผู้เรียนนับถือทั้งด้านเนื้อหา การปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้ รวมทั้งมีการบูรณาการการเรียนการสอนทางด้านศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมไว้ในทุกวิชาอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน

3) สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านศาสนา และความรู้ทั่วไปเข้าด้วยกันอย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ตลอดจนจัดให้ครู พระภิกษุ นักบวช และผู้นำทาง ศาสนาที่มีความรู้ ความเข้าใจศาสนธรรมอย่างถ่องแท้ เป็นผู้สอนวิชาศาสนาและศีลธรรมใน สถานศึกษา

4) จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสาระของความรู้ที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น/ไทยให้เข้ากับความรู้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่

5) จัดกระบวนการเรียนรู้ด้านศิลปะเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของความงามที่แท้จริงของชีวิต สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และการสร้างสรรค์ของมนุษย์ จนเกิดสุนทรียภาพในจิตใจ

6) ศาสนสถาน เช่น วัด โบสถ์ มัสยิด ฯลฯ และสถาบันวัฒนธรรมต่างๆ ในฐานะของสถานศึกษาต้องจัดหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และค่านิยมอันดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

7) จัดให้มีการอบรม ประชุมกันอย่างสม่ำเสมอในหมู่ครู ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารในเรื่องความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถบูรณาการด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ในกระบวนการเรียนรู้ได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียน และประพฤติปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดีของสังคม

8) จัดให้มีแผนงานและโครงการที่สนับสนุนให้ศาสนบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริงในศาสนธรรม เป็นผู้สอนหรือเป็นวิทยากรวิชาศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียน เพื่อปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียน

9) พัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ในการสอนและเผยแพร่ศาสนธรรม ตลอดจนดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนได้อย่างแท้จริง

10) จัดให้มีกิจกรรมเพื่อยกย่อง เชิดชูเกียรติผู้เรียน ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา ที่มีความรู้ลึกซึ้งด้านศาสนธรรม และการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่บุคคลทั่วไป

11) จัดและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแบบอย่างของการศึกษา ศาสนธรรมควบคู่กับความรู้วิชาสามัญ

12) จัดให้มีกิจกรรมการฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้เรียนในโอกาสต่างๆ ทุกภาคเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแก่นธรรมและการปฏิบัติของศาสนา

13) กำหนดนโยบาย แผน แผนงาน และโครงการ ให้ครูภูมิปัญญาไทยสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อเชื่อมโยงความรู้ในหลักสูตรกับความรู้ของชุมชนท้องถิ่นทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

14) จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมวิถีชีวิตตามระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเชื่อมโยงความรู้ในหลักสูตรกับการนำสู่การปฏิบัติจริง โดยผู้นำในทุกระดับต้องประพฤติเป็นต้นแบบที่ดีให้กับสังคม

15) อบรมและพัฒนาองค์กรประชาชนและองค์กรประชาคมที่เป็นตัวแทนอย่างแท้จริงของประชาชนและชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมประชาธิปไตย และสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้

16) ฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารประเทศและผู้ที่จะเป็นผู้บริหารประเทศให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถทำหน้าที่บริหารประเทศตามระบอบประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง

◆ ประชาชน /องค์กรประชาคม /ภาคเอกชน

1) บิดามารดาและสมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องทำหน้าที่อบรมสั่งสอน ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามระบบวิถีชีวิตที่ดีงามของคนไทย แก่เยาวชน

2) บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ต้องจัดหรือร่วมจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และค่านิยมอันดีงามของไทย

3) สื่อสารมวลชนทุกประเภทถือเป็นหน้าที่ในการมีส่วนร่วมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการศึกษาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามระบบวิถีชีวิตที่ดีงามของคนไทยให้เกิดขึ้นกับคนไทย โดยจัดให้มีสาระด้านศาสนา ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมไว้ในสื่อที่เผยแพร่ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และเครือข่ายสากล เป็นต้น

4) จัดหรือร่วมจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และค่านิยมอันดีงามของคนไทยให้กับบุคคลในวิชาชีพ

- 5) จัดให้มีกิจกรรมฝึกอบรม เข้าร่วมรับการฝึกอบรม และส่งบุตรหลานเข้ารับการฝึกอบรมทางศาสนธรรมของศาสนา เพื่อการอบรมและพัฒนาจิตใจอย่างต่อเนื่อง
- 6) สนับสนุน และจัดให้มีการเผยแพร่ศาสนธรรมทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง
- 7) จัดพิมพ์เผยแพร่ศาสนธรรมและเอกสารการศึกษาศาสนาเผยแพร่แก่เยาวชนศาสนิกชน และประชาชนในโอกาสต่างๆ เช่น วันเกิด วันสำคัญทางศาสนา วันฉาปนกิจศพ วันสำคัญขององค์กร หน่วยงาน เป็นต้น

◆ องค์การอิสระและองค์กรวิชาชีพ

- 1) จัดและร่วมจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และค่านิยมอันดีงามของไทยให้กับบุคลากรในวิชาชีพ
- 2) จัดและส่งเสริมการศึกษาศาสนาและเผยแพร่ศาสนธรรม การปลูกฝัง และเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมแก่สมาชิกในองค์กร และประชาชนโดยทั่วไป
- 3) ยกย่องเชิดชูเกียรติ และส่งเสริมบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติในศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมในทุกโอกาส

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 4 : การพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันในระดับนานาชาติ

การที่ประเทศจะสร้างศักยภาพเพื่อเพิ่มสมรรถนะให้พึ่งพาตนเองได้ และลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอก รวมถึงการแข่งขันอย่างเสรีภายใต้ระเบียบใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศ กับเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยและสิ่งแวดล้อมของประเทศโดยรวมให้ดียิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องเสริมสร้างความรู้และการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เกิดขึ้นกับคนไทยในแต่ละช่วงอายุตามวัยอย่างเหมาะสมทุกคน โดยจะต้อง

กำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงาน เพื่อพัฒนาความรู้ และการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังต่อไปนี้

เป้าหมาย

- 1) ผู้สำเร็จการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีคุณภาพและมีสัดส่วน ทัดเทียมกับที่มีอยู่ในประเทศผู้นำในระดับนานาชาติ
- 2) ผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปริมาณ ที่สอดคล้องกับความต้องการ และได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถเพื่อประโยชน์ต่อการ จัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ
- 3) บุคลากรที่ทำงานวิชาชีพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้รับการพัฒนาให้ มีคุณภาพและความรู้ความสามารถอย่างจริงจังในสาขาของตน
- 4) ผลิตนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สามารถทำการวิจัยและพัฒนา เพื่อ สร้างความรู้และการเรียนรู้ และนวัตกรรมได้
- 5) คนไทยทุกคนมีความรู้ ความคิด และความใฝ่รู้ ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ควบคู่ไปกับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

กรอบการดำเนินงาน

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเน้น กระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ และใช้ศักยภาพของ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทาง การศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3) ส่งเสริม สนับสนุนผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เยาว์วัย

4) ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการผลิตและพัฒนาบุคลากรที่ทำงานวิชาชีพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับความต้องการ มีคุณภาพ และมีความรู้ความสามารถอย่างจริงจังในสาขาของตน

5) ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการผลิตนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สามารถทำการวิจัยและพัฒนา ในปริมาณที่เหมาะสมและเพียงพอที่จะสร้างความรู้และการเรียนรู้ และสร้างนวัตกรรมจากฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยได้

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

◆ รัฐบาล

1) กำหนดนโยบายและเป้าหมายในการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทุกระดับอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดสัดส่วนการผลิตกำลังคนในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับสาขาสังคมศาสตร์/ มนุษยศาสตร์ ที่ใกล้เคียงกันและให้สามารถปฏิบัติได้จริง และส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติจริง

2) พัฒนาหลักสูตรให้มีเนื้อหาวิชาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในสัดส่วนที่เหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยอย่างเพียงพอและต่อเนื่องจนถึงระดับอุดมศึกษา และรู้จักการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3) พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและครบวงจร ตั้งแต่การผลิตอย่างพอเพียงกับความต้องการใช้และให้มีคุณภาพ ส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สามารถพัฒนาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการ

ทดลองปฏิบัติจริงได้มากขึ้น โดยจัดให้มีการฝึกอบรมและประชุมปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ เป็นระบบ และสนับสนุนให้มีการผลิตสื่อเพื่อการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของครู คณาจารย์อย่างเพียงพอและเหมาะสม

4) สนับสนุนให้นักเรียนที่เรียนดีและเก่งเข้ามาเรียนวิทยาศาสตร์ โดยจัดให้มีโครงการสนับสนุนและพัฒนาเพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงการพัฒนาอัจฉริยภาพสำหรับเด็กและเยาวชน รวมทั้งส่งเสริมการผลิตผู้เชี่ยวชาญ ครู คณาจารย์ และบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการสร้างแรงจูงใจต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงว่าบุคคลเหล่านี้เป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่ายิ่งของประเทศ

5) สนับสนุนภาคเอกชนและชุมชนเพื่อร่วมกันสร้างและพัฒนาแหล่งความรู้และการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปสามารถเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งสนับสนุนให้มีการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้ที่มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี บุคลากร นักวิชาการ และผู้ที่สนใจ ได้มีโอกาสแสดงความรู้ความสามารถ พัฒนาศักยภาพ สร้างสิ่งประดิษฐ์และความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจที่จะศึกษา ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมต่อไป อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการคิดค้น และสร้างสิ่งใหม่ๆ หรือวิธีการใหม่เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต หรือสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของสินค้าที่มีฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย

6) สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากทั้งในและต่างประเทศด้วยรูปแบบและวิธีการตามความเหมาะสม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้กับบุคลากรวิชาชีพและประชาชนไทยทั่วไป

◆ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1) สนับสนุนให้มีแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีความรู้และเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และเพื่อการประกอบอาชีพ เพิ่มรายได้ที่มั่นคงของคนและชุมชนท้องถิ่น

◆ สถานศึกษา

1) จัดกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ใช้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ และเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ และใช้ศักยภาพของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพต่อไป

2) สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้มีโอกาสฝึกฝนและพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ และความรู้เฉพาะทางอย่างเต็มตามศักยภาพเพื่อนำไปสู่การเป็นนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ

3) สถานศึกษาที่ได้รับการส่งเสริมให้จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จะต้องสร้างหลักสูตรความรู้และการเรียนรู้ให้บัณฑิตในระดับดังกล่าวที่สามารถทำการวิจัยและพัฒนาได้อย่างมีมาตรฐาน และมีคุณภาพสูงทัดเทียมกับระดับนานาชาติ

4) ร่วมมือกับสถานประกอบการภาคธุรกิจเอกชนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนความรู้และการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของผู้เรียน รวมทั้งสนับสนุนการยกระดับความรู้ความสามารถและทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของครู คณาจารย์ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และเพื่อให้สามารถพัฒนาสื่อการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานมากขึ้น

5) พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ แหล่งวิจัยที่รวบรวม ค้นคว้าศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ และเผยแพร่ความรู้ต่างๆ ไปสู่บุคคลภายนอกเพื่อการใช้ประโยชน์ต่อไป

◆ ประชาชน /องค์กรประชาคม /ภาคเอกชน

1) จัดให้มีกิจกรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมความรู้และการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะที่มีประโยชน์ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของชุมชน หรือการพัฒนาสินค้าที่มีฐานการผลิตในชุมชน รวมทั้งสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ต้องเข้ามามีบทบาทในการสร้างกระแสค่านิยมที่ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เพื่อสร้างปัญญาให้ทุกคนใน

ชาติ และเห็นประโยชน์ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งต่อการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ

2) สถานประกอบการภาคเอกชนต้องจัดการฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานทุกคนอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการทำงาน ให้รู้จักการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดให้มีกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันในองค์กรเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาความรู้และใช้ความรู้ร่วมกัน

◆ องค์การอิสระและองค์กรวิชาชีพ

1) ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาครูทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพเพื่อให้ได้ครูที่มีความรู้ สามารถถ่ายทอดความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งจัดและสนับสนุนให้ผู้ที่มีความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้าสู่อาชีพครูโดยกำหนดมาตรการสร้างแรงจูงใจอย่างเหมาะสม

2) กำหนดมาตรการหรือแนวทางรับรองมาตรฐานวิชาชีพและส่งเสริมให้อาชีพนักวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติและมีศักดิ์ศรี เพื่อจูงใจให้นักเรียนที่เก่งมาเรียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น

วัตถุประสงค์ 2 :

สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม
ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 5 : การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อ
สร้างเสริมความรู้ ความคิด ความประพฤติ
และคุณธรรมของคน

สังคมคุณธรรม สังคมสันติ และสังคมการพึ่งตนเอง เป็นสังคมอุดมคติที่จำเป็นจะต้องก้าวไปให้ถึง คนไทยทุกคนจึงต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความฉลาดรู้ เป็นพลเมืองและศาสนิกชนที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต โดยทุกคนต้องมี

โอกาสได้รับการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย จากแหล่งการเรียนรู้ในหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่องและผสมกลมกลืนไปกับวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละช่วงอายุทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา จนเป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต มีความรู้พื้นฐานที่เพียงพอสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพ สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ และแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถดูแลสุขภาพที่ถูกต้องและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ในทุกช่วงชีวิต และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติโดยรวม ซึ่งหากจะให้เกิดขึ้นได้จริงต้องกำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ดังนี้

เป้าหมาย

- 1) คนไทยทุกคนมีทักษะและกระบวนการในการคิด การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา มีความใฝ่รู้ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องเต็มตามศักยภาพ
- 2) คนไทยทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักผิดชอบชั่วดี มีระเบียบวินัย ประหยัด อุดม มีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และมีสุขภาพแข็งแรง
- 3) คนไทยทุกคนมีโอกาสและทางเลือกที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงอายุแต่ละวัยจากสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย มีคุณภาพ และยืดหยุ่นตามความต้องการ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

กรอบการดำเนินงาน

- 1) จัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าถึงได้ง่ายสำหรับทุกคน
- 2) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งสนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

3) พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้ครอบคลุมวิทยาการที่หลากหลาย สำหรับการศึกษทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิตตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ

4) พัฒนาข้อมูล สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5) จัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ครอบคลุมทั้งความรู้วิชาการ ความรู้ทั่วไป ความรู้ด้านอาชีพ และความรู้ด้านศาสนาที่อำนวยความสะดวกทั้งกับตนเองและผู้อื่น

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

◆ รัฐบาล

1) ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชน ทั้งที่เป็นความรู้วิชาการ ความรู้ทั่วไป ความรู้ด้านอาชีพ และความรู้ด้านศาสนา ด้วยกระบวนการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย โดยเฉพาะส่งเสริมและสนับสนุนให้บ้านและครอบครัวเป็นแหล่งการเรียนรู้แห่งแรกของทุกคน เพื่อพัฒนาให้เป็นผู้มีปัญญา มีความคิด มีความสามารถในการปฏิบัติงาน และมีความเพียร รวมทั้งพัฒนาศาสนสถานให้สะอาด ร่มรื่น เหมาะสมกับการศึกษา การปฏิบัติธรรม และเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และการทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชน เพื่อนำไปสู่การเป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการจัดให้มีการเรียนรู้ ทั้งในชุมชนและสถานศึกษาในทุกระดับด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน

3) กำหนดมาตรการและกลไกส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาสามารถจัดการศึกษาในทุกระดับด้วยรูปแบบที่หลากหลายได้อย่างมีคุณภาพและมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล เพื่อพัฒนาประเทศไทยสู่ความเป็นศูนย์กลางการศึกษาของประเทศไทยในระดับนานาชาติ

4) ส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้อื่น โดยกระจายแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ให้ทั่วถึงและครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อสร้างโอกาสให้เท่าเทียมกันในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชน

5) ให้ความสำคัญและสร้างความสัมพันธ์ของบุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน และสถานประกอบการในฐานะที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน เช่น สนับสนุนให้เกิดโครงการเพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้สามารถเป็นบุคลากรจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคนในชุมชน

6) รณรงค์ให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ต่อสังคม โดยส่งเสริมให้สื่อมวลชนต้องเข้ามามีบทบาทในการสร้างกระแสค่านิยมที่ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้อย่างรอบด้าน พร้อมทั้งจัดหา ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ตัวอย่างผู้ที่ประสบความสำเร็จในแต่ละช่วงของชีวิตเพื่อเป็นต้นแบบให้กับสังคม เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้คนไทยทุกคนเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และใฝ่ฝึกหัดอบรมตน

7) กำหนดกลไกต่างๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าถึงและการได้รับบริการด้านข้อมูล ข้อสารสนเทศที่ถูกต้อง สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของทุกคน เช่น กำหนดให้มีองค์กรเฉพาะที่มีความคล่องตัวและเป็นอิสระซึ่งอาจปรับปรุงองค์กรที่ทำหน้าที่อยู่เดิมเพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นศูนย์กลางการให้บริการแก่บุคคล ชุมชน และภาคธุรกิจด้วยความร่วมมือของพันธมิตรต่างๆ โดยยึดถือหลักการที่ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

8) ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างมาตรการจูงใจผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ผู้สร้างปัญญาเพื่อชุมชน ผู้จัดหรือผู้สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยมาตรการหรือวิธีการต่างๆ เช่น การประกาศเกียรติคุณยกย่อง การให้รางวัลหรือผลตอบแทนในรูปแบบเงินช่วยเหลือ หรือการได้รับลดหย่อนภาษี

9) ส่งเสริมให้มีการดำเนินงานแบ่งระดับหรือเทียบระดับ รวมทั้งการเทียบโอน หลักฐานการศึกษาหรือการเรียนรู้กันได้ในทุกระดับทั้งในการศึกษารูปแบบเดียวกันและระหว่างการศึกษา

ทั้งสามรูปแบบ เพื่อให้บุคคลมีโอกาสศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตและสามารถเลือกเรียนด้วยการศึกษาประเภทใดก็ได้ตามความต้องการ

◆ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1) ส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาให้บ้าน ชุมชน และสถานประกอบการในพื้นที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน เช่น การจัดตั้งเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน การสนับสนุนเงินทุนโครงการริเริ่มที่มีลักษณะส่งเสริมการเรียนรู้ของครอบครัวและชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม/ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ที่เก็บรวบรวมศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ทัศนกรรมพื้นบ้าน เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) จัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนท้องถิ่นมีโอกาสได้เรียนรู้อย่างสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตโดยใช้คุณธรรมเป็นฐาน

3) ส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น และความได้เปรียบของชุมชนท้องถิ่น เกิดความรัก ผูกพันและหวงแหนชุมชน พร้อมทั้งจะร่วมพัฒนาศักยภาพชุมชนของตนให้เข้มแข็งและเจริญรุ่งเรืองต่อไป

4) สนับสนุนให้มีศูนย์ความรู้ของชุมชนที่สามารถให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่ทั้งในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนความสามารถในการเรียนรู้ภายในชุมชนต่างๆ มีการพัฒนาบทบาทของห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ตลอดจนการขยายประโยชน์จากศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ของสถานศึกษาด้วย เช่น เปิดโอกาสให้ใช้สถานที่เพื่อการเรียนรู้ของคนในชุมชน

◆ สถานศึกษา

1) พัฒนารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างเสริมกระบวนการคิดและการเรียนรู้ของคนในแต่ละช่วงวัยของชีวิตให้มีความรอบรู้ และการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ

2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้มีโอกาสพัฒนากระบวนการเรียนการสอน โดยมีการบูรณาการเนื้อหาและวิธีการสอนอย่างเหมาะสม มีการใช้สื่อและริเริ่มสร้างสื่อจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น เช่น สื่อจากศิลปะและศิลปพื้นบ้าน และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปัญญา มีคุณธรรม มีความสุข และรักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต

3) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจและรู้วิธีการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะและกระบวนการคิดและการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเองต่อไปในอนาคต

4) ให้สถาบันผลิตครูปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อผลิตและฝึกอบรมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต และให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้คนทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ได้อย่างสะดวกและต่อเนื่อง

5) สร้างมาตรการและกลไกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้โอกาสสำหรับทุกคนได้เข้ามาสู่กระบวนการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นความรู้ด้านวิชาการ ด้านการประกอบอาชีพ และความรู้เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารอย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศ

◆ ประชาชน /องค์กรประชาคม /ภาคเอกชน

1) จัดให้มีเวทีของชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเป็นเครือข่ายการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลวที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2) ให้องค์กรชุมชน องค์กรอาสาสมัคร สนับสนุน เตรียมอุปกรณ์ ตลอดจนการฝึกอบรมและสร้างบุคลากรเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในบ้านและในชุมชนมากขึ้น

3) สถานประกอบการภาคเอกชนสนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งในลักษณะการเรียนรู้ในงาน และการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถ และความรับผิดชอบใน

งานที่สูงขึ้น รวมทั้งการสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงกับสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรทั่วไปได้รับการพัฒนาในลักษณะที่หมุนเวียนต่อเนื่อง

4) ส่งเสริมการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้และมีทักษะในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพชุมชน โดยดำเนินงานในรูปแบบของหุ้นส่วนที่ปฏิบัติงานร่วมกัน

◆ **องค์กรอิสระและองค์กรวิชาชีพ**

1) จัดการประชุมเพื่อปรึกษาหารือระหว่างภาครัฐกับผู้แทนองค์กร เช่น องค์กรลูกจ้าง และกลุ่มสหภาพเพื่อพัฒนาเกณฑ์ /มาตรฐานขั้นต่ำของความรู้ และทักษะฝีมือต่างๆ เพื่อความสามารถในการประกอบอาชีพ ความก้าวหน้าในการทำงานและการเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมและจัดบริการการเรียนรู้ในสถานประกอบการในชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

2) ส่งเสริมให้องค์กรทางสังคมทุกฝ่าย เช่น ครอบครั้ว ศาสนา สื่อมวลชน เข้ามามีส่วนร่วมสร้างและดำเนินงานเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นความรู้วิชาการ และความรู้ทั่วไป เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกัน

3) ส่งเสริมการฝึกอบรมทักษะฝีมือแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมครัวเรือน และอุตสาหกรรมชุมชนที่มีความสอดคล้องกับความพร้อมและศักยภาพของแต่ละชุมชน

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 6 : การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อ เพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของ คนและสังคมไทย

ในระยะเวลาที่ผ่านมา สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกรวมทั้งวัฒนธรรมใหม่ต่างๆ แต่เนื่องจากคนไทยยังไม่สามารถเลือกรับและปรับใช้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ รวมทั้งยังไม่สามารถผลิตและพัฒนาความรู้และการเรียนรู้เพื่อสร้างและพัฒนาฐานหลักที่เข้มแข็งด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่ได้ ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมีทุนในด้านนี้ที่

มีคุณค่าควรแก่การศึกษาและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศอยู่มาก เพื่อให้แนวนโยบายในการดำเนินการข้างต้นเป็นไปอย่างมีคุณภาพ จึงควรกำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และ ยุทธศาสตร์การดำเนินงานส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของคนไทยดังต่อไปนี้

เป้าหมาย

- 1) เพิ่มสัดส่วนการสนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศจากภาครัฐ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 1.5 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี และเพิ่มขึ้นตามสมรรถนะทางด้าน เศรษฐกิจของประเทศ และความจำเป็นเร่งด่วนในการวิจัยและพัฒนาเฉพาะเรื่อง โดยจัดระบบการจัดสรรอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ
- 2) มีการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศาสตร์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และมนุษยศาสตร์ ทั้งที่เป็นการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยที่มุ่งการประยุกต์ใช้ ประโยชน์ในบริบทของสังคมไทยมากขึ้น
- 3) มีบุคลากรเพื่อการวิจัยและพัฒนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในอัตราที่ใกล้เคียงกับที่มีในประเทศผู้นำในระดับนานาชาติ

กรอบการดำเนินงาน

- 1) กำหนดกลไกเชิงนโยบายด้านการวิจัยและพัฒนาที่เข้มแข็ง
- 2) กำหนดให้การวิจัยและพัฒนาเป็นสาระในหลักสูตรการเรียนรู้อย่างเหมาะสม กับวัยของผู้เรียน
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างและพัฒนาความรู้และการเรียนรู้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพของคนไทย และการปรับปรุง ประสิทธิภาพการผลิต

4) ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนานักวิจัยและพัฒนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

◆ รัฐบาล

1) กำหนดนโยบายและเป้าหมายโดยรวมด้านการวิจัยและการพัฒนาของประเทศ ให้เชื่อมโยงสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

2) สร้างระบบเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ในการสนับสนุนการศึกษา และการวิจัยเพื่อความรู้และการเรียนรู้ของคนไทยและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน รวมทั้งระบบฐานข้อมูลประชาคมวิจัยที่มีข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับผู้วิจัยโดยเฉพาะสาขาวิชา ที่สนใจและประสบการณ์ทางด้านวิจัย และการสังเคราะห์ผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เผยแพร่ไว้ด้วย

3) กำหนดเป้าหมายการสร้างนักวิจัยพัฒนาที่พึงประสงค์ทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ และกำหนดกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างชัดเจน

4) จัดให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการวิจัยและการพัฒนา และมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอให้กับสถานศึกษาและหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว โดยมีการกำกับ ติดตามประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5) สนับสนุนภาคเอกชนทั้งจากในและต่างประเทศในการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้เงินกู้เงื่อนไขพิเศษ การลดหย่อนด้านภาษี การให้เงินสมทบ หรือการจัดหาตลาดสำหรับการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์

6) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน และให้มีการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใน

การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของสินค้าที่มีฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับฐานรากทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างจริงจัง

7) จัดตั้งสถาบันวิจัยเฉพาะทางเพื่อผลิตผลงานวิจัยและงานพัฒนาอย่างมีคุณภาพ สร้างความรู้และการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และให้มีการประเมินผลงานอย่างจริงจัง เพื่อพิจารณาความคุ้มค่ากับเป้าหมายและการลงทุนดังกล่าว

8) กำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการนำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความสำนึกในจริยธรรมทางวิทยาศาสตร์ (Science Ethics)

◆ องค์ประกอบของส่วนท้องถิ่น

1) ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาความรู้และการเรียนรู้ในทุกด้านอย่างเหมาะสม เพื่อนำมาใช้หรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ท้องถิ่น

2) ส่งเสริม สนับสนุนให้คนในชุมชน ท้องถิ่นสามารถทำวิจัยเพื่อสร้างความรู้จากฐานของภูมิปัญญาความรู้ของท้องถิ่น และการแสวงหาความร่วมมือทั้งทางด้านวิชาการและเงินทุนสนับสนุนจากภายนอก เพื่อเป็นการต่อยอดและเพิ่มพูนความรู้ของท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมให้กว้างขวาง และนำมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้นกว่าเดิม

3) สนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยการสร้างสรรค์ และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาความรู้หรือทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อเพิ่มรายได้ของคนในชุมชน

◆ สถานศึกษา

1) บูรณาการงานวิจัยและพัฒนากับการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อสร้างนักวิจัย รวมทั้งการฝึกนักวิจัยหลังปริญญาเอก

2) ดำเนินงานวิจัยและพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ และถือเป็นพันธกิจในการช่วยสร้างนักวิจัยฝึกหัด หรือการฝึกอบรมครู คณาจารย์ให้มีความรู้ ความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และใช้การเรียนรู้การสอนเป็นฐานของการทำการวิจัย

3) ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับศาสนธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ทั้งด้านเนื้อหา และการปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของคนไทย และการจรรโลงความสงบสุขและสันติภาพของสังคมไทยและสังคมโลก

4) ดำเนินการวิจัยทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของไทยให้มีคุณค่า มีความเป็นเอกลักษณ์ สร้างศักยภาพในการนำทรัพยากรธรรมชาติมาทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับมูลค่าทางสังคมและจิตใจ รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขันในระดับสากล

5) ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้และการเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการของสังคมและธรรมชาติเพื่อความอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนของชีวิตแต่ละท้องถิ่น และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการพิทักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทางนิเวศที่ยั่งยืนได้

6) ดำเนินการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการกีฬาและสุขภาพเพื่อนำความรู้มาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการพลศึกษาและการกีฬาของประเทศ

7) ดำเนินงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มผู้มีความต้องการทางการศึกษาเป็นพิเศษ รวมทั้งด้านการผลิต การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

◆ ประชาชน /องค์กรประชาคม /ภาคเอกชน

1) สนับสนุนและร่วมดำเนินงานวิจัยและพัฒนาที่สอดคล้องกับสิ่งที่ชุมชนมีความได้เปรียบทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของชุมชน และเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของสินค้า สามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่ทุกคนในชุมชน และเป็นฐานรากที่เข้มแข็งและมีคุณภาพของเศรษฐกิจประเทศโดยรวมต่อไป

◆ องค์การอิสระและองค์การวิชาชีพ

1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดประชาคมวิจัยอย่างกว้างขวาง เชื่อมโยงกันตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ โดยมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารด้านการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจและวิทยาการที่ก้าวหน้าต่างๆ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

2) ส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเอกชนสนับสนุนทั้งในด้านทุนและเทคโนโลยีแก่ประชาชนในท้องถิ่นและเป็นศูนย์กลางเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายภาคการผลิตระดับชุมชน กับระดับภาคและระดับประเทศ โดยคำนึงถึงมาตรฐานของสินค้าและผลิตภัณฑ์ประกอบกับความได้เปรียบของชุมชนเป็นสำคัญ

3) ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาเพื่อผลิตและใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ทำลายและไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม มีความเหมาะสมกับสภาวะท้องถิ่น โดยมีการรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 7 : การสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ความรู้ และการเรียนรู้ เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

การพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศจำเป็นต้องมีการแสวงหา สร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และแพร่หลาย ดังนั้นเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงานในแนวนโยบายข้างต้นควรกำหนดดังต่อไปนี้

เป้าหมาย

- 1) มีการพัฒนาความรู้และการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย
- 2) มีการใช้ความรู้เป็นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทย

3) มีการใช้ความรู้เป็นฐานในการพัฒนาในทุกภาคการผลิต เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่นำมาสู่รายได้ที่เพิ่มขึ้นของคนไทย

กรอบการดำเนินงาน

- 1) ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค้ความรู้ใหม่ๆ ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม และจากฐานความรู้ด้านนวัตกรรมต่างๆ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ
- 2) สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนและประยุกต์ความรู้ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและทันต่อการเปลี่ยนแปลง
- 3) สนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการแสวงหา สรรสร้างสรรค้ รับ ใช้ และเผยแพร่ความรู้

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

◆ รัฐบาล

- 1) ส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค้ความรู้ทั้งที่เป็นความรู้พื้นฐาน ความรู้ที่สามารถใช้ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมกับสภาพและเงื่อนไขของประเทศ และความรู้ในท้องถิ่น รวมทั้งการสร้างฐานความรู้ของประเทศจากการปฏิบัติงานร่วมกับผู้นำในด้านนวัตกรรมต่างๆ จากการพยายามเข้าถึงความรู้ทางเทคนิคใหม่ๆ จากผู้ผลิตโดยการจ่ายค่าใบอนุญาตให้ใช้เทคโนโลยี และจากการจูงใจให้ผู้มีความรู้กลับมาทำงานในประเทศ
- 2) กำหนดมาตรการในการระดม สรรสร้างสรรค้และแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้จากผู้มีความรู้ในต่างประเทศบนฐานแห่งความเท่าเทียมและยอมรับซึ่งกันและกัน และจากผู้มีความรู้ในประเทศ เพื่อรวมความสามารถร่วมเป็นคลังสมอง และคลังปัญญาของประเทศ

3) กำหนดนโยบาย แผนงานและโครงการในการระดมทรัพยากรด้านการศึกษา เพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาให้ขยายกว้างและทั่วถึง เป็นเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ ก่อให้เกิดการหล่อหลอมการเรียนรู้ทางสังคม และสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ให้เกิด ลักษณะของสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ขึ้นในประเทศ

4) ปรับปรุงกฎหมายและสถาบันเพื่อการบริหารและจัดการทรัพยากรสินทางปัญญา เพื่อเป็นกลไกรองรับการพิทักษ์คุ้มครอง การใช้ประโยชน์ และการพัฒนาต่อยอดทรัพยากรสินทาง ปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศในระยะยาว และเพื่อสร้างแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ ความรู้ให้มากขึ้น

5) เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ รับ และปรับใช้ความรู้ของ ประชาชนให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตโดยการเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ทุกระดับของประชาชน การศึกษาและดูงาน การเข้าร่วมประชุมของสมาคมวิชาชีพต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการ นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ

◆ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1) สร้างฐานข้อมูลระดับท้องถิ่นที่มีการปรับปรุงข้อมูลอย่างถูกต้อง ทันสมัย และ ให้ทุกคนมีความสะดวก รวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล เพื่อเป็นฐานในการสร้างสรรค์และ แลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้ร่วมกัน

2) สร้างความร่วมมือในระดับท้องถิ่นเพื่อสร้างสรรค์และแลกเปลี่ยนความรู้ที่ สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวสู่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อเพิ่มรายได้และการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

◆ สถานศึกษา

1) ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือคลังความรู้ที่สอดคล้องกับสภาพของ ทรัพยากรและสังคมไทย พร้อมจะแลกเปลี่ยนและพัฒนาพร้อมกับชุมชนอยู่เสมอ รวมทั้งการให้ ข่าวสารข้อมูลต่างๆ ทั้งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม กิจกรรม ของชุมชน และปัจจัยซึ่งก่อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชนและการดำเนินชีวิต อยู่ในสังคมอย่างปกติสุข

2) สร้างความตระหนักให้ครู คณาจารย์ และผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยีต่างๆ โดยรู้จักเลือกสรรและใช้สื่ออย่างเหมาะสมกับสังคมไทย

3) ร่วมกับองค์กรประชาคมในท้องถิ่นค้นหาความรู้ แหล่งเรียนรู้ และศักยภาพของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริมให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม โดยมีการจัดระบบเพื่อดูแลและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

◆ ประชาชน /องค์กรประชาคม /ภาคเอกชน

1) องค์กรประชาคมต้องสนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อการเก็บ รวบรวม สะสม พัฒนา แลกเปลี่ยนข้อมูล รวมทั้งการสร้างความรู้และการเรียนรู้เพิ่มเติม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาและการแก้ไขปัญหา ร่วมกันของชุมชน

2) พยายามสร้างความรู้ขึ้นเองในท้องถิ่น หรือนำความรู้จากที่อื่นมาพัฒนาให้เหมาะสม โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกคนมีส่วนร่วมและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของความรู้ เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน และทำให้มีความเชื่อมั่นที่จะนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ต่อไป

3) ร่วมกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานโครงการสร้างสรรค้ความรู้ หรือประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อนำข้อคิดเห็นมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงเพื่อการใช้ประโยชน์ได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

◆ องค์กรอิสระและองค์กรวิชาชีพ

1) สนับสนุนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชน ท้องถิ่น และระหว่างองค์กรชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ โดยเน้นการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ และมีการรับรองมาตรฐานของการเรียนรู้ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ 3 :

พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อเป็นฐาน
ในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม
ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 8 : การส่งเสริมและสร้างสรรค์ทุนทางสังคม วัฒนธรรม
ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม บนฐานของศาสนา
ภูมิปัญญาท้องถิ่น /ไทย

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม
และวัฒนธรรมทุกระดับ ประเทศไทยจึงต้องมีการส่งเสริม พัฒนา และสร้างสรรค์ทุนทางสังคม
วัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีอยู่เพื่อให้มีให้สูญหายไปจากวิถีชีวิตของคนไทย ควบคู่ไปกับการ
สร้างสรรค์เพื่อเพิ่มคุณค่าจิตใจ และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจเพื่อการแข่งขันในโลก
อย่างมีศักดิ์ศรีและเป็นอิสระ ด้วยกระบวนการบูรณาการมิติต่างๆ ดังกล่าวเข้าด้วยกันอย่าง
เป็นระบบโดยกำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ดังนี้

เป้าหมาย

- 1) สถาบันในสังคมทุกสถาบันสามารถทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกัน พัฒนาจิตใจ
และคุณภาพชีวิตที่ดีงามและมีความสุขของคนและสังคมไทยได้ตลอดไป
- 2) มีการฟื้นฟู พัฒนา และสร้างสรรค์พฤติกรรมของคนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
ให้เกิดความดีงามเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาจิตใจและคุณภาพชีวิตที่ดีงามและมีความสุขของ
คนและสังคมไทย

กรอบการดำเนินงาน

- 1) ส่งเสริมการดำเนินงานด้านศาสนาเพื่อนำไปสู่ความสุขและความดีงามของสังคมไทยและสันติสุขของโลก
- 2) พัฒนา ส่งเสริม และสร้างสรรค์ความรู้และการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย และทำความเข้าใจเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาสากล
- 3) ส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรม
- 4) ส่งเสริมด้านสังคมวัฒนธรรม
- 5) ส่งเสริมการพลศึกษา นันทนาการและการกีฬา
- 6) ผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านศิลปะและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในสาขาวิชาที่ขาดแคลน รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาศิลปิน

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

◆ รัฐบาล

- 1) กำหนดนโยบายที่ชัดเจนเพื่อให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพุทธศาสนาและศาสนาอื่นซึ่งทางราชการให้การรับรอง ดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาและการเผยแผ่พุทธศาสนาของโลก และส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนาเพื่อให้สามารถดำรงตน มีวิถีชีวิตอยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข อันจะนำไปสู่สันติภาพของสังคมโลก
- 2) ส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กรการบริหารและการปกครองของแต่ละศาสนาให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การให้การสงเคราะห์ทางการศึกษาแก่ศาสนิกชน การเผยแผ่ศาสนาธรรม การบริหารอาคารสถานที่และการให้การสงเคราะห์ทั่วไปแก่ประชาชน อย่างสอดคล้อง เหมาะสมกับความต้องการและวิถีชีวิตของศาสนิกชน รวมทั้งส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรทางศาสนาทั้งระดับบริหารและระดับปฏิบัติเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ในการบริหารและการจัดการงาน

ศาสนาทุกด้านเพื่อให้องค์กรและสถาบันศาสนาเป็นศูนย์กลางการพัฒนาจิตใจของคนและสังคมไทยให้ยึดมั่นอยู่ในความดีงาม ความถูกต้อง และความซื่อสัตย์สุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

3) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาโครงสร้างของหลักสูตรด้านพุทธศาสนาและศาสนาอื่นที่ทางการรับรองสำหรับบุคลากรทางศาสนา ทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระของหลักสูตรและการฝึกปฏิบัติ รวมทั้งกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลอย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

4) จัดให้มีการพัฒนาศาสนบุคคล ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำศาสนา และนักบวชครู คณาจารย์ ครอบครั้ว ผู้นำชุมชน และผู้นำสถาบันสังคมอื่นในการเผยแผ่ สั่งสอน อบรมหลักศาสนธรรม ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำในการถ่ายทอดศาสนธรรมและพัฒนาจิตใจได้อย่างแท้จริง

5) ส่งเสริม สนับสนุนให้ศาสนสถานของพุทธศาสนา และศาสนาอื่นที่ทางราชการให้การรับรองเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศาสนาและพัฒนาจิตใจที่สำคัญของเยาวชน ศาสนิกชน และคนไทยทุกคน เช่น ส่งเสริมวัด มัสยิด โบสถ์ทุกแห่งให้เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่ศาสนธรรม และการจัดกิจกรรมทางศาสนาในวันหยุดราชการ และวันสำคัญทางศาสนา โดยให้มีการเผยแผ่ศาสนธรรมสู่ประชาชนในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมของศาสนา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ คุณธรรม จริยธรรม มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ส่งผลต่อสันติสุขในสังคมและประเทศชาติ

6) จัดให้มีหน่วยงานกลางหรือศูนย์ส่งเสริมด้านการวิจัย และการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม เพื่อรวบรวม ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และเผยแพร่ความรู้ และการเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

7) กำหนดนโยบาย แผน แผนงานและโครงการสนับสนุนการพัฒนาด้านศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยทุกสาขา และให้มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ถึงคุณค่าและความสำคัญของ ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ไทยออกไปสู่ประชาคมโลก รวมทั้งการสร้างความรู้ ความเข้าใจและความซาบซึ้งในความหลากหลายของศิลปะ วัฒนธรรมอื่นๆ ทั่วโลกให้กับประชาชนไทยเพื่อสร้างเสริมค่านิยมสุนทรียภาพ

8) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารและการจัดการงานศิลปะและวัฒนธรรมอย่างเป็นเครือข่าย เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ จนถึงระดับโลก รวมทั้งการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานงานศิลปะและวัฒนธรรม

9) สนับสนุนให้องค์กรเอกชนและชุมชนจัดกิจกรรมเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ และเผยแพร่เกียรติภูมิของบุคลากรทางศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งศิลปินที่สร้างผลงานดีเด่นเพื่อสร้างกำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าต่อไป

10) สนับสนุนกิจกรรมที่ใช้ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศทั่วโลก และเพื่อการอาชีพบนฐานของเอกลักษณ์ไทย

11) ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับความรู้และการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น /ไทย รวมทั้งสนับสนุนให้มีการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนงานด้านศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น/ไทยในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้บุคลากร นักวิชาการ อาสาสมัครและผู้ที่มีสนใจเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาเทคนิคต่างๆ มาปรับใช้กับงานทางศิลปะและวัฒนธรรม

12) สนับสนุนให้มีการจัดบริการด้านพลศึกษาและการกีฬาขั้นพื้นฐาน โดยจัดให้มีสถานที่เล่นกีฬาสำหรับประชาชนอย่างทั่วถึงเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสและสถานที่ออกกำลังกายเพื่อให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งเพื่อสร้างความสามัคคี ความมีน้ำใจ เป็นนักกีฬา และความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

13) ส่งเสริมการศึกษาวิทยาศาสตร์การกีฬาอย่างจริงจังเพื่อพัฒนาการกีฬาให้มีมาตรฐานสูงขึ้น สามารถประกอบเป็นวิชาชีพได้ต่อไป

◆ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1) จัดให้มีแผนงานและโครงการส่งเสริมสถาบันศาสนา และให้ประชาชนในชุมชนเรียนรู้ศาสนธรรมและระบบวิถีชีวิตของตน เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการมีหลักธรรมประจำใจ

2) จัดให้มีแผนและโครงการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรม มรดกทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น /ไทย เพื่อนำไปสู่การสืบสานและสร้างสรรค์ได้ต่อไป

3) จัดให้มีเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็น สร้างกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการทำนุบำรุง รักษา และอนุรักษ์มรดกด้านศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) จัดระบบการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และเพิ่มขีดความสามารถให้แก่ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ในการรับผิดชอบและร่วมปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีความรู้และเข้าใจวิธีการที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ประหยัดและคุ้มค่า

◆ สถานศึกษา

1) สถานศึกษาของศาสนาต้องพัฒนาศาสนบุคคลให้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนธรรมอย่างถ่องแท้ สามารถเผยแผ่ศาสนธรรมที่เป็นแก่นแท้ได้อย่างมีคุณภาพ และสามารถเป็นผู้นำทางความคิด คุณธรรม จริยธรรมของคนและสังคมไทยได้

2) สถานศึกษา สถาบันศาสนา และองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำคำสอนที่เป็นแก่นแท้ของศาสนธรรมด้วยภาษาไทยเพื่อให้ประชาชนโดยทั่วไปสามารถเข้าใจได้ง่ายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

3) สถานศึกษาด้านศิลปะและวัฒนธรรมจัดการเรียนการสอนด้านศิลปะและวัฒนธรรมในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาที่ขาดแคลน เพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเป็นการเฉพาะด้านศิลปะและวัฒนธรรม

4) สถานศึกษาด้านศิลปะและวัฒนธรรมจัดฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร นักวิชาการ และอาสาสมัครทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมให้มีความรู้ ความสามารถในการสร้างสรรค์ พิธีกรรม พัฒนา และอนุรักษ์งานด้านศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อความภาคภูมิใจร่วมกันของมนุษยชาติต่อไป และจัดให้มีเวทีเพื่อเผยแพร่ผลงานต่างๆ เพื่อสร้างเสริมสุนทรียภาพในจิตใจของคนไทยและความภูมิใจในคุณค่าความงามของศิลปะ วัฒนธรรมของไทย

5) จัดเก็บข้อมูลสถิติ เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลระดับท้องถิ่นเกี่ยวกับศักยภาพด้านศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริม

การบริหารและการจัดการให้คงอยู่เป็นความภูมิใจของทุกคนในชาติและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในส่วนที่ท้องถิ่นมีความได้เปรียบทั้งปัจจัยการผลิตและภูมิปัญญาความรู้

◆ ประชาชน /องค์กรประชาคม /ภาคเอกชน

1) บิดา มารดา และสมาชิกทุกคนในครอบครัว ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามระบบวิถีชีวิตที่ดีงามของคนไทยแก่เยาวชน และประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่บุตรหลาน เยาวชน ผู้เรียน และประชาชนทั่วไป เพื่อให้สถาบันครอบครัวสามารถเป็นภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งของคนและสังคมไทยได้ตลอดไป

2) บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นจัดหรือร่วมจัดการศึกษา จัดให้มี กิจกรรมฝึกอบรม เข้าร่วมรับการฝึกอบรม และส่งบุตรหลานเข้ารับการฝึกอบรมทางศาสนธรรม เพื่อการพัฒนาจิตใจอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งร่วมสนับสนุนและระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และค่านิยมอันดีงามของไทย

3) องค์กรประชาคมร่วมมือกับองค์การบริหารและปกครองของศาสนา ร่วมติดตาม ตรวจสอบผู้สอนและผู้เผยแพร่ศาสนาต่างๆ เพื่อให้การคุ้มครอง ศาสนธรรม และเพื่อป้องกัน คำสอนที่ผิดเพี้ยนก่อให้เกิดความสับสนแก่ประชาชน และขจัดการเผยแพร่ศาสนาในเชิงพาณิชย์

4) องค์กรประชาคมควรร่วมมือกับภาครัฐในการทำนุบำรุง รักษา และ พัฒนา ศาสนสถาน โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดี และมรดกทางศาสนา ศิลปะและ วัฒนธรรมต่างๆ ให้คงอยู่เป็นสมบัติเพื่อความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทยและมนุษยชาติ

5) ประชาชนและองค์กรประชาคมในท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจ ช่วยส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมทั้งการบริหารและการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็น รูปธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและชุมชน และให้เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนา ประเทศในระยะยาวต่อไปด้วย

6) สื่อมวลชนทุกแขนงให้ความสำคัญและถือเป็นหน้าที่ให้ความรู้เผยแพร่และ ส่งเสริมศาสนธรรม ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามแก่ประชาชน ทำนุบำรุง รักษา และ

พัฒนาศาสนสถาน โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดี และมรดกทางศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเชิดชูเอกลักษณ์ ค่านิยมที่ดีงามของไทย รวมทั้งการ เสริมสร้างค่านิยมสุนทรีย์ภาพของคนไทยอย่างต่อเนื่องและจริงจัง สื่อมวลชนทุกประเภทต้อง ถือเป็นหน้าที่สำคัญที่จะต้องรณรงค์และให้ความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนจิตสำนึกและพฤติกรรมของ ทุกคนให้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมร่วมอนุรักษ์และพัฒนา สภาพแวดล้อมของชาติให้คงความอุดมสมบูรณ์และสวยงามตลอดไป

◆ องค์กระอิสระและองค์กรวิชาชีพ

1) พัฒนามาตรฐานวิชาชีพด้านศิลปะและวัฒนธรรมให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ทัดเทียมวิชาชีพอื่น ในขณะเดียวกันก็มุ่งสร้างเสริมค่านิยมสุนทรีย์ภาพให้เกิดขึ้น เพื่อความสุข และความงามในจิตใจ

2) องค์กรศาสนาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมพัฒนาระบบการบริหารและการ จัดการด้านศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จัดให้มีการกระจายอำนาจให้คณะสงฆ์ภาค/ จังหวัด/ อำเภอและวัดร่วมจัดหรือจัดการศึกษาปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และสายสามัญ มีการพัฒนาหลักสูตรธรรมะแกนกลางที่ศาสนทายาทหรือบุคลากรทางศาสนาต้องเรียนเพื่อ ประโยชน์ในการเผยแผ่ศาสนาธรรมและสืบทอดศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) องค์กรศาสนากับชุมชนร่วมพัฒนาระบบการจัดสรรทรัพยากรของศาสนาให้ มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อพัฒนาการศาสนา และเพื่อให้ศาสนสถานทุกแห่งได้รับการ สนับสนุนด้านทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน และให้สามารถทำหน้าที่ในการเผยแผ่ศาสนาธรรม และการทำนุบำรุงศาสนาได้อย่างถูกต้อง

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 9 : การจำกัด ลด ขจัดปัญหาทางโครงสร้างที่ก่อให้เกิด และ / หรือคงไว้ซึ่งความยากจน ขัดสน ด้อยทั้ง โอกาสและศักดิ์ศรีของคนและสังคมไทย เพื่อสร้าง ความเป็นธรรมในสังคม

ความยากจน ขัดสน ด้อยโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาและการฝึกอบรม ในรูปแบบต่างๆ นั้น ยังเป็นปัญหาหลักที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการจัดการศึกษาอย่างเสมอภาค และทั่วถึง ดังนั้น เพื่อให้คนไทยทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคที่จะพัฒนาตนเองเต็มตาม ศักยภาพ สามารถประกอบอาชีพ หาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างมีความสุขตามสมควร รวมทั้งสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการกิจกรรมสาธารณะที่มีผลกระทบต่อตนเอง ชุมชนและท้องถิ่น จึงควรกำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ไว้ดังต่อไปนี้

เป้าหมาย

- 1) ประชากรในวัยเรียนโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ซึ่งครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ยากไร้ ผู้อยู่ห่างไกลที่เสียเปรียบ ผู้อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ผู้พิการและทุพพลภาพ ทั้งที่อยู่ในเมืองและ ชนบทมีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปีในรูปแบบที่หลากหลายที่จัดอย่างมีคุณภาพ และทั่วถึง
- 2) ประชากรผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่มมีโอกาสในการเข้าถึงและได้รับการบริการทาง การศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพที่จัดอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- 3) มีการบริหารและจัดการศึกษาที่เป็นอิสระ สอดคล้องกับความต้องการของ ผู้เรียนและชุมชนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด
- 4) ประชาชน ชุมชน องค์กรประชาคมมีความเข้มแข็ง สามารถร่วมคิด ร่วมตัดสินใจกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมสาธารณะที่มี ผลกระทบต่อชุมชนและท้องถิ่นโดยรวม

กรอบการดำเนินงาน

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน สิบสองปีอย่างมีคุณภาพของผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ
- 2) ปฏิรูประบบงบประมาณเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ถือว่าการศึกษเป็นการลงทุนที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจน
- 3) ปฏิรูปโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความหลากหลายในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2545 เป็นต้นไป
- 4) ใช้มาตรการทางการศึกษาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของฐานรากของสังคมเพื่อขจัดความยากจน

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

◆ รัฐบาล

- 1) แก้ไขและปรับปรุง กฎหมาย กฎ ระเบียบปฏิบัติต่างๆ เพื่อจัดหลักสูตรการศึกษาที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้ด้อยโอกาสและผู้อยู่ในภาวะยากลำบากกลุ่มต่างๆ รวมทั้งจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษา เช่น ให้อุปกรณ์การศึกษา จัดที่พักระหว่างเรียน จัดอาหารและกองทุนให้กู้ยืม เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อการเข้าถึงบริการการศึกษาและให้สามารถศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น หรือสามารถประกอบสัมมาชีพ มีรายได้และพึ่งตนเองได้ในอนาคต
- 2) กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนในการเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายของผู้ด้อยโอกาสและผู้อยู่ในภาวะยากลำบากกลุ่มต่างๆ รวมทั้งการประสานการจัดทำแผนปฏิบัติการและการดำเนินงานร่วมกันอย่าง

เป็นสหวิชาชีพกับผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เช่น นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้อย่างมีคุณภาพ

3) จัดสรรงบประมาณการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสและผู้อยู่ในภาวะยากลำบาก กลุ่มต่างๆ เพิ่มเติมจากค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียนในแต่ละระดับการศึกษาตามที่กำหนด เพื่อให้บุคคล ชุมชน และองค์กรต่างๆ สามารถจัดเตรียมสภาพแวดล้อม สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็นสำหรับการศึกษาพิเศษให้เพียงพอและเหมาะสม

4) กำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เหมาะสม เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยจะต้องคำนึงถึงสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นและบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่มีความต้องการทางการศึกษาไม่เหมือนกัน และมีเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาเป็นพิเศษให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก และกลุ่มเสี่ยง เช่น การให้ทุนการศึกษากับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสโดยตรง การให้สินเชื่อเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

5) กำหนดเกณฑ์ในการมีส่วนร่วมด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษาที่สะท้อนต้นทุนการผลิตที่แท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาที่ได้รับอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลค่อนข้างสูง

6) กำหนดให้มีแผนปฏิบัติการที่กำหนดเป้าหมายและการดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลาอย่างชัดเจนเพื่อให้มีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปตามหลักการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมทั้งในด้านวิชาการ และงบประมาณเพื่อให้มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการได้อย่างจริงจัง

7) ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการศึกษาไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาให้ได้ตามที่กฎหมายกำหนด และได้ตามมาตรฐานการศึกษาตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งให้สอดคล้องและเป็นไปตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกับความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทและแต่ละแห่งตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมที่กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกำหนด

8) สนับสนุนและเสริมสร้างสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการถ่ายโอน การเปลี่ยนผ่านภารกิจด้านการจัดการศึกษา และการบริหารและการจัดการด้านงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพจนกว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ และส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยตนเอง ตลอดจนการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อพัฒนาความรู้และเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้สามารถดำเนินงานตามภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

9) ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน ให้คำแนะนำและคำปรึกษา จัดฝึกอบรมทั้งด้านวิชาการและด้านเทคนิค รวมทั้งปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถดำเนินงานตามภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

10) กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุน และรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับภารกิจด้านการจัดการศึกษา โดยจัดระบบและกลไกการดำเนินงานที่สนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคประชาสังคมที่เป็นตัวแทนของชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานจัดการศึกษาและการบริหารและการจัดการงบประมาณและรายได้อย่างจริงจัง เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

11) ส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ขององค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาในชุมชนท้องถิ่นควบคู่ไปกับการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและการเพิ่มรายได้ เช่น การรวมกลุ่มอาชีพสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มจากการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผลิตภัณฑ์ที่ท้องถิ่นมีความได้เปรียบทางด้านปัจจัยต้นทุนการผลิต และภูมิปัญญาความรู้

◆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) กำหนดแผนงานและโครงการเพื่อดำเนินการถ่ายโอน การเปลี่ยนผ่านภารกิจ การจัดการศึกษาให้ได้ตามเป้าหมายและแนวทางดังกล่าวที่กำหนดตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนการกระจายอำนาจให้แก่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดนโยบายและมาตรฐานการจัดบริการด้านการศึกษา การจัดสรรทรัพยากร การกำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินงาน รวมทั้งการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

2) กำหนดแผนปฏิบัติการระดับท้องถิ่นที่มีการบูรณาการแผนงานและโครงการพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม รวมทั้งแผนงานและโครงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในลักษณะที่เป็นองค์รวม เพื่อขจัดความซ้ำซ้อนและทำให้เกิดการประหยัด โดยเปิดโอกาสให้ประชาชน /องค์กรประชาคม / ภาคเอกชน มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล เพื่อให้มีการพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง

3) กำหนดสัดส่วนรายได้จากภาษีอากร ค่าธรรมเนียม และเงินรายได้ต่างๆ ที่จัดเก็บเพิ่มขึ้นมาเพื่อให้ประโยชน์ในการศึกษาอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการถ่ายโอนภารกิจและงบประมาณในการจัดการศึกษาระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4) จัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดมีความพร้อมในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของประเทศ

5) จัดระบบข่าวสารข้อมูลที่เป็นต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกคนโดยเฉพาะผู้ยากจนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส มีโอกาสเข้าถึงบริการสาธารณะทุกด้านได้อย่างเท่าเทียมกัน

◆ สถานศึกษา

1) จัดเก็บข้อมูลสถิติเพื่อจัดทำดัชนีความขาดสนและดัชนีความจำเป็นในระดับสถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่น และเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานจัดการศึกษาและการให้บริการฝึกอบรมสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้อยู่ในภาวะยากลำบาก และเพื่อขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ

2) จัดการเรียนการสอนซ่อมเสริมเป็นพิเศษสำหรับนักเรียนกลุ่มด้อยโอกาส และผู้อยู่ในภาวะยากลำบาก เพื่อเสริมความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ รวมทั้งสนับสนุนให้มีโครงการพิเศษเพื่อลดค่าเสียโอกาสของผู้เรียนที่สามารถหารายได้ของตนเอง

3) ส่งเสริมให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้อยู่ในภาวะยากลำบากมีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นตามความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพ พึ่งตนเองและเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศได้ต่อไป

4) วางแผนกำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ และดำเนินงานตามแผนอย่างจริงจังเพื่อสร้างเสริมศักยภาพและความพร้อมด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาบุคลากร การจัดระบบการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ การจัดระบบและกลไกในการสนับสนุนและจูงใจให้ผู้ปกครองและตัวแทนจากชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ กำกับ ดูแล ตลอดจนสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน

5) ส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่น โดยสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และบทบาท ที่ถูกต้อง เหมาะสม และสนับสนุนให้องค์กรประชาคมเป็นผู้ดำเนินงานกิจกรรมทางสังคมต่างๆ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้และทำงานร่วมกัน

◆ ประชาชน /องค์กรประชาคม /ภาคเอกชน

1) กำหนดมาตรการและกลไกในการจัดสวัสดิการสงเคราะห์และบริการเพื่อพัฒนากลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้อยู่ในภาวะยากลำบากในสังคม ให้สามารถเข้าถึงบริการข้อมูล ข่าวสาร และบริการอื่นๆ ของรัฐ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขตามสมควร

2) ส่งเสริมการใช้กลไกทางสังคมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น และเสริมสร้างความสามัคคีภายในชุมชน โดยให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การฟื้นฟูประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงาม

3) ประสานความร่วมมือระหว่างประชาชนและชุมชนในแต่ละพื้นที่โดยความสมัครใจมากกว่าการชี้้นำจากภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวเพื่อรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรม การให้ความคุ้มครองทางสังคมแก่

กลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้อยู่ในภาวะยากลำบากกลุ่มต่างๆ และการแก้ปัญหาทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหายาเสพติด

4) ประชาชน ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ และสถาบันสังคมต่างๆ ร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานจัดบริการด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งร่วมตรวจสอบ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดบริการด้านศึกษาดังกล่าวเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่น และของประเทศชาติโดยรวม

5) ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างสังคมमानฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน โดยคำนึงถึงวัฒนธรรมประชาสังคมที่คนในสังคมมีความสำนึกทั้งสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทยที่ต้องรับผิดชอบต่อสถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคต มีการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาคความขัดแย้งอย่างสันติ โดยใช้ศักยภาพด้านเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยที่ประนีประนอมในการทำความเข้าใจร่วมกัน ยอมรับพื้นฐานของความเสมอภาคและเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

◆ องค์กรอิสระและองค์กรวิชาชีพ

1) ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน ชุมชน ในเรื่องสิทธิ หน้าที่และบทบาทขององค์กรชุมชน รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของชุมชน การบำรุงรักษา ศิลปะ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 10 : การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการพัฒนาประเทศ

ปัจจุบันการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากการศึกษามีข้อจำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนหรือในโรงเรียน แต่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ในทุกเรื่องทั้งที่เป็นความรู้วิชาการทั่วไป ความรู้ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทยได้ในทุกที่และ

ทุกเวลา การที่จะให้ทุกคนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพนั้นเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงานต่อไปนี้

เป้าหมาย

- 1) มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษาอย่างทั่วถึงและทัดเทียมกันทุกเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายอย่างมีระบบ
- 2) ประชาชนทุกคนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และสามารถใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามสมควร

กรอบการดำเนินงาน

- 1) ส่งเสริมหน่วยงานทุกระดับและสถานศึกษาทุกแห่งให้มีระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงและสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้
- 2) ใช้เทคโนโลยีเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มคุณภาพของการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนผู้ใช้และผู้ผลิตเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีจิตสำนึก มีจรรยาบรรณ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และผลิตสื่อเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพ
- 4) พัฒนาผู้รับและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถเลือกสรร กลั่นกรอง และใช้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

◆ รัฐบาล

- 1) จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา เครือข่ายวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และการสื่อสารโทรคมนาคมอื่นๆ ในทุกเขตพื้นที่การศึกษา โดยเก็บค่าบริการในอัตราที่เหมาะสมกับสาธารณชน และอัตราพิเศษหรือยกเว้นค่าบริการสำหรับการศึกษา
- 2) กำหนดนโยบายและมาตรการให้มีการจัดการเรียนการสอนและการศึกษารูปแบบต่างๆ ที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อสร้างเสริมความรู้และการเรียนรู้ตามความต้องการที่หลากหลายของประชาชน และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ของทุกคนอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน มีการจัดทำรายการการภาคสวาระเพื่อการพัฒนาสติปัญญาและคุณภาพชีวิตของประชาชนในสัดส่วนที่สมดุลระหว่างภาคบันเทิงและโฆษณา
- 3) สนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้และทักษะการผลิตและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งสามารถดูแลซ่อมแซมอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับพื้นฐานได้
- 4) กำหนดมาตรการสนับสนุนอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อ สิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งพิมพ์ เช่น แบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนให้มีต้นทุนการผลิตลดลง รวมทั้งให้สามารถผลิตสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่มีคุณภาพ ราคาถูก เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีคุณภาพได้มากขึ้น
- 5) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งกำหนดกลไกต่างๆ เช่น มาตรการทางภาษี มาตรการทางการเงินและการคลัง และมาตรการส่งเสริมการลงทุนอื่นๆ เพื่อจูงใจภาคเอกชนในการผลิตสื่อในพื้นที่ชนบทเพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่เข้าถึงสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น

6) ส่งเสริมการผลิตสื่อในรูปแบบต่างๆ เช่น สื่อเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และครอบครัว สื่อสำหรับผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งการแปลตำราภาษาต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมความรู้และการเรียนรู้ของประชาชนไทย

7) กำหนดมาตรการส่งเสริมการผลิตและเผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์ให้มีความหลากหลาย มีราคาถูก และครอบคลุมทั่วถึงเพื่อสร้างเสริมนิสัยรักการอ่านของคนไทย

8) กำหนดมาตรการสนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ในลักษณะของสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ศูนย์ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ประชาชนสามารถใช้บริการได้อย่างสะดวกและราคาถูก เพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนโดยทั่วไป

9) สนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถที่จะเลือกรับและกลั่นกรองข่าวสารข้อมูลจากสื่อต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน

10) กำหนดมาตรการกลั่นกรองความรู้ ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ เช่น โปรแกรมกรองข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต กฎหมายควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ตในบางเรื่อง เป็นต้น

◆ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1) สนับสนุนให้มีประชาคมเทคโนโลยีในชุมชนท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงกับประชาคมในระดับภาคถึงระดับประเทศ เพื่อเป็นช่องทางให้บุคคลที่มีความสนใจในความรู้และการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่างๆ โดยเฉพาะความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ซึ่งกันและกัน โดยผ่านทางเทคโนโลยีและการสื่อสารต่างๆ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนและระหว่างชุมชน

◆ สถานศึกษา

1) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและจัดการศึกษาทางไกลเพื่อให้บริการการศึกษาที่ทั่วถึง ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และผู้อยู่ห่างไกล รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความรู้ทั่วไปและข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันตลอดชีวิต

2) จัดให้ผู้จบการศึกษาภาคบังคับมีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในแต่ละระดับชั้นอย่างเหมาะสม

3) มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูล ความรู้ และสื่อความรู้ประเภทต่างๆ ที่เชื่อมโยง เป็นเครือข่ายร่วมกันในระหว่างสถานศึกษาและกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้บุคลากร ของโรงเรียนและประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาใช้บริการได้อย่างสะดวก กว้างขวางโดยไม่ เสียค่าใช้จ่าย หรือเสียค่าใช้จ่ายในอัตราที่เหมาะสมกับสาธารณชนและอัตราพิเศษสำหรับการ ศึกษา

◆ องค์การอิสระและองค์กรวิชาชีพ

1) กำหนดกลไกและมาตรการเพื่อยกระดับคุณวุฒิ ทักษะ ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรผู้ผลิตสื่อทุกประเภทอย่างต่อเนื่อง โดยให้ สถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้ผลิตสื่อให้มีความรู้ ความสามารถในการให้ข้อมูล ข่าวสารและความรู้แก่คนและสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม

2) กำหนดมาตรฐานคุณภาพสื่อเทคโนโลยี และมีการติดตาม ตรวจสอบ และ ประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการ เรียนรู้ของคนไทย

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 11 : การจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาคนและ สังคมไทย

การเรียนรู้ในอนาคตมิใช่เป็นการศึกษาในระบบแต่เพียงอย่างเดียว ยังเป็นการจัด การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสามารถจัดได้โดยบุคคล ครอบครัว สถาบัน /องค์กรต่างๆ ในสังคม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน และให้สังคม เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในทุกด้านทั้งการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ทำให้สภาพการ จัด รูปแบบ และวิธีการจัดการศึกษาเปลี่ยนไปตามสภาพความต้องการและจำเป็นของแต่ละชุมชน

สังคม การจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนดังกล่าวจึงต้องเปลี่ยนตามไปด้วย เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและสนองตอบความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้ทรัพยากร จึงจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

เป้าหมาย

- 1) ทุกส่วนของสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศมีส่วนร่วมระดมทุนเพื่อการเรียนรู้ของคนไทยทุกคน
- 2) เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้าร่วมในการร่วมลงทุนจัดการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในระดับที่เอกชนมีศักยภาพในการจัดมากขึ้น
- 3) มีการจัดสรรทรัพยากรจากการร่วมลงทุนของทุกส่วนในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ

กรอบการดำเนินงาน

- 1) ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการจัดการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมอย่างพอเพียง
- 2) จัดระบบและวิธีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมที่สร้างความเสมอภาค เป็นธรรม
- 3) จัดระบบการบริหารและการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมตามโครงสร้างการกระจายอำนาจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้ทรัพยากร
- 4) จัดระบบการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาเพื่อประสิทธิภาพ ความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

◆ รัฐบาล

- 1) รัฐต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ผลิตมาเป็นผู้กำหนดนโยบาย มาตรฐาน การศึกษา การกำกับ ควบคุมดูแล การส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากร เพื่อประกันโอกาส คุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา
- 2) กำหนดแนวทาง /มาตรการในการระดมทุนและ /หรือการลดต้นทุนของ สถานศึกษา ตลอดจนการบริจาคเงินหรือทรัพยากรอื่นเพื่อการศึกษา โดยการให้การลดหย่อน /ยกเว้นภาษี และการผ่อนคลายกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เพื่อจูงใจให้ทุก ส่วนของสังคมทั้งจากภายในและภายนอกประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3) ส่งเสริม สนับสนุน และจัดให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดและมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ด้วย รูปแบบและวิธีการต่างๆ เช่น มาตรการลดหย่อนทางด้านภาษี การจัดสรรเงินกู้เพื่อการศึกษา ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ การกำหนดอัตราค่าบริการสาธารณูปโภคในอัตราพิเศษ รวมทั้งการ ออกพันธบัตรเพื่อการศึกษา เป็นต้น
- 4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันการเงินจัดสรรเงินกู้เพื่อการศึกษาให้กับ นักเรียนนักศึกษา และ /หรือเงินกู้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาเอกชน โดยคิดอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่า อัตราการกู้เพื่อการพาณิชย์ เพื่อจูงใจให้ภาคเอกชนร่วมลงทุนเพื่อการศึกษา
- 5) ปฏิรูประบบงบประมาณที่เปลี่ยนแปลงจากระบบแจกแจงรายการมาเป็น ระบบที่มีการพิจารณาจัดสรรเงินจากผลลัพธ์ในการปฏิบัติงานเป็นเกณฑ์ และจัดระบบการติดตาม ตรวจสอบ การรายงานการบริหารการใช้งบประมาณและทรัพยากรอื่นๆ ต่อสาธารณชน
- 6) กำหนดรูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่าง เพียงพอด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม เพื่อสร้างความเสมอภาคในโอกาสของผู้รับบริการ การศึกษา

7) สนับสนุนการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในกรณีที่รัฐยังคงต้องให้การสนับสนุน โดยสนับสนุนงบลงทุนในสัดส่วนที่เหมาะสมและให้สถานศึกษาจัดหางบลงทุนเพิ่มเติมตามศักยภาพ ทั้งนี้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องจัดทำแผนระยะยาวเพื่อเสนอของบประมาณ

8) กำหนดสัดส่วนในการเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนและการที่รัฐจะให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐโดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เช่น อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลในการทำงานและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษา โดยปรับเพิ่มค่าหน่วยกิตและค่าธรรมเนียมอื่นๆ ให้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงในการจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา

9) กำหนดแนวทางและวิธีการบริหารงบประมาณ เพื่อให้สถานศึกษามีอิสระและคล่องตัวในการบริหารจัดการทรัพยากรของสถานศึกษา และสามารถจัดการศึกษาที่สนองต่อความต้องการของผู้เรียนตามโครงสร้างการกระจายอำนาจได้

10) วางระบบ/วิธีการจัดทำงบประมาณ การเสนอขอของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ ตามโครงสร้างการบริหารและการจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

11) วางระบบการบริหารการเงินและการบัญชีของโรงเรียน เพื่อการติดตามตรวจสอบ และประเมินประสิทธิผลการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษา

12) สร้างความพร้อมของบุคลากรในเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา สถาบัน/องค์กรต่างๆ ในสังคม และประชาชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มบุคคลต่างๆ ในสังคม

13) เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการและการใช้ทรัพยากร โดยดำเนินมาตรการต่างๆ เช่น การปรับอัตราส่วนครูต่อนักเรียนสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด การยุบ /รวมสถานศึกษาขนาดเล็กเข้าด้วยกัน การยุบ /ลดขนาดของหน่วยงานในส่วนภูมิภาคตามโครงสร้างการบริหารแบบแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา การยุบ /ลดขนาดของหน่วยงานในส่วนกลางที่มีความซ้ำซ้อนและไม่มีความจำเป็น รวมถึงการจัดทำแผนทางการศึกษา เพื่อมิให้เกิดปัญหาการลงทุนซ้ำซ้อนระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบัน /องค์กรต่างๆ ในสังคม

◆ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1) พัฒนาศักยภาพทางการเงินการคลังโดยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บและหารายได้ให้เพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถดำเนินภารกิจด้านการจัดการศึกษาได้ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และได้คุณภาพและมาตรฐานตามที่กำหนด

2) ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากรเพื่อการศึกษาของท้องถิ่น

3) จัดสรรเงินเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของท้องถิ่นให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

◆ สถานศึกษา

1) จัดทำแผนบริหารการเงินของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับเป้าหมายและมาตรฐานที่ต้องการบรรลุถึงโดยมีดัชนีตัวชี้วัด และวิธีการติดตามประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาต่อไป

2) จัดทำระบบบัญชีสถานศึกษาตามเกณฑ์พึงรับ-พึงจ่ายเพื่อแสดงผลการดำเนินงานและแสดงฐานะทางการเงินที่ถูกต้อง และเพื่อประโยชน์ในการคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเรียนระดับอุดมศึกษา การสอนหรือการจัดการศึกษาต่อไป

3) คณะกรรมการตรวจสอบของสถานศึกษาทำหน้าที่ตรวจสอบด้านการเงิน การดำเนินงาน และการประเมินผลสำเร็จของงาน ร่วมกับการตรวจสอบภายนอกจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน หรือผู้ตรวจสอบบัญชี ในกำกับดูแลของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน

◆ ประชาชน /องค์กรประชาคม /ภาคเอกชน

1) จัดระบบเครือข่ายในพื้นที่เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจถึงผลประโยชน์ต่างๆ ที่เกิดจากการที่ทุกส่วนของสังคมจัดและร่วมจัดการศึกษา

2) สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนคงยอดเงินต้นเพื่อการศึกษา (Endowment Fund) โดยระดมจากบุคคล ชุมชน สถาบัน/องค์กรต่างๆ ในสังคม หรือเงินบริจาคของวัด เป็นต้น

◆ **องค์กรอิสระและองค์กรวิชาชีพ**

1) เพิ่มขีดความสามารถขององค์กรท้องถิ่นในการให้ข้อมูลและสนับสนุนทางวิชาการแก่บุคลากรท้องถิ่นเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้การจัดสรรรายได้ และระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อใช้ในการจัดบริการทางการศึกษาของท้องถิ่น

บทที่ 5

การบริหารแผนสู่การปฏิบัติ

แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 15 ปี (พ.ศ.2545-2559) เพื่อการปฏิรูปการศึกษา โดยการนำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติอย่างได้ผลต่อการศึกษา และเป็นแผนชี้นำกรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการอุดมศึกษา และแผนพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแผนพัฒนาระยะ 5 ปี รวมทั้งแผนปฏิบัติการในระดับเขตพื้นที่และสถานศึกษาที่มีรายละเอียดของแผนงานและโครงการรองรับ มีเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานในช่วงระยะเวลาที่กำหนด และผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อให้มีการพัฒนาทางการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมที่สอดคล้องกันทั้งประเทศ

ในขณะเดียวกันแผนฯ ฉบับนี้ก็มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ซึ่งมีลักษณะเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี ที่ชี้นำกรอบสำหรับการดำเนินงานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศภายใต้กรอบวิสัยทัศน์ระยะยาว 20 ปี ทั้งในด้านการชี้แจงจุดมุ่งหมาย พันธกิจ และผลลัพธ์ที่เป็นภาพความสำเร็จที่ต้องการเห็นร่วมกัน ดังนี้

- ◆ ชี้แจงจุดมุ่งหมายและค่านิยมร่วม โดยมุ่งแสวงหาการพัฒนาที่ยั่งยืน และยึดมั่นการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางแบบองค์รวมบนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ◆ ชี้แจงพันธกิจที่ต้องทำร่วมกันเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายโดยการเสริมสร้างการพัฒนาบนพื้นฐานของความสมดุล พอดี พัฒนามนุษย์รอบด้านอย่างมีคุณภาพ สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และพัฒนาสภาวะแวดล้อมทางสังคมให้ดำรงได้อย่างยั่งยืน เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้
- ◆ ชี้แจงผลลัพธ์ที่เป็นภาพความสำเร็จร่วมกัน คือ คนไทยเป็นคนเก่งที่ได้รับ การพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนดี มีคุณธรรม และมีความสุข อยู่ในสังคมคุณธรรม

ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ อันจะเป็นฐานรากนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สามารถพึ่งตนเอง และรู้เท่าทันโลก เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืน

การดำเนินการดังกล่าวที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ อย่างเร่งด่วนตามอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานให้แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2559 จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อการบรรลุผลแห่งวัตถุประสงค์ของแผนฯ การดำเนินการโดย ความรับผิดชอบเบื้องต้นแม้จะเป็นหน้าที่ของรัฐบาลโดยตรง แต่ยังคงขึ้นอยู่กับหน่วยงานและ สถาบันอื่นทั้งในส่วนท้องถิ่น องค์กรประชาคม และประชาชนที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผน

หน่วยงานซึ่งดำเนินการตามมาตรการแห่งแผนนี้ จะต้องดำเนินการด้วยความ โปร่งใส มุ่งมั่นให้เกิดผลอันพึงประสงค์ต่อการพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม สร้างความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่าย องค์กร และสถาบัน มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อกันอย่าง กว้างขวาง แต่ละหน่วยงานต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน กับจะต้องสร้างกลไก ความรับผิดชอบต่อพันธกิจของหน่วยงานให้สามารถติดตามตรวจสอบได้

ประสิทธิผลของการดำเนินการในมาตรการดังกล่าวที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาตินี้ จะมีได้แท้จริงยิ่งขึ้นหากมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม องค์กรและสถาบันให้เอื้อต่อการดำเนินการตามแผน อีกประการหนึ่งจะต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลง เจตคติ ความเชื่อ กฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรค เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินมาตรการ ต่างๆ ตามแผนนี้ให้ได้

เพื่อให้ยุทธศาสตร์การดำเนินงานซึ่งกำหนดเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละ หน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ละหน่วยงานจะต้องสร้างกลไกติดตาม ตรวจสอบการ ดำเนินการของหน่วยงานของตน เพื่อตรวจสอบว่าเป็นไปตามมาตรการที่กำหนดไว้ในแผนนั้น หรือไม่ และการดำเนินการตามแผนนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ดังกำหนดไว้ในแผนนั้นหรือไม่ อีกทั้งจะต้องให้มีการประเมินผลการดำเนินการในแต่ละช่วง อย่างเหมาะสมอีกด้วย

โดยที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในปัจจุบันจะเป็นหน่วยงานหนึ่งใน กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติการ

ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งจะมีผลตั้งแต่ พ.ศ. 2545 โดยมีชื่อใหม่ว่าสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่หลักประการหนึ่งคือจัดทำและประสานการจัดทำนโยบายและแผน **สำนักงานฯ** **แห่งนี้จึงควรมีหน่วยงานที่จะต้องบริหารแผนฯ** นี้ไปจนตลอดช่วงระยะเวลาแห่งการดำเนินมาตรการต่างๆ ดังกำหนดไว้ในแผนฯ นี้

ควรให้สภาฯ นี้มีอำนาจหน้าที่ในการนำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ นี้ ไปสู่การปฏิบัติ มีการประชาสัมพันธ์ให้ทุกหน่วยงานรับรู้ และทำความเข้าใจอย่างถูกต้องชัดเจน จัดกิจกรรมเพื่อรับฟังความคิดเห็นในสาระของกรอบแนวการดำเนินการและมาตรการต่างๆ ดังกำหนดไว้ในแผนนี้ ติดตาม และตรวจสอบให้การดำเนินการของแต่ละหน่วยงานเป็นไปอย่างเหมาะสม ถูกต้อง ตรงกับเจตนารมณ์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของแผนฯ นี้ รวมทั้งให้มีการประเมินผลแผนฯ ตามช่วงระยะเวลาอันเหมาะสมของการดำเนินการ โดยจะให้เป็นการประเมินผลภายในหรือเป็นการประเมินผลจากภายนอกก็ได้ และอย่างน้อยควรได้มีการทำการประเมินผลทุกๆ 5 ปี

ในการบริหารแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ดังกำหนดไว้นี้ หรือที่มีนอกเหนือจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ ควรได้มีการจัดการบริหารภายในองค์กรให้มีหน่วยงานเฉพาะขึ้นมาตามความเหมาะสมเพื่อบริหารแผนฯ นี้ให้ลุล่วง ประสพผลสำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด และดำเนินการวางแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ปรับปรุงแผนฯ เดิม หรือร่างแผนฯ ขึ้นใหม่อย่างต่อเนื่องต่อไปภายหลังแผนฯ นี้เสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว

เพื่อให้การบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามผลเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม จึงได้กำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

เป้าหมาย

แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติตามช่วงระยะเวลาที่กำหนดโดยสามารถวัดและประเมินผลสำเร็จได้อย่างชัดเจน

กรอบการดำเนินงาน

- 1) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ แนวนโยบายเพื่อดำเนินการเป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานของแผน ให้กับทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องในการนำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติสู่การปฏิบัติ เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนและตรงกัน
- 2) กำหนดภารกิจ เกณฑ์มาตรฐานงาน และการมอบหมายงานแก่องค์กรในเครือข่ายความรับผิดชอบในโครงสร้างการบริหารแผนที่ชัดเจน
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนสมรรถนะและศักยภาพขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการนำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติสู่การปฏิบัติ
- 4) กำกับ ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการนำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติสู่การปฏิบัติ ด้วยกลไกและวิธีการที่ไม่ซับซ้อน ยุ่งยาก และมุ่งนำผลการกำกับ ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลมาปรับปรุงการปฏิบัติงาน และแก้ไขปัญหาในกระบวนการนำแผนสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการจูงใจและเสริมแรงผู้ปฏิบัติ
- 5) องค์กรทั้งภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น ถือเป็นพันธมิตรผู้ผูกพันอย่างต่อเนื่องที่จะต้องให้การสนับสนุนกระบวนการนำแผนสู่การปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

ระดับราชการในส่วนกลาง

◆ การจัดเตรียมและพัฒนากลไกการนำแผนการศึกษาแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ

- 1) กำหนดมาตรการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความสามารถในการนำแผนฯ ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) กำหนดกลไกประสานแผนด้านต่างๆ ร่วมกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กระบวนการจัดการด้วยพื้นที่กับภารกิจของหน่วยงานและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อความสอดคล้องกันของแผนงาน แผนเงิน และแผนคน และขจัดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานตามแผน
- 3) ให้หน่วยงานบริหารแผนฯ ดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสาระของแผนฯ และประสานให้มีการจัดทำนโยบายและแผนกับหน่วยงานในส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น ทั้งที่เป็นแผนพัฒนามาระยะ 5 ปี และแผนปฏิบัติการในระดับเขตพื้นที่ ท้องถิ่น และสถานศึกษา เพื่อให้มีความสอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ
- 4) ปรับระบบการจัดสรรงบประมาณที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาฯ และแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ และเน้นผลลัพธ์ของงานทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และผลิตภาพ
- 5) ปรับปรุง และแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการนำแผนฯ ไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานมีความโปร่งใส เป็นที่เข้าใจของผู้ปฏิบัติและผู้ที่เกี่ยวข้อง และลดขั้นตอนของกระบวนการทำงานให้รวดเร็วขึ้น

◆ การจัดทำกรอบและแนวปฏิบัติของแผน

1) ระดมสรรพกำลังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการแปลงแผนสู่การปฏิบัติทุกขั้นตอนโดยให้มีการเรียนรู้แผนและบูรณาการความคิดเพื่อจัดทำกรอบของแผนร่วมกัน

2) สร้างกรอบแนวคิดและหลักการในการจัดทำแผนพัฒนาฯ และแผนปฏิบัติการของหน่วยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้มีการดำเนินการเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันของบุคคล /องค์กรที่เกี่ยวข้อง

3) จัดทำกรอบและหลักเกณฑ์การแปลงแผนสู่การปฏิบัติ เพื่อให้แผนงาน แผนคน และแผนเงิน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงานที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ

4) ระบุองค์การที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาฯ และแผนปฏิบัติการ เฉพาะด้านตามภาระรับผิดชอบและนำแผนสู่การปฏิบัติ

◆ การส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม รวมทั้งแผนปฏิบัติการในระดับพื้นที่ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ

1) กำหนดหลักเกณฑ์เบื้องต้นสำหรับการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาระยะ 5 ปี และแผนปฏิบัติการในระดับเขตพื้นที่และสถานศึกษาให้สอดคล้องตามแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ และสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาระยะ 5 ปี และแผนปฏิบัติการของหน่วยงานที่มีแผนงานและโครงการรองรับ มีเกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จและแนวทางกำกับติดตาม ประเมินผลแผน รวมทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน

3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการบริหารแผนและนำแผนสู่การปฏิบัติ ในลักษณะที่เป็นองค์รวมที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง โดยหลักการยึดพื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วม

จากประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการประสานและการทำงานในแนวราบระหว่างหน่วยงาน

◆ การพัฒนาระบบและกลไกการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

1) ส่งเสริมการจัดทำฐานข้อมูลทุกระดับที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลแผนทั้งระบบ โดยส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาระบบ โครงข่ายข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงโครงข่ายข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้

2) พัฒนาตัวชี้วัดผลสำเร็จการดำเนินงานตามแผน ทั้งในส่วนที่เป็นปัจจัยตัวป้อน กระบวนการ และผลลัพธ์ ทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ และผลผลิตภาพ โดยการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานระดับนโยบายในส่วนกลางและหน่วยปฏิบัติในเขตพื้นที่ เพื่อให้สามารถนำตัวชี้วัดผลสำเร็จดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบวัดและประเมินผลสำเร็จของแผนงานและโครงการในความรับผิดชอบต่อไป

3) จัดระบบการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการทำงานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย และสามารถนำผลจากการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง หรือปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินการอย่างสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการนำแผนไปปฏิบัติ

4) เสริมสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องการติดตาม ประเมินผลแผนฯ ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ โดยใช้กระบวนการฝึกอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน

◆ การประเมินผลแผน

1) การประเมินผลขั้นเตรียมความพร้อม ได้แก่ การประเมินผลความเข้าใจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และสาระของแผนของผู้ที่เกี่ยวข้อง การประเมินความพร้อมขององค์กรและกลไกต่างๆ ตามโครงสร้างการบริหารแผน เช่น ระบบการสื่อสารภายใน /ภายนอก การประชาสัมพันธ์ ระบบและกลไกการประสานงานระหว่างองค์กรที่ร่วมรับผิดชอบแผน การประเมินศักยภาพและความสามารถขององค์กรที่นำแผนสู่การปฏิบัติ การประเมินระบบ

การกำกับ ตรวจสอบ งบประมาณ และการสนับสนุน เพื่อทราบปัญหาด้านความพร้อมและ แสวงหาข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไข

2) ประเมินกระบวนการปฏิบัติของแผน ได้แก่ การประเมินกระบวนการจัดทำ กรอบและแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ ประเมินการทำงานของกลไกต่างๆ ในกระบวนการของแผน เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้นำชุมชน องค์กรเอกชน และประเมินทุกส่วนในกระบวนการนำแผนสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งนำผลการประเมินไปปรับปรุง กระบวนการปฏิบัติงานของแผน

3) ประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ และผลประโยชน์ของแผนที่ส่งไปยังกลุ่มเป้าหมาย คือประชาชน ว่าผลของการนำแผนสู่การปฏิบัติเป็นไปตามเจตนารมณ์ วัตถุประสงค์ และ เป้าหมายของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติมากน้อยเพียงใด

4) ให้องค์กรกลางเป็นผู้ทำการประเมินผลโดยตรง โดยประชาชน ประชาคม และ บุคลากรภายนอกองค์กรเป็นผู้ให้ข้อมูลการประเมิน

ระดับองค์กรปฏิบัติในท้องถิ่น

◆ การจัดเตรียมและพัฒนากลไกการนำแผนการศึกษา แห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ

1) กำหนดกลไกการประสานแผนร่วมกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดย จัดให้มีองค์กรทำหน้าที่ในการประสานแผนด้านต่างๆ และทำหน้าที่รับผิดชอบการบริหารแผน ในเขตพื้นที่

2) ติดตาม เสนอแนะการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ ที่เป็นอุปสรรคต่อการนำแผนสู่การปฏิบัติ

3) ติดตามและเสนอแนะการปรับระบบการจัดสรรงบประมาณของแผนพัฒนาฯ และแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่เน้น ผลลัพธ์ของงานในด้านปริมาณ คุณภาพ และผลผลิต

4) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของแผนให้กับเจ้าหน้าที่และ บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับทั้งด้านการบริหารแผนและการนำแผนสู่การปฏิบัติ

5) พัฒนาระบบการสื่อสารภายในเขตพื้นที่ เพื่อให้ทุกฝ่ายที่รับผิดชอบการนำแผนไปปฏิบัติมีความเข้าใจในสาระของแผนอย่างชัดเจนและสอดคล้องกัน โดยจัดให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์แผนในระดับเขตพื้นที่ ทำหน้าที่วางเครือข่ายข้อมูลข่าวสารเพื่อแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ภายในและระหว่างองค์กรให้มีความถูกต้อง คล่องตัว และรวดเร็ว

6) กำหนดแนวทางการประชาสัมพันธ์ให้ทุกองค์กรในเขตพื้นที่รับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการนำแผนสู่การปฏิบัติผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

7) กำหนดภารกิจของงาน เกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงาน กำหนดกรอบงาน เพื่อให้ทุกฝ่ายที่ร่วมรับผิดชอบได้เข้าใจอย่างชัดเจน

8) มีการกำหนดรูปแบบและวิธีการกำกับ ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานที่ไม่ซับซ้อนเพื่อนำผลไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบได้โดยง่าย

◆ การจัดทำกรอบและแนวปฏิบัติของแผน

1) จัดให้มีการเรียนรู้กระบวนการของแผนร่วมกันของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับเขตพื้นที่ เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการจัดทำกรอบแนวปฏิบัติของแผน

2) ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในระดับเขตพื้นที่ร่วมกันสร้างกรอบความคิดและหลักการในการกำหนดแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

3) ระบุองค์กรที่รับผิดชอบจัดทำและนำแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติ

◆ การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

1) ให้มีองค์กรในเขตพื้นที่ทำหน้าที่สร้างแบบวัดและแบบประเมินผลสำเร็จของแผนงานและโครงการโดยนำตัวชี้วัดผลสำเร็จจากส่วนกลางที่ได้กำหนดไว้ร่วมกันมาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบวัดและแบบประเมินผลสำเร็จของแผนงานและโครงการ

2) ประยุกต์และพัฒนารูปร่างข้อมูลในระดับเขตพื้นที่ให้สามารถเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) นำผลการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล มาใช้ในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการนำแผนสู่การปฏิบัติ

4) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ปัญหา ประสพการณ์ และแนวปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างองค์กรและหน่วยงานที่ร่วมรับผิดชอบทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

5) สนับสนุนให้ประชาชน ประชาคม และบุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม และตรวจสอบการนำแผนสู่การปฏิบัติ

6) ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารแผนระดับเขตพื้นที่รายงานผลการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลแผนให้หน่วยงานต้นสังกัด และสาธารณชนทราบ เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

7) ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารแผนระดับเขตพื้นที่ สร้างแรงจูงใจในการนำแผนสู่การปฏิบัติ เช่น การให้รางวัล การออกตรวจเยี่ยม การให้เกียรติยกย่องผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่น เป็นต้น

8) ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารแผนระดับเขตพื้นที่ จัดทำและเผยแพร่ข่าวสารการนำแผนสู่การปฏิบัติ ผ่านสื่อมวลชน สื่อพื้นบ้านและสื่อทุกประเภทในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

การบริหารแผนและการดำเนินการตามมาตรการต่างๆ ดังกำหนดไว้ในแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ มีความจริงอยู่ว่าทรัพยากรด้านการเงินงบประมาณ และบุคลากรไม่เพียงพอต่อการดำเนินการให้บรรลุผลและมีความต่อเนื่อง สมบูรณ์ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจึงมีความจำเป็นยิ่ง และต้องเป็นพันธกิจในเจตนารมณ์ทางการเมืองของผู้นำองค์กรในทุกระดับที่จะแสวงหาทรัพยากรทั้งด้านการเงินและบุคลากร เพื่อพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของประเทศ

จากแนวความคิดที่มุ่งจัดการศึกษาให้แก่ทุกคน และให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย การบริหารและการดำเนินการตามมาตรการเพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ นี้ จึงมีความจำเป็นในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากทุกส่วนเท่าที่จะทำได้ในมาตรการอันเหมาะสมที่แต่ละองค์กรในแต่ละระดับจะกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการของ

หน่วยงานของตน โดยดำเนินการตามสภาพความเป็นจริง ความพร้อม และความเป็นไปได้ ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการดำเนินการตามมาตรการแห่งแผนฯ นี้

รัฐบาลมีความรับผิดชอบในเบื้องต้นที่ควรจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 4.5 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หน่วยงานภาครัฐและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรประชาคมควรต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่สัดส่วน งบประมาณเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของตน ควรได้จัดสรรทรัพยากรอย่างพอเพียงให้กับกลไกในการปฏิบัติงานการดำเนินการตามแผน และการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผน

ควรมีการเร่งรัด ส่งเสริมองค์กรประชาคม ภาคเอกชน และองค์กรที่ดำรงอยู่ใน สังคมประชาธรรมให้มีความสนใจเป็นพิเศษในการจัดสรรทรัพยากรอันจำเป็นแก่การดำเนินการ ตามแผนนี้ รัฐบาลควรต้องสร้างบรรยากาศแห่งการสนับสนุนให้เกิดการระดมทรัพยากรเพื่อ การศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม โดยองค์กรประชาคมต่างๆ ภาคเอกชน และองค์กร ส่วนอื่นๆ ในสังคม องค์กรในภาคต่างๆ เหล่านี้ควรได้รับการสนับสนุนให้มีความเข้มแข็ง และ สามารถช่วยระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

เพื่อที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ นี้ มีความจำเป็นที่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดให้มี การทบทวน ปรับมาตรการ และสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ หากจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงให้เกิด ความเหมาะสมต่อการดำเนินการตามมาตรการของแผนนี้

การทบทวนนโยบาย โครงการ มาตรการต่างๆ รวมถึงงบประมาณและกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้การดำเนินการตามมาตรการของแผนนี้มีสัมฤทธิ์ผลดีที่สุด และมี ประสิทธิภาพดีที่สุดในการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมอันจะเป็น แก่นหลักซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของกระบวนการพัฒนา มุ่งเน้นให้คนไทยรู้จักวิถีคิด วิเคราะห์ มีจิตใจดีงาม รักษาวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าให้สืบสานยาวนาน และมุ่งเน้นการพัฒนาศึกษา ให้เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนแก่ประเทศชาติและประชาชนไทยเพื่อความมั่นคง ก้าวหน้า มีคุณภาพเหมาะสมกับส่วนต่างๆ ของสังคม เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและ การเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. **วัฒนธรรม อารยธรรม ภูมิปัญญา และเทคโนโลยี**. กรุงเทพฯ : บริษัท มีดี เนตเวิร์ก จำกัด, 2542.
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานปลัดกระทรวง. **เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการจัดทำแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)**. ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพฯ ฯ, 2543.
- กล้า ทองขาว. **ยุทธศาสตร์การนำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2544.
- การศึกษาไทย สู่ยุคสมัย 2000**. หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ นายสุรเจตน์ เนติลักษณะวิจารณ์. 2541.
- เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. **แนวคิดและกระบวนการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : บริษัท เค.อาร์. พับลิชชิ่ง จำกัด, 2544.
- คณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**, 2543.
- คณะอนุกรรมการปฏิรูปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ และคณะกรรมการพิจารณาจัดทำร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา. **การปฏิรูปการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ. (กรอบแนวคิดประกอบการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา)** เสนอต่อคณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 23 พฤษภาคม 2543.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. **รายงานการวิจัยประกอบการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เรื่อง ทรัพยากรเพื่อการศึกษา**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : บริษัท ที พี พรินท์ จำกัด, 2541.
- ดิเรก พรสีมา. **รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาวิชาชีพครู**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541.

คณะศึกษา “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” . ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) .

ความฝันของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ตะวันออก จำกัด (มหาชน)
ตุลาคม 2539.

ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์. **ความสัมพันธ์ของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม
แห่งชาติกับแผนที่เกี่ยวข้อง.** กรุงเทพฯ : บริษัท เค.อาร์.พับลิชชิ่ง จำกัด,
2544.

ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์. **ยุทธศาสตร์สร้างสรรค์พลังแผ่นดินเพื่อการพัฒนาประเทศ.**
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544.

พิณสุดา สิริธรรังศรี. **รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
เรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา.** สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ. กรุงเทพฯ : บริษัท เซเว่น พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด , 2541.

มูลนิธิบัณฑิตยสภาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. **ร่าง รายงานยุทธศาสตร์การ
พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการพัฒนากำลังคนทางวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี.** กรกฎาคม 2543.

รุ่ง แก้วแดง. **การศึกษาไทยในเวทีโลก.** รวบรวมบทความทางการศึกษาในรอบปี พ.ศ. 2540 –
2541 สำนักงานนายกรัฐมนตรี. ตุลาคม 2541.

รุ่ง แก้วแดง. **รัฐธรรมนูญกับการศึกษาของชาติ.** สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

วีรนุช ปิณฑวณิช. “ทุกโภชนาการในเด็กวัยเรียน” **สานปฏิรูป,** ปีที่ 2 ฉบับที่ 22 เดือนมกราคม,
2543.

ศิริชัย กาญจนวาสี. **รายงานการวิจัย เรื่อง การประเมินการเรียนรู้ : ข้อเสนอแนะเชิง
นโยบาย.** สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ :
บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2543.

สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย. **เอกสารวิสัยทัศน์และด้านวิทยาศาสตร์- เทคโนโลยี-
สิ่งแวดล้อม-โทรคมนาคม-พลังงาน.** เอกสารประกอบการสัมมนา วันที่ 24 เมษายน
2538 ณ โรงแรมอโนมา.

สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย. **วิสัยทัศน์ประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : บริษัท โรงพิมพ์ตะวันออก
จำกัด (มหาชน), 2540.

- สุมน อมรวิวัฒน์. การบรรยายในการประชุมปฏิบัติการโครงการการเรียนรู้ เรื่อง “พระมหาชนก” เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ. 2542. (เอกสารอัดสำเนา)
- สุมน อมรวิวัฒน์. การอภิปรายเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามรอยพระยุคลบาท : 2543. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การลงทุนทางการศึกษาของประเทศไทย. พฤษภาคม 2540.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. เอกสารวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำข้อเสนอแนะทางการศึกษา เรื่อง การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ในระดับจังหวัดและท้องถิ่น เพื่อประกอบการพิจารณาการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล. 2540. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การเงินเพื่อการศึกษา. 2541. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2542 - 2559. สำนักนายกรัฐมนตรี. ธันวาคม 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานพัฒนาการโลก พ.ศ. 2541/42 “ความรู้เพื่อการพัฒนา”. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์องค์การการค้าของคุรุสภา ,2542.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานสถิติการศึกษาของประเทศไทย ปี 2542 . ธันวาคม 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การศึกษาแนวทางการปฏิรูปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ. กรกฎาคม 2543.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. มิติใหม่ของการประเมินผล : การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2543.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ. ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, 2543.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การศึกษาของคนไทยปี 2542. 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ความสามารถของเยาวชนไทยบนเวทีโลก :**
ผลจากการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการ ปี 2538 – 2542. มีนาคม 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.**
 สิงหาคม 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ**
พ.ศ. 2542. 2543. (เอกสารอัดสำเนา)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **การกำหนดบทบาทของศูนย์/สำนักที่เกี่ยวกับการ**
การปฏิรูปการเรียนรู้ . 2543.(เอกสารอัดสำเนา)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **นโยบายการผลิตและพัฒนาครู.** กรุงเทพฯ :
 บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **รายงานการประชุมสัมมนาเพื่อพิจารณารายงาน**
การวิจัย เรื่อง นโยบายการผลิตและการพัฒนาครู. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
 วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **รายงานสถิติศาสนาของประเทศไทย ปี**
2542. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบลิ๊อค, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **รายงานสภาพการศึกษาของประเทศไทย ปี**
2542. บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **สาระสำคัญของนโยบายการผลิตและพัฒนาครู.**
 กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดีจำกัด, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **องค์ความรู้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน**
สำหรับผู้มีความต้องการการศึกษาพิเศษ. โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพฯ ฯ.
 2543.(เอกสารอัดสำเนา)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาสื่อสารมวลชน**
เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม
(พ.ศ. 2542-2551). 2542.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานผลการระดมความคิดกรอบวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 ระดับจังหวัดและอนุภาคทั่วประเทศ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ร่างกรอบวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9. เอกสารฉบับปรับปรุงตามมติกรรมการ สศช. วันที่ 3 กรกฎาคม 2543 เพื่อเสนอ คณะรัฐมนตรี. พิจารณา, กรกฎาคม 2543.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). <http://www.nesdb.go.th>.

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. สรุปย่อรายงานการพัฒนาค้นของประเทศไทย 2542, 2542.

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข. สภาพปัญหาแนวโน้มและวิสัยทัศน์ในการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549). เอกสารประกอบการประชุม วันที่ 14 มิถุนายน 2543 ณ โรงแรมนารายณ์ กรุงเทพฯ.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับเศรษฐกิจพอเพียง. เอกสารสรุปการประชุมประจำปี สวทช. หนึ่งในโครงการจัดทำวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2543-2563 วันที่ 24-26 เมษายน 2543 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ, กรุงเทพฯ : ฝ่ายนิเทศน์สัมพันธ์ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2543.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541. (เอกสารอัดสำเนา)

อุทัย บุญประเสริฐ. รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

**คณะอนุกรรมการอำนวยการ
จัดทำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ**

1. ศ.ดร.ลีปพนนท์ เกตุทัต	ประธานอนุกรรมการ
2. ศ.ดร.วิจิตร ศรีสอาน	รองประธานอนุกรรมการ
3. ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช	อนุกรรมการ
4. นายเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์	อนุกรรมการ
5. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	อนุกรรมการ
6. ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย	อนุกรรมการ
7. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
8. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	อนุกรรมการ
9. ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง	อนุกรรมการ
10. เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	อนุกรรมการ
11. รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ดร.สิริพร บุญญานันต์)	อนุกรรมการและ เลขานุการ
12. เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (นางสาวสุรางค์ วีรกิจพาณิชย์)	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ
13. เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (นางสาวนงลักษณ์ พหลเวชช์)	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

หน้าที่ของคณะอนุกรรมการ

1. ให้คำปรึกษา เสนอแนะ และกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ เป้าประสงค์ และประเด็นหลักของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ
2. พิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ดัชนี และตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมความสำเร็จของการนำไปปฏิบัติ
3. อำนวยการและกำกับการทำงานจัดทำแผน รวมทั้งพิจารณาเสนอแต่งตั้ง คณะทำงานตามความเหมาะสม